

MESEL

İskender Pala

kapı

İSKENDER PALA

1958, Uşak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1979). Divan edebiyatı dalında doktor (1983), doçent (1993) ve profesör (1998) oldu. Divan edebiyatının halk kitlelerince yeniden sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazdı. Düzenlediği Divan Edebiyatı seminerleri ve konferansları geniş kitleler tarafından takip edildi. "Divan Şiirini Sevdiren Adam" olarak da tanınan İskender Pala, Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülü'nü (1989), AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülü'nü (1990), Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülü'nü (1996) aldı. Hemşehrileri tarafından "Uşak Halk Kahramanı" seçildi. *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Katre-i Matem, Şah&Sultan, OD, Efsane* ve *Mihmandar* adlı romanlarının ve *Bülbülün Kırk Şarkısı* kitabının baskıları yüz binlere ulaştı, pek çok ödül aldı. Türk Patent Enstitüsü tarafından marka ödülüne layık görüldü ve adı tescillendi. 2013 Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülü'ne Edebiyat dalında layık görülen yazar evli ve üç çocuk babasıdır ve halen İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyesidir.

www.iskenderpala.com
www.iskenderpala.net

Kapı Yayınları 502
Bütün Eserleri 67

MESEL-A
İskender Pala

1. Basım: Mart 2016

ISBN: 978-605-5147-44-0
Sertifika No: 10905

Editör: Cemil Üzen
Kapak Tasarımı: Utku Lomlu
Kapak Uygulama: Emir Tali
Sayfa Tasarımı: Mürüvet Durna

© 2016; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

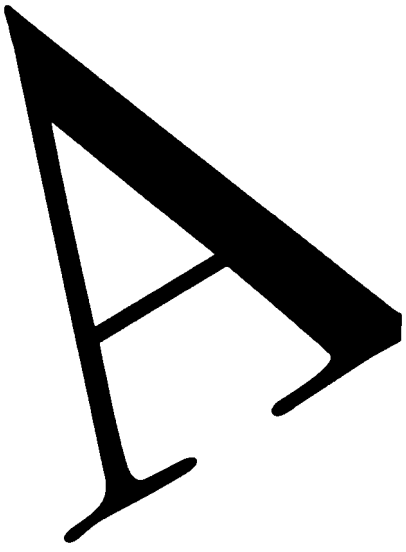
Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

MESEL

İskender Pala

kapı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: Kitaba Dair
MESELA NEDEN, 9

I. BÖLÜM: Kişiye Dair
MESELA KİŞİ, 17

Hadiselerin Öteki Yüzü 19
Diyet 21
Büyüklere Düşen 25
Adalet – Mürüvvet 27
İkilem 28
Dedikodu 30
Yangın Haberi 31
Cenaze Merasimi 33
Randevuya Sadakat 34
Garip Bir İş 37
Köpeğin Onuru 39
Aslan ile Çakal 40
Deveyi Davet Eden Kapısını Yüksek Tutmalı 41
Talkın – Salkım Meselesi 43
Kurnazlık 45
Ajanda Notları 46

II. BÖLÜM: Aşka Dair
MESELA AŞK, 49

Ah Vuslat!.. 51
Hatıra 55
Aşk Dersi 57
Aşkın Hakikati 61

Ser-Hoş 65
Özlemek 67
Geleceğim Demişti 70
Ot ile Gül 73
Hakiki Âşık 75
Kapı Sürgülü, Bekçiler Uykuda 78
Aşkta Devamlılık 79
Chat 82
Aşk Efsane ve Efsun Değildir 84
Bir Gönülde İki Sevgili 85
Seyyah Bir Âşığın Macerası 87

III. BÖLÜM: Topluma Dair
MESELA KAMU, 89

Eski Dost 91
Yolu Değiştirmek 94
Dost Kimdir? 95
Kalbin Kalbe Ettiği 96
Satıcıya İnsaf Lazım, Dilenciye Kanaat 99
Cenaze 101
Ambulans 103
Ziyaretçiler 105
Ecel 106
Kovucu 107
Elbette Gelecekler 108
Kilolar ve Diyet Meselesi 110
Masiva 112
Yargıç ile Suçlu Arasında 113
Amir ile Memur Arasında 115
Çekirge Budu 117
Hastanede 119
Cömertlik mi, Yiğitlik mi? 121
Hachi 122

IV. BÖLÜM: Dine Dair
MESELA DİN, 125

İmaj Meselesi 127
Namaz Kılanlar 128
Allah Korkusu 130
Gölge ile Sahibi 132
Dostların Barışması 134
Namaz ve Musıki 135
Dost Kim, Kim Değil 139
Hacılar 142
Gıybet 144
Fakirin Zenginlik Kaderi 146
Nerdesin Ey Ömer! 148
Bir Kedinin Ettiği 151
Zincirin Halkaları 153
Baca Temizliği 154

V. BÖLÜM: Bilime Dair
MESELA ENTELEKTÜEL, 155

Hamlet 157
Unutkanlık 159
Sahih Müslim 160
Dostlar ile Sohbet 161
Mikrofon 163
Sponsorluk 164
Son Alageyik 167
Bir Bilen 169
Nasıl Şair Olunur? 170
Dünya ve Allah 172
Yalan ile Cevabı 175
Şeytanlık 176
Tek mi, Çift mi? 177

Arkadaşlar Arasında Yarış 178
Unutkanlığın İlacı 180
Gizli Konuşma 181
İnsanlar Kaç Çeşittir? 182
Yiyip İçme 183
Anatomi Atlası 184

VI. BÖLÜM: Devlete Dair
MESELA DEVLET, 187

İki Kardeş 189
Makama Gelen Hediyeler 190
Uygunsuz Teklif 192
Monolog 194
Hırsızın Çaldığı 195
Korku ve Umut 197
Susarak Konuşan Adam 199
Kul Hakkı 200
Terörün Bedeli 202
Haber Sızdırma 205
El-Eman 206
Dostluklar 208
İltimas 209
Şerefü'l-Mekân Bi'l-Mekin 211
Aşçının Kepçesi 213
Tilkinin Merakı 214

MESELA
NEDEN
Kitabın
yazılışına
dair

Düşünün, "İyi ki yapmışım!" dediğiniz şeyler mi; yoksa "Bunu niye yaptım sanki?" dedikleriniz mi daha çok? "Keşke yapmasaydım!" demeyi mi, yoksa "Keşke yapsaydım!" demeyi mi tercih edersiniz?

Her "keşke", insanın geriye doğru kendisini sorgulaması sayılır. İnsan bu sorgulamayı yaptığında pek çok "keşke"sini unutmak istediğini, hatta bazılarını unuttuğunu fark eder ve unutmanın insanlara bir nimet olarak verildiğini bile düşünür. Çünkü hafızalar, unutulmayacak dostlar ve dostluklardan çok, unutmak istenilen anlar ve zamanları biriktirir. Bir düşünün, aklınızdan silmeyi istediğiniz sahneleriniz mi, hatırlamayı istediğiniz anılarınız mı daha fazla?

Farkında olalım yahut olmayalım; unutmak istenilen kötü anılara rağmen şu hayatta insanın yüzünü gülümseten ve insanı şükretmeye yönlendiren sayısız sebepler vardır. Mesela ardı arkası kesilmeyen zorluklardan şikâyet edebiliriz, ama bizi daha güçlü yapan şey, aslında o zorlukları yaşamış olmamızla doğrudan bağ-

lantılı değil midir? Yığınla sorunla karşılaşabiliriz, ama eğer bunlardan ders çıkarabilirsek o sorunlar bizim daha bilge biri olabilmemizi sağlamazlar mı? Yenmek zorunda kaldığımız korkularımızı düşünelim; sonunda daha cesur olabilmemiz bunlara bağlı değil midir? Nadiren de olsa, insanın yaşadığı olumsuzluklar için şükretmesi gereken durumlar yok mudur? Düşünelim bakalım, yaşanılan onca zorluklar, sorunlar ve korkular sayesinde bugün biz kendimiz olabilmedik mi? Çevremiz sorunlu insanlarla doluysa neden bunu Allah'ın bizi sevgi dolu birisi olarak görmek istediğine yormayalım? Ayağımıza dokunan kötülükleri, iyi olmamızı isteyen İlahî kudretin bir lütfu olarak neden algılamayalım? İnanmamız için kalbimizi ürperten şüpheler veya kul olabilmemiz için bizi ele geçiren şeytanî hırslar... Bir düşünün, bunlar olmasaydı insan ve insanlık nasıl olurdu? Üstesinden geldiğimiz her kötülük, her sorun, her korku bizim unutmadığımız, unutmayacağımız ve bizi de unutturmayacak olan gerçek kişiliğimize renk ve desen katmaz mı? Bütün bunlar olmasaydı hayatın neresi tatlı olabilirdi ki? O hâlde gençlerin "mutlaka"larını, yaşlıların da "keşke"lerini hayatın tuzu, biberi olarak görmekten öte çaremiz yok...

İlerleyen sayfalarda okuyacağınız küçük hikâyecikler ve meseller, "mutlaka"larımız ile "keşke"lerimiz üzerine bir bakış açısı oluşturabilmek için yazıldı. Bunu atalarımız da sıklıkla

yapmış; hikmet, ibret ve rehberlik maksadıyla hikâyeler oluşturup fikirlerini başkalarıyla paylaşmışlar. Siyasetnameler, ahlak kitapları, menâkıp derlemeleri, latife ve nükte antolojileri, hayvan masalları gibi eski metinler hep insanların başından geçme ihtimali bulunan sahneleri ısrarla aktararak, ortak hafıza ve insanlık tecrübesini unutturmamaya çalışmışlardır. Bunların çoğu ya okuyucuya örnek teşkil edecek yahut uyarılarda bulunarak onu hatadan uzaklaştıracak küçük hikâyeler biçiminde kaleme alınmış metinlerdir. Tıpkı biraz sonra okuyacaklarınız gibi.

Doğu kültürü sosyal hayatı hikâyelerle harmanlamayı, kuşaktan kuşağa aktarırken büyük veya küçük hikâyeler üzerinden ilerlemeyi sever. Bazen kulağımızdan kısa bir hikâye girer, zihnimize veya kalbimize yerleşir, benliğimiz ile özdeşlik kurarak bize bir ders verir. Biz bu hikâyeyi o andaki cazibesi dolayısıyla unutmayız ve lazım olduğunda, yeri geldiğinde anlatır, başkasının aynı tecrübeyi yaşamasını isteriz. Atalarımızın bu yoldaki tecrübeleri hikâyelere dönüşüp bıkmadan usanmadan anlatılmış, hatta belli bir zaman sonra yazıya da geçirilip edebî metinler hâline gelmiştir. Modern zamanlar maalesef bu devamlılığı bozdu ve bilgisayar çağı bizi o tür medeniyet taşıyıcı hikâyeciklerden, mesellerden mahrum bıraktı. Büyük dedelerinin hayat tecrübelerinden, bilgelik sırlarından, mükemmellik ölçütlerinden ve sarsıl-

maz tavsiyelerinden mahrum kalan yeni nesiller, benim kuşağımdan başlamak üzere biraz ürkek, biraz çekingen, biraz cesaretsiz ve kendine güvensiz büyüdüler; öyle büyüdük, büyütüldük. Kimliğimiz ve benliğimiz sanki bir akıl tutulması, bir zihinsel travmaya uğramış gibi kendimizden uzaklaştı. İbrenin her alanda Batı'yı gösterdiği zamanlara gelindiğinde ise Doğu'nun yüzyılları dolduran zengin bilgelikleri, işportadan muşamba bir masa örtüsü aldığı için eprimiş iğne oyası atlası eskicinin eline tutuşturuveren ev hanımı misali, hep bitpazarına gönderildi. Sonuçta bize ait, medeniyetimizin zenginliği olarak sakladığımız ne kadar güzel söz, bilge tavır, hikmetli anekdot, tutulası tavsiye, mesel ve hikâye var ise (Mevlana ve Hz. Ali vecizeleri hariç) hep ecnebi isimlerin dilinden çıkmış, ne kadar örnek hayat sahnesi var ise (birkaç gönül adamı ve sufî hariç) hep yabancılar bunu yaşamış ve üretmiş gibi bir algı oluştu. Bu coğrafyanın ve medeniyetin bağrında özenerek ve göz nuru ile üretilen iğne oyaları maalesef ucuz pahaya feda edildi. Ve şimdi bazısını restore veya tamir etmeye, kimisinin imitasyonunu yapmaya, kimisini de inşa ve ibda usulüyle yeniden üretmeye mecburuz.

Şüphe yoktur ki her çağ, kendi ilmi ve tekniği kadar hikâyesini, efsanesini ve menkıbesini de üretmekle yükümlüdür. Bunlar yoksa, zihinsel dinamiklerimizin temellendirilmesi zayıflar ve kişisel gelişim sekteye uğrar. Modern

zamanların kişisel gelişim kitaplarına dikkat ediniz, kahir ekseriyeti ya Uzakdoğu felsefesinden, ya Batı düşüncesinden yahut psikoloji ilminin Batı kaynaklı verilerinden üretilmiştir. Yanlış anlaşılmasın, bunlara asla karşı değiliz, ancak bu topraklarda yüzyıllar boyunca kişisel gelişim usulleri pek çok vasıta (tekke, köy odası, arasta, ahi ocakları vb. mekân sohbetleri) ile en başarılı şekilde nesilden nesle aktarılmışken, bugün o geleneğin kaybedilip yalnızca Batı kaynaklı iletişim ve gelişim metotlarına bağımlı bir anlayışın hâkim olmasına karşıyız. Doğu merkezli reikiler, yogalar yahut Budist aydınlanma felsefesine kucak açarken söz gelimi benzer yol yordamı içinde barındıran mahalle kültürü ve tasavvuf birikiminin göz ardı edilmesi sizce de büyük haksızlık değil midir? Kaldı ki eski toplumumuz eğitimini iki kanaldan alırdı: Medrese ve tekke. Birisi bilginin, diğeri irfanın kaynağıydı ve bu sayede milletin fertleri ortak medeniyet eğitiminde buluşur, aradıklarını orada hazırlanmış görürdü. Maalesef biz toplumdan o irfanı da çekip aldık ve yine maalesef eksik ve sancılı nesiller yetişmeye başladı. Bir zamanlar her meslek ve kademeden insanlar arasında yaşayıp gelen ve çevresini aydınlatan insan-ı kâmil (perfect human = yetkin birey) artık mumla aranıyor. Mahalleyi çekip çeviren akıldaneler, kurumlara âdeta yaşam koçu olan arif insanlar, çevresinde halkalanılan gönül adamları alıp başlarını geri

dönmemek üzere gittiler. Geriye, bazı kitapların satır aralarında veya kenar boşluklarında yer alan küçük, kısa, özlü ve ibretlik hikâyeler kaldı; meseller kaldı.

Bu küçük kitapta "Mesel*a*" diye okumaya başlanabilecek doksan dokuz hikâye veya anekdot yer alıyor. Bunları kaleme alırken öncelikle kadim kültür ve gelenekte yaygın olarak kullanılan bazı kitapları okuduk. Sadi'nin *Gülistan* ve *Bostan*'ı, Molla Camî'nin *Baharistan*'ı, Lamiizâde'nin *Letâif*'i, İbnü'l-Cevzî'nin *Kitâbu'l-Ezkıyâ* (*Zekiler Kitabı*) ve *Kitâbu'l-Hamkâ*'sı (*Ahmaklar Kitabı*), İbn Hazm'ın muhteşem eseri *Tavku'l-Hamâm* (*Güvercin Gerdanlığı*), Ahmed Gazzalî'nin *Aşkın Hâlleri*, Kınalızâde'nin *Ahlak-ı Alâî*'si ve daha birçok kitap bize yol gösterdi. Bu yadigârların pek çoğu bölümler hâlinde tertiplenmiş ve her bölüme de uygun isimler verilmişti: Sekiz Cennet, Yedi İklim, Dört Kapı vb. Biz de kitabımızı altı başlık altında –eskiler olsaydı adını muhtemelen "Şeş Cihet (Altı Yön)" koyarlardı– topladık ve her bölüme birbiriyle konu bütünlüğü olan hikâyeleri istifledik. Bunu yaparken kâh eskiden yaşanmış olup da bugüne izdüşümü olan hikmetleri güncel üsluba büründürerek yeniden kurgulayıp yazdık; kâh bu çağın tecrübelerini anlatma yolunu seçtik. Umarız eğlenceli ama yararlı, kolay ama tesirli hikâyeler olmuştur. Buyurunuz...

MESELA KİŞİ

Sahrâ hayata dair

"Unutmayın, bugün hayatımızın geri kalanının ilk günüdür."

Atalar özdü

HADİSELERİN ÖTEKİ YÜZÜ

Bazen bir iş diğerinin tam tersi olabilir; insan hayır için bir şey yapar ama başkası ondan zarar görebilir. Hani hayırdan şer, şerden hayır çıkması gibi...

Vaktiyle çölde kör bir adam yaşarmış. Küçük bir kulübecikte oturur, bahçesindeki hurma ağacından dökülen hurmalarla beslenir, yüz elli adım kadar yakınındaki kuyudan da suyunu temin eder, yolculuklarını içine doğru yaparak yaşar gidermiş.

Yıllardan birinde, Temmuz sıcağında oradan bir süvari geçmiş. Kuyuyu görünce matarasını doldurmak üzere atından inmiş. Çevresine bakınmış, atını bağlayacağı bir dal bile yokmuş. Hayvanın yularını başına atıp kuyuya kovayı sarkıtmış. Kırbayı doldurayım, yüzümü yıkayayım, azıcık serinleyeyim derken işini bitirdiğinde bir de bakmış ki atı uzaklarda, gidiyor. Hemen peşine düşmüş. Sırtında kırba, o sıcakta atını yakalamak için bir hayli terlemiş, yolundan kalmış, işini aksatmış. Yine de "Döneyim, o kuyunun başına bir kazık çakayım, ta ki bir başkası da benim gibi atını kaybedip

zahmet çekmesin!" diye gelmiş, eyerinden bir tahta sökmüş ve kuyunun başına çakıp yoluna devam etmiş.

O gidedursun, ertesi sabah bizim kulübedeki âmâ adam eline bakraç ve matarasını almış, kuyuya su doldurmaya gidiyormuş. Yıllardır aynı yolu ezberlemiş olduğundan, pat pat, sanki görüyor gibi basarak yaklaşmış ve tam kuyunun başında süvarinin çaktığı kazığa takılıp kapaklanmış. Öfkeyle kazığa yapışmış ve, "Hangi densiz bunu buraya çakmış? Benim gibi bir âmâ gelir de buna takılırsa ne olur hâli?" diyerek kazığı söküvermiş.

Ameller, elbette niyetlere göredir.

DİYET

Ömer Seyfettin'in *Diyet* isimli bir hikâyesi vardır. O gün şahit olduğu her şey, sanki bu hikâyenin baştan sona bir yansımasıydı. Gazetede okuduğu haber onu alıp yıllar öncesine götürüverdi. Evet, tanıdığı o kişinin adıydı bu, yanılmıyordu. Haberdeki resim de onu andırıyordu zaten. Biraz yaşlanmıştı, o kadar; kendisi gibi.

Aynı öğrenci yurdunda kalmışlardı. Biri işletme, diğeri tarih okumuştu. Heyecanları şiir üzerine konuşmak, Sezai Karakoç ve Necip Fazıl'ı ezberleyerek birbirlerine nispet yapmak, Dostoyevski ve Hayyam'ı tartışmaktı; işte hatırlıyordu, daha dün gibi... Yüreğini yokladı. Hâlâ arkadaşı hakkında çok olumlu fikirlere sahipti. Dürüstlüğünden, ahlakından zaten hiç şüphe etmemişti. Ama bu dolandırıcılık haberi? Yıllar sonra gazetelerde böyle şeyler okuyacağı hiç aklına gelir miydi? Zimmetine üç milyar geçirmek ha? Dehşet!

Uykuları kaçtı. Düşündü, kıvrandı ve nihayet, "Belki bir yanlış anlaşılma vardır, belki zor durumdadır," diyerek tuz ekmek hakkını gözet-

ti, sabah ilk iş olarak arkadaşını aradı. Haberdeki kişi gerçekten o imiş. Nezarethanedeymiş.

Artık düşünmedi ve ziyaretine gitti. Önce gençlik günlerini yâd ettiler. Eski dostu, imkân olsa o günlere geri dönmek istediğini birkaç defa tekrarladı ve içini dökecek birine ihtiyacı varmış gibi anlattı. Konuşurken sanki senelerdir bunu yapmak istemiş gibi anlatıyor, sırrını paylaşacağı bir kimse bulduğuna seviniyordu; gözlerinde nem, bazı bazı da yanağında bir damla ile... Aralarında parmaklık olmasa, sarılıp gençlik arkadaşının omzunda hıçkıracaktı sanki. Sesi kısık ve titrekti:

"Üniversiteyi bitirince bir şirkette çalışmaya başladım. Gitgide yükseldim ve genel müdür yardımcısı oldum. Hani MGK'da Başbakan'ın kafasına Anayasa kitapçığının fırlatıldığı büyük ekonomik krizi hatırlarsın. Döviz birden fırladı ve şirket batma noktasına geldi. Hisse senedi sahipleri kapımıza yığıldı; icra davaları görüldü ve nihayet şahsıma da hatalı uygulama sebebiyle on yıllık maaşım kadar bir tazminat çıkarıldı. İşimi dürüst yaptığım hâlde başıma bu gelmişti. Gidip bir başka şirket patronuna durumu anlattım. Sağ olsun, borcumu üstlenmekle kalmadı, beni şirketinde müdürlüğe getirdi. Bir yıl, iki yıl derken, patronum beni kızıyla tanıştırıp iki hafta sonra evlenmemizi istedi. Ne diyebilirdim, hayra yordum. Kız nikâh öncesi üç bin altın mehir isteyince de itiraz etmedim. Nihayet bir aile olacaktık. Hani bir köylünün

hikâyesini anlatmıştın bana, kurdun elinden bir koyunu kurtarmış, sonra da boynuna bıçağı dayamıştı... Ve koyun şöyle demişti: 'A mürüvvetsiz, meğer senin o kurttan bir farkın yokmuş!' İşte öyle... Anlamışsındır, kız huysuz, itaatsiz ve hırçın çıktı. Kenarın dilberi dedikleri türden, hatta fazlası var, eksiği yok."

"Bir evde kötü bir eş varsa cehennem işte orasıdır; ev çok zengin bile olsa..."

"Cehennemden korunmak için şimdi bu parmaklıklar ardındayım işte. Daha ilk aylardan itibaren evde esire dönmüştüm, gitgide nefes

alamaz hâle geldim. Bir yıl bile geçmemişti, boşanacaktım ama üç bin altın mehir sözü verilmişti. Kıvranıp durmaya başladım. Karım ise durmadan hırçınlık edip kavga çıkarıyordu. Bağırıyor, hakaretler ediyor, beni aşağılıyordu. Bir ara artık iyiden iyiye haddi aştı ve, 'Sen on yıllık maaş karşılığında babamın hapisten kurtardığı herif değil misin?' deyiverdi. 'Evet,' dedim, 'on yıllık bedel ile kurtarıp kırk yıllık ömür için sana esir ettiği o zavallı benim!'

Sonrasını anlatmaya gerek var mı, özgürlüğüme kavuşmak için hak yoldan saptım, gazetede okuduğun o işi yaptım, bankadan ihtiyacım kadar çaldım!"

Ziyaretten geri dönerken hâline şükretti: "Bir evde iyi bir eş varsa cennet işte orasıdır; ev çok fakir bile olsa..."

BÜYÜKLERE DÜŞEN

Hatırlamaya çalıştı, galiba ilkokula başladığı seneydi. Babası –kabrine rahmet yağmurları yağsın– elinden tutup onu bayram yerine götürmüştü. Oyunlar, oyuncaklar derken bir de baktı, kendi başına kalıvermiş, babası yanında yok. Hâlbuki ona elini bırakmamasını da söylemişti. Korktu ve ağlamaya başladı. O derece içli ve devamlı ağlıyordu ki sanki her dakika bir yıla bedeldi. Öte yandan babası da her yerde onu arayıp durmadaydı. Sonunda buldu. Çocuk, kendisine çok kızacağını sanıyordu, oysa babası öyle yapmadı. Burnunu şefkatlice sıkarak ömrü boyunca hiç unutmayacağı şu cümleyi söyledi:

"A babasının canı, bu işte kabahat benimdir, çünkü küçükler yola yalnız gidemez, kaybolurlar; büyükler onların ellerinden tutmalı."

ADALET – MÜRÜVVET

Bir öğrenci hocasına "mürüvvet"in ne olduğunu sordu. Hoca anlattı:

"Tevrat'ın ilk bölümünde bir hikâye vardır. Yakup Peygamber dayısı Laba'nın kızıyla evlenir ve çeyiz borcu için de yedi yıllığına dayısının koyunlarını gütmeyi taahhüt eder. Aralarındaki anlaşmaya göre koyunların doğacak kuzularından siyahlar Yakup'un, beyazlar dayısının olacaktır. Derler ki bu anlaşmadan sonra Yakup Peygamber koyunlar için silkelediği yaprakların çubuklarını ayırmaya başlamış. Onların kabuklarını yarı yarıya soyuyor, sonra da istifleyip kurumaya bırakıyormuş. Soyulan kabuklar gitgide kararmış. Yakup, koyunların koça geldikleri dönemde su yalağını ikiye ayırmış ve birine bu kabukları atıp koyunları öyle sulamaya başlamış. Tabii ki bazı koyunlar bu yalaktan, bazıları diğer yalaktan su içmişler. Sonunda koyunların yarısı siyah, yarısı beyaz kuzulamış. Ve Yakup Peygamber anlaşmanın geçerli olduğu yedi yıl boyunca bu işlemi yapmaya devam etmiş. İşte evlat, senin sorduğun mürüvvet de budur!"

Öğrenci, mürüvvetin yarı yarıya adalet olduğunu düşündü ve mürüvvet sahibi bir insan olarak yaşamak üzere kendisine söz verdi.

İKİLEM

İşitti ki çok kitap okuyan bir arkadaşı, bazı yanlış dedikodu ve haberlere kapılıp kendisine gücenmişti. Üzüldü. Derken, çok okumaktan dolayı arkadaşının gözünden rahatsızlandığını duydu. Şimdi onun ziyaretine gitmeli mi, gitmemeli miydi? Doğrusu hassas bir konuydu. Çünkü sevilen biri hasta ziyaretinde bulunursa hasta mutlu olurdu da, hoşlanmadığı birisi gelirse gönlüne kasavet düşebilirdi. Bir işin kârı zararına değmeyecekse o işi yapmamak yeğ bilinirdi. Sonunda kararını verdi, sünnete uyacak, hastayı ziyarete gidecekti.

Arkadaşını, kitaplardan ayrılmanın kederiyle köşe minderinde kurulmuş, elinde tespih, zikrederken buldu. Bir yandan da parmağıyla gözünü ovuşturup duruyordu. Belli ki gözü mikrop kapmış ve ovuşturulmaktan deva azdırıp içine kızıl kan oturmuştu. Buna rağmen arkadaşı hâlâ eline sahip olamıyor, ısrarla kaşıyordu. Hoş geldin faslı bitince biraz hastalığından anlatmasını istedi. Hani belki bir çare olabilirdi. Ama onun cevabı şakayla karışık bir yakınma oldu:

"Nasıl olsun, eski dostum, durmadan elim gözümü yoklayıp, 'A gözüm nicesin; benziyor ki

iyicesin!' temennisinde; gözümse, 'Gerçi perişan ve harabatım, ama ey elim sen gelmeyince pek rahatım!' deyip durmada."

Yanından ayrılınca düşündü durdu, acaba arkadaşı hastalığın seyrini açıklamak için mi böyle söylemişti, yoksa kendisini ziyaretiyle alakalı olarak bir imada mı bulunmuştu? Ziyaretinden memnun mu olmuştu, yoksa huzursuz mu?

DEDİKODU

Annesi, kendisiyle derdi olan kişinin kendinden başkasını göremeyeceğini ve hakikati gören göze sahip kişilerin de kibirli insandan daha aciz bir kimseye rastlayamayacaklarını hep söyler dururdu. Onun kimsecikler hakkında kötü konuşmamasının ve daima iyiliklerden bahsetmesinin altında yatan fikrin özü işte buydu. Allah rahmet eylesin.

Yıllar ve yıllar sonra bir dostunu ziyarete gitmişti. Konu konuyu açtı, eski arkadaşlıklardan, eski tanışıklıklardan konuştular. Dostu kendisine, gençlikte ortak arkadaşları olan birisi hakkında internette bazı olumsuz haberler yazılıp çizildiğini anlatmak istediğinde annesini hatırladı ve arkadaşının söyleyeceklerini duymaya hevesli davranmadı. Ama arkadaşı yine de sordu:

"İyi ama dostum, herkes bu arkadaşımızın aleyhinde konuşurken ben senin ne düşündüğünü merak etmeyeyim mi?"

Arkadaşına söylediği kelimelerin sesi kendisine, ama manası annesine aitti:

"Ben onun dışında ayıp görmüyorum. İçine gelince, gaybı bilemem ki!"

YANGIN HABERİ

Tesadüflerin bir araya getirmesi sonucu zengin bir işadamıyla üç hafta süren bir yolculuk yapmıştı. Arkadaşı aykırı ve tahammülü zor biriydi. En ziyade de paranın gücünü sözlerine sıkıştırarak yaptıklarını övüne övüne anlatması bıktırıcı oluyordu. Seyahat bittiğinde yol ve yoldaşlık hatırını resmiyetle bitirmiş, usulünce ve miktarınca da itibar ederek memlekete dönmüşlerdi. Dayanamadı, yol arkadaşı hakkında bir araştırma için internette adını aradı. Meğer yoldaşı sağlam ayakkabı değilmiş. Adı tefecilik, faiz, rüşvet, iş takibi, velhasıl meşru olmayan pek çok şeyle birlikte anılıyor, hakkında yapılan yorum mesajlarının neredeyse tamamında üzdüğü insanların feryadı yükseliyordu. İlenenlerin bini bir paraydı. Hele bir tanesi, "Yılan mısın sen, kimi görsen sokuyorsun; baykuş musun, nereye konsan yıkıyorsun!" yorumunu yazmıştı ki insanın ürpermemesi imkânsızdı.

Yıllar sonraydı. Televizyonda haberleri izlerken birden aşina bir simanın konuştuğunu görüp dikkat kesildi. Önce kim olduğunu ve nereden tanıdığını düşündü. Spiker her zamanki gibi bir felaket haberi vermiş, bir fabrika yan-

gınından bahsetmiş ve muhabir de fabrikanın sahibine mikrofon uzatıp onunla konuşmaya başlamıştı. Birden dikkat kesilip konuşan adamın yüzüne odaklandı. Sanki bir yerlerden tanıyor gibiydi. Ve sesinden tanıdı. Evet, oydu. Bir zamanlar yol arkadaşlığı yaptığı işadamı. Muhabir soruyordu:

"Geçmiş olsun beyefendi, olayın nasıl olduğunu bize anlatır mısınız?"

"Bilmiyorum, hiç bilmiyorum, polis araştırıyor. Bu fabrikada yangın için her önlem alınmış durumdadır."

"Elektrik veya fırınlama ihmali olabilir mi?"

"Zannetmiyorum, incelemeler şimdilik yangının dışarıda başladığını gösteriyor. Bir yerden kıvılcım sıçramış olmalı ama nereden bilmiyorum."

Kameranın uzağında toplanan kalabalıktan bir ses yükseldi:

"Nereden olacak, mazlumların ah dumanından!"

CENAZE MERASİMİ

Onunla konuşunca kötüler iyi, iyiler daha iyi olurlar. Hemen herkese göre bir reçetesi vardır ve bunalanlara sıkıntılarından kurtulmak, sevinenlere de şükürlerini arttırmak için yol gösterir. Ne kadar çok çare bildiği, herkese göre ayrı bir tavsiye üretebilmesinden anlaşılır. Bir mürşit edasıyla karşısındaki insanın ruhunu okur, gizliden çare gösterir, yol yordam öğretir. Söz gelimi aynı tavsiyeyi, birbirine aykırı gibi görünen iki ayrı kişiye aynı şekilde verebilir. Mesela sadakat arz ederken hıyanet, şecaat arz ederken sirkat gösteren cinsten bir adam o günlerde hayatı çekilmez mi buluyor; karamsar, bezgin ve üzgün bir ruh hâliyle mi dolaşıyor; ona diyebilir ki, "Arada sırada on dakikanızı ayırıp kendi cenaze merasiminizi hayal edin!.." Mesela yaşama sevinciyle dolu, hayatı hep iyi tarafından gören, herkese gülümseyen, muhatabıyla konuşurken bile gönlünden binlerce kuş havalanan hayat dolu bir hanım kendisinden tavsiye mi istedi; ona da diyebilir ki, "Arada sırada on dakikanızı ayırıp kendi cenaze merasiminizi hayal edin!.."

RANDEVUYA SADAKAT

Titiz biriydi. Zamanı iyiye kullanmanın önemli olduğunu söyler, randevu verirken 10.25, 14.10, 17.50 gibi ara rakamlarla randevu verir, sonra da "Müteakip yarım saati kullanalım!", "On beş dakika görüşmüş oluruz", "Kırk dakikada işimizi bitiririz inşallah!" gibi süre tahdidi telaffuz ederdi. Profesyonel hayatta başı ve sonu belirlenmiş zaman diliminde görüşme yapmanın yararına inanıyordu. Günlerden birinde anlattı:

"Doğu toplumlarının yaygın hastalığıdır bu. Söz gelimi birisine, '15.30'da buluşalım!' dersiniz ve saat 15.30'a göre işlerinizi planlarsınız. Hani üç buçukta gelecek ya, varsayalım siz o gün öğle yemeğini geciktirip saat 15.00'te yemeyi düşünmüşsünüz, bir başkasına randevu vermişsiniz veya öğle namazını o araya planlamışsınız. Belki de beklenmeyen bir durum için eşinizle telefon görüşmesi yapacaksınız vs. 15.30'da randevu verdiğiniz kişi saat 15'te damlarsa ne olacak?

Şimdi de tersini düşünelim. Saat 15.30'a randevu vermişsiniz ve 15.30 itibariyle işlerinizi bitirmiş, görüşme konusuyla ilgili hazır-

lıklarınızı yapmış, misafirinizi bekliyorsunuz. Peki de, saat 16.00'da gelirse ne olacak? Yarım saat boyunca 'Ha geldi, ha gelecek...' diye kulağınız kapıda... Ne bir dosya inceleyebilir, ne kitap okuyabilir, ne bir konu araştırabilir, ne yeni bir işe başlayabilirsiniz. Sizin zamanınızdan, ülkenin zamanından, dünyanın zamanından 30 dakika boşa gider.

Şimdi de olması gerekeni düşünelim. Söz gelimi, 15.35'e göre bir dostunuza randevu verdiniz. Dostunuz önce sizi garipseyebilir, ama emin olunuz saat tam 15.35'te kapınızı tıklatacaktır. Faraza ona 'Yirmi dakika bize yeter!' demişsiniz. Emin olunuz tam yirminci dakikada, saat 15.55'te saatine bakacak ve size, 'Çok teşekkür ederim beyefendi, işimizi hallettik, bana müsaade!' diyecektir. O gideceği sırada kendisine şöyle diyebilirsiniz:

'Sevgili falanca, iki dakikanızı daha bana ayırırsanız size bir şey anlatayım. Şimdi siz beni garipseyip 15.35 randevusuna şaşırmış olabilirsiniz. Şaşırmayınız, çünkü bu toplum zaman kullanma özürlüdür, kendimizi bundan kurtarmamız lazım. Şimdi düşünelim. Allah bize randevu verirken "Kulum" diyor, "öğlen 13.16'da buluşalım." Müezzin de bizi 13.16'da randevuya çağırıyor. Ertesi gün Rabbimiz bize, "Kulum, randevumuzu bir dakika ileriye aldık; bugün 13.17'de buluşalım." diyor. Demek ki zaman insanın üzerine zimmettir ve dakika daki-

ka hesabı verilecektir. Eğer ben sizin vaktinizden yarım saati boşa harcarsam vebali vardır.'

İnanın ki dostum, bu söylediklerimin hiç biri fantezi değildir. İnsan, hayatını hep böyle planlamalı. Mesela bir öğretmen sınıfındaki öğrencilere yahut bir konferansçı salondaki dinleyicilere karşı zamanı aksatmamak üzere sorumludur. Konuşmaya on dakika geç başlayan bir konferansçı yahut öğretmen, kendisini bekleyen kişilerin her birinden on dakika çalmış olmaz mı? Devlet adamlarının, siyasetçilerin bir salona yahut miting meydanına yarım saat geç gelmeleri, söz gelimi onları bekleyen bin kişinin her birinden yarım saat çalınması demek değil midir? 1000 x 30 dakikayı saate vurduğumuzda 500 saat eder. Bu da, ülkenin iş gücünden 500 saatin, yahut bir kişinin ömründen 20 günün boşa harcanması demek olur. Bir şirket 20 gün işe gelmeyen birisini hâlâ çalıştırıyor olabilir mi sizce? Onun gelmediği 20 günün zararını kim telafi edebilir? Bu hesap yalnızca bin kişi içindi; siz bunu on binlere vurduğunuzda karşınıza boşa harcanmış büyük zamanlar çıkacaktır. Velhasıl demem o ki aziz dostum, bundan böyle randevularımızı dakika ile ölçmeliyiz!"

GARİP BİR İŞ

Bir dostuyla sohbetteydiler. Telefonu çaldı. Bir haber... Mahallenin tonton akıldanesi Muhsin Amca vefat etmişti. Telefonu kapattıktan sonra bir müddet öylece düşündü kaldı. Arkadaşı meraklandı:

"Hayırdır inşallah?"

"Nasıl söyleyeyim, hayır diyelim, öyle olsun. Arayan ablamdı, memlekette çok yaşlı bir komşumuz vardı, Muhsin Amca, bugün Hakk'a yürümüş."

"Başın sağ olsun, Allah sana uzun ömür versin!.. Galiba biraz üzdü seni, düşündün kaldın!"

"Düşündüğüm başka şeydi. Hatta sana anlatayım. On yıl kadar önce, bir bayram sabahıydı. Bu bizim Muhsin Amca çok hastaydı. Herkes "gidimkâr" diyordu. Eşim ve çocuklarımla ziyaretine varmış, elini öpmüş, hatta söz arasında üstü kapalı da olsa helalleşmiştik. Oğlu benim ilkokul arkadaşımdı. Söylentilere bakılırsa miras beklentisiyle babasının gözünün içine bakıyormuş, onu bir gönderse, doğru tapuya koşacakmış. O vakit bunu çok garipsemiştim. Hastanın başucundaki fısıltılı sohbetimizde babasının vadesini doldurduğundan, umutların kesildiğinden ve hayırlı bir ölüm için dua

ettiğinden bahsetmişti. Ben de kendisine metanet tavsiye ettim elbette. Hatta bir aralık kendi sağlığını sordum, üzülüp kendini harap etmesin diye. Ama o bomba gibi olduğunu, planladığı işleri yapmak için kurduğu bağlantıları, hayallerini, umutlarını vs. anlattı durdu. İçindeki yaşama sevinci, sesinde bile hissediliyordu.

Ertesi gün kuşluk vaktinde mahalle imamımız sala okudu. Sokağımızdan cenaze çıkacaktı. Evde bir hüzün vardı. Az sonra Muhsin amcanın torunu kapımızı çaldı. Haber getirdiği belliydi. Ama o da ne? Çocuk dedesinin değil, babasının öldüğünü söylüyordu. Herhalde üzüntüden şaşırdı da böyle söylüyor zannettik. Ama hayır, ölen Muhsin Amca değil, akşam sohbet ettiğimiz oğlu idi. Bayram sevinci bütün mahallede yasa dönüştü. Herkes çok ama çok şaşkındı. Rahmetli bütün gece sabaha kadar babasının başucunda Yasin okuyup beklemiş, dudağını Zemzem'le ıslatmış, alnındaki terleri silmiş, hizmet görmüş, gözünü yummasını beklemiş, ama neticede ölüm ona değil de kendisine gelmişti."

Anlatmayı bitirince dostu tekrar baş sağlığı dileyip teselli etti:

"Eceldir bu!.. Nice yürük küheylanlar yolda kalırken nice topal atlar menzile varır; biri hasta yatağında ölmez de diğeri başucunda can verir! *'Gelimli gidimli dünya / Son ucu ölümlü dünya'* işte. İnsan ona göre yaşamalı."

KÖPEĞİN ONURU

Dostlar bir piknikte buluşmuşlardı. Yemek vakti sofra kurmak üzere sepetlere el atıldığında bir köpek peyda oldu. Belli ki karnı açtı. Henüz yemek pişmemiş, zeytinyağlıların kapakları da açılmamıştı. Dostlardan biri yerden bir taş alıp ekmek atar gibi köpeğin önüne attı. Köpek taşı kokladı, etrafında döndü, sonra başını kaldırıp onlara baktı, baktı ve bir müddet sonra başını sallar gibi yaparak dönüp gitti. Arkasından ne kadar seslendilerse de artık iltifat etmedi, bir daha da ortalıklarda görünmedi. Bu hâl içlerine dert olmuştu. Yemekler hazırlandığında herkes bir burukluk içindeydi, lokmalar boğazlarına dizilecek gibiydi. O sırada en yaşlı olanları hem ortamı yumuşatmak hem o taşı atana takılmak için şöyle dedi:

"O köpek hani yüzümüze bakmıştı ya. İşte o sırada bizim için ne dedi biliyor musunuz? 'Bu talihsizler cimrilikten ve açlıktan taş yiyorlar. Bunların sofrasından ne umulabilir ki?' Onun için başını sallayıp hepimize acıdı."

Taşı atan yutkundu. Bir şey söyleyecekmiş gibiydi, ama pişmanlıkla titreyen sesi buna müsaade etmedi...

ASLAN İLE ÇAKAL

Bir aslan ava çıkmış. Bir geyiği düşürüp bağrına çökerek etini çeke çeke yemeye başlamış. Eh, aslandır, ne denir. Lakin ormanda sadece aslan yok ya; öteden çakalın biri avın kokusunu alıp hemen yanaşmış. Aslanın heybet ve haşmetinden ürktüğü için fazla ilerlemiyor, aslanın artıklarından kaçırıp kaçırıp yiyormuş. Aslan vaziyeti görünce, "Be hey zavallı," demiş, "o döküntülerden ne olacak, gelip şu nefis etlerden yesene!"

Çakal cevap vermiş:

"Hay sultanım! Zaferan, karanfil, reyhan ve sümbül otlamış böyle bir ceylan hiç döküntü olur mu? Hem şu bağırsaklarda o otlardan ne faydalı şifalar vardır, bilseniz!.."

Aslan başını sallayıp mırıldanmış:

"Hayret, söylediği hikmet ama yediği..."

DEVEYİ DAVET EDEN KAPISINI YÜKSEK TUTMALI

Dostlar arasında şaka pek hoştur. Hele karşılıklı, kıvamında ve yerinde olursa...

Reklam işinde oldukça tanınmış biriydi. İletişim dünyasından eli kalem tutan bir okul arkadaşıyla eski günleri anmayı, karşılıklı birbirlerini iğneleyerek hatıraları yâd etmeyi severdi. Vaktiyle gençliklerini beraber savurmuş, hayata birlikte tutunmuş, uzun yıllar birbirleriyle dost olup arada sırada buluşmaya başlamışlar, yine arada sırada birbirlerini iğnelemeyi tatlı bir âdet edinmişlerdi.

Fırtınalı, karlı bir Ramazan Bayramı arifesinde; işlerini toparlamış, eve gitmek üzere hazırlandığı sırada kapıdan o kadim dostu giriverdi. Yanında da 5, 7 ve 9 yaşlarında üç çocuk. Üçü de aynı tipte siyah takım elbise giydirilmiş, badi badi küçük adamlar... Belli ki çocuklara yakındaki çarşıdan bayramlıklar alınmış, el öpme faslı erken başlayacak. Üç adet karaca hıraca, topak yuvarlak, genç irisi adamcıkların arka arkaya dizilmiş olarak kendisine doğru geldiğini görünce eski dostuna harf atma fırsatıdır diye mırıldandı:

"Dostum, yoksa bu tahammül ve sabır meyvesi kara böcükler senin mi?"

Arkadaşı taşı gediğine koymakta gecikmedi:

"Evet, mirim, senin hoş kokuna geldiler!"

TALKIN – SALKIM MESELESİ

Üniversitede hoca idi. Akşam olup da eve varınca, çocuklarına o günün nasıl geçtiğini sormayı âdet edinmişti. Bir defasında oğlu sorusuna şöyle mukabelede bulundu:

"Bugün amfide bilgi ve bilim üzerine münazara yaptık. Bir arkadaşımız: '*(Ey bilginler) sizler Kitab'ı okuduğunuz hâlde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz?*' şeklinde bir ikazdan söz etti. Ayet mealiymiş.* Bunu duyunca aklıma ilk önce sen geldin babacığım, nedir durum?"

Zor bir soruydu. Bir hayli düşündükten sonra şöyle dedi:

"Bilmiyorum şehzadem, bazen ben de öğrencilerime tavsiyelerde bulunuyorum ve tavsiye ettiğim şeyin nefsime ağır geldiği durumlar oluyor!"

"Bence bundan çok sakınmalısın, çünkü benim yaşıtım olan gençlerin çoğu yapmadığı şeyi söyleyenleri bir daha dinlemiyor. Hocalarımdan biliyorum, sözü işine uymayanlar hemen fark ediliyor ve kimse onlara kulak as-

* *Kur'an*, Bakara, 44

mıyor. Kendisi yol yitirmiş biri, kime yol gösterebilir ki?"

Bu sözler üzerine babası kendini eleştirilmiş hissetti ve hemen savunmaya geçti:

"Söylediklerin çok ağır oldu küçük bey! Dediğini yapmıyor diye güzel sözler eden birinin öğüdünden vazgeçmek tembellik ve ahmaklık olmaz mı? Bilgi sahiplerini kusurlu ve dalalete düşmüş diye terk etmek, bir noktada bilgiyi terk etmek anlamına gelir. Eskilere göre âlimlerin eşiği tacirlerin mağazalarına benzer, oradan bedelsiz bir şey alınamaz. Mağazada kir var diye ihtiyacın olanı almamak akla uygun değildir. Sen bilenlerin sözlerini dikkatle dinlemeye bak. İlmiyle amel etmiyorsa sana ne?! Bir öğüt taşa bile yazılsa, öğüttür."

KURNAZLIK

Zenginlerden biri... Evinden çıktığı, arabasına bineceği sırada birisi korumasını ve şoförünü atlatıp yanına yaklaşmış:

"Beyefendi! Bana bir buzdolabı vaat etmiştiniz, vaadinizi yerine getirin lütfen!"

Ne desin, ne yapsın? Adamı tepeden tırnağa incelemiş. İlk kez orada gördüğünden emin, itiraz etmiş:

"Hiç hatırlamıyorum!"

"Hatırlamamanız tabiidir beyefendi. Sizin gibi varlıklı ve vaatleri bol biri elbette hatırlayamaz; ama ben fakirin biriyim, azıcık bir şey de olsa unutmam!"

Gülümsemiş. Böyle hayır içeren bir kurnazlığı kendisi için bir fazilet sebebi saymış:

"Beni ikna ettin! Adresini ver bakalım!"

AJANDA NOTLARI

Bir sahaf, ünlü hocalardan birinin vefatından sonra kütüphanesini satın almıştı. Kitaplarla birlikte eline on beş kadar cep ajandası geçti. Her birinin ön kapağının ilk sayfasına bir cümle yazılıydı. Belli ki hoca 365 gün boyunca o sözü okuyor, içselleştirmeye çalışıyor, belki de nefsini terbiye ediyor diye düşündü. Bazıları şöyleydi:

2015: "Momento Mori (Ölüm vardır)!"
2014: "İnsan-ı kâmil olmağa sa'y eyle âdem ol" (Bakî)
2013: "Yaşadığın her an, kendi hakkını ister." (Goethe)
1912: "Yaşayarak ölebilmek için ölerek yaşamak gerekir." (Günlükler, Miguel de Unamuno)
2011: "Şekl-i aşkı gönlümün levhinde tahrîr eyledim / Yanar odu bir akar su üzre tasvîr eyledim"* (Zatî)
2010: Sen çık aradan; girsin Yaradan.

---

* Gönül sayfama aşkın resmini çizmek istedim ve bir akarsu üzerinde alev alev bir ateşin yandığını resmettim. (Aşk, gözyaşı ve ateşten ibarettir çünkü).

2009: "Sakın ha! Bütün işler Allah'a döndürülecek!" (*Kur'an*, Fâtır, 4)

2008: "Fenn-i aşka başladım dikkatle gördüm bir nice bâb / Metni derdü faslı hicrân ile dolmuş bir kitâb"* (Nişanî)

(...)

1999: "Hayat hakkı, hürriyet hakkı ve namus hakkı insana hakkullah olarak verilmiştir; bunlara taarruz büyük günahlardan sayılır." (İslam Fıkhı)

1997: "Gerçek başarı hep ayakta kalmak değil, düştükten sonra da ayakta kalabilmektir." (Vince Lombardi)

* Dikkat ve titizlikle aşk ilmini tahsile başladığımda onu, metni dertten, fasılları da ayrılıktan ibaret bir nice bölümden oluşmuş büyük bir kitap olarak gördüm.

MESELA AŞK

Aşk ve âşıklara dair

Aşk Allah'ın has odunudur,
yalnızca özel kalplerde yanar.

Atalar sözü

AH VUSLAT!..

Kadim bir arkadaşıyla birlikte, çok değer verdikleri gönül ehli ağabeylerinden birini ziyarete gideceklerdi. Hattat dostlarından birine, "Ah teslimiyet!" yazdırmayı ve hediye olarak götürmeyi kurmuşlar, bir hafta evvelden de sipariş vermişlerdi. Gel gelelim hattat "Ah teslimiyet!" yerine "Ah vuslat!" yazmıştı. "Eh, bir haftada teslim alınmak üzere hattata yazı sipariş edilirse elindeki hazır levhalardan birini paketleyip getirir elbette!" deyip boyunlarını büktüler. Lakin hattatın bilerek böyle yaptığını, çünkü hediyeyi götürecekleri gönül ehli ağabeylerinin en çok kullandığı ve üzerinde durduğu kelimenin "vuslat" olduğunu sonradan fark ettiler. Hatta buna çok da sevindiler. Yoldaki sohbetleri de vuslat üzerine oldu tabii. Ağabeylerinin vuslatı bu derece dil pelesengi yapmasını, onu bir medeniyet kavramı olarak görerek insanın hakikat yolundaki en büyük gayesi kabul etmesini anlamaya çalıştılar. Ve akıllarına bir soru takıldı. Vuslata bu derece önem veren ağabeyleri neden hiç evlenmemişti?

Eve zihinlerindeki bu soruyla girdiler. Sohbet başladı, söz uzadı, döndü, dolandı, bahis yine vuslata geldi. Artık zamanıydı, sorabilirlerdi:

"Üstadım! Biriyle hayatını birleştirmenin de bir vuslat olduğu söylüyorsunuz. Lakin siz neden hiç bu yola gitmediniz?

Bir an sessizlik oldu. Sorunun muhatabı başını yere eğdi. Biraz burkuldu, sonra titrek bir sesle cevapladı. Anlatırken gözlerinin içindeki hüzün damlaları hemen fark ediliyordu. İçeri doğru akan damlalardı bunlar:

"Gençliğimiz üniversitelerde fikir çatışmalarının olduğu yıllara rastlamıştı. Hukuk Fakültesi'nde okuyor, Feriköy'de ikamet ediyordum. Okula Beyazıt-Kurtuluş otobüsüyle gider gelirdim. Otobüsler o vakitler İstiklal Caddesi'nden geçerdi. Mayıs'ın 7'si Cuma idi. Eve dönüyordum. Beyoğlu'nda parfümeri dükkânına giren bir kız gördüm. Hemen otobüsten inip koştum. Kaçırmamıştım. Dükkândan çıktı. Üniversite öğrencisi olmalıydı. Taksim'e doğru ilerledi. Peşinden yürüdüm. Pangaltı'ya geldiğimizde kendisini takip ettiğimi fark etti. Postanenin köşesinden caddenin karşısına geçti. Ben de tabii. Nişantaşı sapağına vardığımızda durdu, vitrinlere bakınıyormuş gibi yaptı ve geri döndü. Birkaç adım yaklaşıp doğrudan yüzüme baktı:

'Beni neden takip ediyorsunuz?'

Soru hiç masum değildi. Hatta militancaydı. Ben kızarıp bozararak kem küm ettim. Telaşımdan niyetimin ideolojik ve zarar verici bir takip olmadığını anladı. Yine de beni ikazdan geri kalmadı; ama bu sefer sesi daha dostaneydi. Aramızda şu türde konuşmalar geçti:

'Rahat bırakın beni, benden bekleyebileceğiniz bir şey yok!'

'Bütün ömrümce sizi aramış olsam da mı? Birazcık şu pastanede otursak, size doya doya baksam!..'

'Bu kadarını şimdi de yapıyorsunuz; gerisini istemeyin!'

'Kimsiniz, birazcık anlatsanız?'

'Soruna cevap diye yedinci kat gökte ne olduğunu araştır daha iyi! Şimdi bana müsaade.'

'Bari sizi tekrar görebileceğim bir zaman ve yer adı lütfetseniz!'

'İşte buralar, buralarda yine beni görebilirsiniz!'

'Bari adınızı bileyim!'

'Visal, adım Visal!'

O günden sonra tam altı Cuma aynı saatlerde parfümeri dükkânının çevresinde oyalandım. Göğe mi çıktı, yere mi battı, bilemedim. Kalbime kor alevler bırakıp gitmişti. Visal'i anlatan beş dizelik akrostiş kıtalar, bentler, tahmisler yazdım. Derken Visal ismi hakkında etimoloji çalışmalarına giriştim. Vuslat'ın visal ile aynı kelime olduğunu öğrenince bu sefer vuslatı araştırdım. İşte bana bugünkü bi-

rikim ve anlayış tarzını kazandıran medeniyet zenginliğini o vakit keşfettim. Visal gitti ama vuslat beni yıllarca peşinden koşturdu. On yıl kadar sonra, yolun yarısına geldiğimde, hiç beklemediğim bir zamanda onu Ankara'da görüverdim. Gayriihtiyari, 'Visal Hanım!' dedim, dönüp baktı ama beni çıkaramadı. Nasıl çıkarsın ki, şakağında kırlıklarla alnı epeyce açılmış bir adam. Kendime hâkim olamadım; gözüm o gün bir cinayet daha işleyip gönlümü yeniden gömdü. Ben de öç almak için gözyaşlarımı önüne serptim. Parmağında bir yüzük görünce de hemen özür dileyip arkamı döndüm."

"?"

"Elbette onu bir daha görmedim. Aramadım da... Ama hiçbir gün de unutmadım."

İki arkadaş dönüş yolunda birbiriyle hiç konuşmadılar, ama ikisinin de aklında hattat dostlarının "Ah vuslat!"ı bilerek yazdığına ve hediyenin tam yerini bulduğuna dair bir his vardı. Pek rânâ düşmüştü.

Neden sonra biri mırıldandı:

"Keşke 'Ah Visâl!' yazsaydı."

HATIRA

Lise öğrencisiydi. Yaz tatilindeyken inşaatlarda amelelik yaparak öğrenci harçlığını biriktirirdi. Bir Ağustos ikindisiydi. İnşaat paydos edilmiş, yorgun, eve dönüyordu. Dilinin damağının kuruduğunu hissettiği bir andı. Aklından "Şöyle bir bardak buz gibi suyla hararetimi söndüren olsa!" diye geçirmekteydi. On adım attı atmadı, karşı evlerden birinin kapısı açıldı. Bir siluet, elinde bir tas tutuyor ve ona doğru geliyordu. "Şu Hızır, elindeki de ab-ı hayat olsa gerek!" dedi içinden. Gelen geldikçe geldi, daha geldi, geldi, önünde durdu ve "Buyur, iç!" dedi. O ana kadar aklı ve gözü hep suya takılmış olmalıydı ki sesi duyunca irkildi. Edebiyat sanatları ve belagat kuralları üst üste yığılsa o anı ve o kişiyi anlatabilir miydi, bilinmez. O an bir özge an, o kişi bir özge nur idi ki, sanki zulümatı yarıyor, bir dolunay olup gündüzü bölüyordu. Tası aldı. Gözleri onun temaşasında, dudağına götürdü. Hayır, su değildi. Buzlu bir gül şerbetiydi. Sadaka mıydı, adak mıydı, bilemedi, lakin şerbete gül kokusunu veren damlanın, karşısında duran güzelliğin ta yanağından bardağa yuvarlanmış olması muh-

temeldi. Kana kana içti... Sonraki günlerde de hep düşünüp durdu:

Bir rüya mı görmüştü? O tastaki serap mıydı? Hayaller kurup bir periye mi uğramıştı? Yoksa o gün işe hiç gitmemiş miydi? Peki ama günlerce süren o sarhoşluk nedendi? İnsan rüyada gül bahçesinde gezerse uyandığında gül kokuyor olabilir mi?

AŞK DERSİ

"Ölümden daha güçlü olan şey,
bize ölümü göze aldıran şeydir."

Yıllar öncesine ait bir ajandanın 11 Ocak tarihli sayfasında bu notu okumuştu. Hatırladı. O vakitler bir üniversitede hocaydı. Dirsek çürütmüş, aşkın has bahçesine dair nerede bir metin var ise araştırmış, Doğu'da ve Batı'da aşk üzerine yazılmış kitapların hemen hepsini okumuş, aşk ve aşkın hakikati üzerine nutuklar bile atmıştı. Ama gerçek aşkı hiç ummadığı birinden, işte o 11 Ocak gününde öğrenmişti.

Taşra vilayetlerinden birindeydi. Öğrencilerine altı saat ders anlatmış, günün yorgunluğuyla odasına gidiyordu. Kapısında yaşlıca bir adamın beklediğini gördü. Dışarıda kar yağıyordu ve adamcık köyünden traktörle gelmiş, biraz da üşümüştü. Kendisine sıcak bir şeyler ikramından sonra ziyaret sebebini sordu.

"Eşim," dedi çekine çekine adam, "benimle yaşamaktan nefret ediyor galiba, benden hep kaçıyor!"

Donup kaldı. Ne evlilik koçu, ne aile danışmanı, ne psikiyatri profesörü idi. Bu konuyla

ne alakası olabilirdi ki? İhtiyarı gücendirmeden göndermenin bir yolunu bulmak için çekmecelerinde bir şey arıyormuş gibi yaptı, biraz düşündü ve cevap vermedi. Sessizliği muhatabı bozdu:

"Bu hâl, evladım, bu hâl nedir diye sana sormaya geldim! Hani ben onsuz olamam da!"

Zor bir durumdu. Hık-mık etti... İhtiyar okumuş yazmış değildi, köylüydü, belki aşkın adını da hiç bilmiyordu, ama aşkın tam da içine düşmüş görünüyordu. Soru yönelttiği kişiyi televizyondaki bir konuşması dolayısıyla arayıp bulmuş olması bile aşktaki çaresizliğinin göstergesiydi. İçini bürüyen duygular çetrefil olmalıydı. Genç biri olsaydı derhal geri çevirir, bir uzmana yönlendirirdi, ama bu yaşlı adamın gönlünün alınması, hoş edilmesi gerekiyordu. Geveledi:

"Eşiniz sizi görmek istemese bile siz ondan uzaklaşmamalısınız, belki de geçici bir durumdur."

"Yok oğul, öyle değil, iki yıl oldu ki bu hâl devam eder!"

"İki yıldır ayrı mısınız yani?"

"Yok, aynı evdeyiz, lakin o benden uzakta."

"Üstelik siz de onsuz olamıyorsunuz!"

"He!"

"Peki kendisine sorduğunuzda ne diyor?"

"Hiç cevap vermiyor! Ama bensiz olmak istediğini, bana tahammül edemediğini her tavrından, her hâlinden anlıyorum."

Şaşırmamak imkânsız gibiydi. Git, gidilmez; at, atılmaz... Nazikçe izaha çalıştı:

"Hım!.. Amcacığım kusura bakma ama bu dediğinin çaresi bende değil!"

"Sende oğul, sende!.. Bu durum senin başına gelseydi ne yapardın, onu söyle!?"

Ne yapacağını düşündü, değerlendirdi ve kendince fikrini açıkladı:

"O beni görmek istemiyor diye onu görmekten vazgeçmezdim."

"Ama o zaman nefsini ona tercih etmiş olmaz mıydın?"

"?"

" Nefsini ona tercih ediyorsan onu sevdiğini iddia edebilir misin?"

"!"

Hoca, aralarındaki bu konuşmanın az evvelki sınıfta geçmemesine hayıflandı. Keşke şu ihtiyar odasına geleceğine sınıfına gelseydi. Öğrencilerine anlatmaya çalıştığı asil aşklara bir örnek vermiş olur, "Kim bir âşık görmek istiyorsa, bu ihtiyara baksın!" diyebilirdi. Çünkü o, kendi arzularını ve isteklerini sevgilininkilere asla tercih etmeme alicenaplığını gösteren biriydi. Ve hocanın gördüğünü öğrencileri de görse iyi olurdu.

İhtiyar çaresiz ve mahcuptu. Konuşmanın burasında boynunu büküp bekledi.

Şimdi ona ne söylemeliydi? "Amcacığım, sen yengemize sırılsıklam âşıksın!" dese belki de kendisini alaya aldığını düşünecekti, ama du-

rum tam da buydu. Bir müddet sessizlikten sonra ihtiyar, karşısındaki hocadan kendisine bir yarar gelmeyeceğini anlamış olmalı ki ellerini çaresizlik içinde açıp müsaade istedi. Kapıdan çıkmak üzereyken hoca onun bundan sonra ne yapacağını merak ederek sordu. Cevap çok kesindi.

"Gideceğim başka köye elbette, onun beni görmeyeceği bir köye!"

"Peki ama sen onu görmeden durabilecek misin?"

"Kendim için öleceğimi bilsem bile sabrederim, sabredeceğim. O benim yirmi yıllık sevincim... Yirmi yıl da hasretim olur."

"Çok üzüleceksin..."

"Ne çıkar? Uğruna ölmeye razı olduğumun derdine mi razı olmayacağım?"

Hoca, misafirinin arkasından Ayetü'l-Kürsi okudu. Çünkü dünyaya ibret için böylelerinin kazasız belasız yaşaması gerektiğini düşünmüştü.

O gece ajandasının sayfasına "Ölümden daha güçlü olan şey, bize ölümü göze aldıran şeydir," diye yazdı. Sonra da ilave etti: "Vatan gibi, namus gibi, bayrak gibi... Bugün tanıştığım ihtiyar için onun adı aşk idi."

AŞKIN HAKİKATİ

Zeki bir öğrenciydi, derslerindeki başarıyla sınıfın gözdesi ve ilgi odağıydı. Üçüncü dönemin ortasında birden ortadan kaybolunca herkes gibi öğretmeni de merak etti ve "hasta mıdır, derdi mi vardır, kaza mı geçirmiştir" gibi pek çok sorunun cevabı için sorup soruşturdu. Yazık ki ne kendisi ne bir öğrencisi izine rastlayabildi.

Üç ay kadar sonra öğretmenin kapısı çalındı. Gelen oydu. Zayıflamış, solmuş, neredeyse kendini kaybetmiş hâldeydi. Hiçbir şey demedi, usulca içeri süzüldü.

Öğretmeni şaşırmış, üzülmüştü. Merakla sordu:

"Nerelerdeydin, pek merak ettirdin!"

Titreyerek anlattı. Meğer bir gün okul çıkışında, belediye otobüsünde bir kız görmüş. Göz kalbe anlatmış, kalp tutuşmuş, dumanı göklere yükselmiş. İki ay boyunca okul onun okulu, ders onun dersi, arzular onun arzuları olmuş. Nihayet iki gün evvel kavga etmişler:

"Eşeklik ettim hocam, ondan yararlanmaya çalıştım! O da kovdu beni!"

"Hak etmişsin. Ama iyi de olmuş, işte sana derslerine dönmek için fırsat!"

Yok hocam, size bunun için gelmedim!"

"Ya niçin geldin?"

"Kapıdan çıkarken arkamdan, 'Aşkın ne olduğunu öğrenmeden sakın gelme!' diye bağırdı."

"Eee?"

"Aşk nedir hocam?"

"Aşk, senin yaptığının tam tersidir evladım!"

"Nasıl yani?"

Öğretmen bu sığ delikanlı için onca zamandır kendini üzdüğüne hayıflandı. Demek bu çocuk daha işin kabuğundaydı. Şimdi de "Sevgili"yi kolay lokma görmenin bedelini ödemeliydi. Fedakârlık yapmadan aşktan bahsetmesi zaten aşkının sahte olduğunu anlatıyordu. Belki de ona aşkın hakikatini göstermek gerekiyordu. Fuzulî'den bir beyit okudu ve günümüz diline çevirisiyle öğrenciyi ikaz etti:

"Aşk, canı için sevgili değil, canını sevgili için taşımaktır; senin yaptığının tam tersi yani!"

"Peki hocam ben şimdi pişmanlığımı ve bu söylediğinizi ona nasıl anlatayım?"

"Şu hikâyemi dinlersen, nasıl anlatacağını da kestirmiş olursun:

'Bir zaman bir delikanlı bir güzele âşık oldu. Aşk, varlığına hâkimiyet kurunca her şeyi elden gitti, kendinden vazgeçti, sevgiliye feda oldu ve gün geldi, sevgilinin yolunda can

vermeyi canına minnet bilmeye başladı. Nasihatler, yardımlar fayda etmedi, arkadaşları ve dostlarıyla irtibatı kesti, işi ve aşı bozuldu. Derken vefalı bir arkadaşı gidip o güzele bu durumu anlattı:

"Şu meydanın öte yanında bir delikanlı var, her gün şuradaki köşeye oturur, aynı yere bakar durur. Sözleri şiirdir, kalbinde hazineler vardır. Kim bilir, belki de onu tanımak istersin!"

Kız ferasetli ve akıllıydı. Bu bela fırtınasının kendi etrafında koptuğunu hemen anladı ve ertesi sabah oraya doğru salındı. Delikanlı onun gelişini görünce ağlamaya başladı. Bu arada tekrar ediyordu:

"Beni öldüren bu! İşte yanıma geliyor. Kurbanına ciğeri yandı besbelli."

O güzel kız geldi. Gayet mülayim bir tonda selam verip sordu:

"Adınızı lütfeder misiniz?"

"?"

"Kimsiniz?"

"?"

"Nerelisiniz?"

"?"

Nafile. Kız ne sorduysa delikanlı cevap vermiyor, veremiyor; yalnızca yanağına süzülen yaşları gizlemek ister gibi başını yere eğiyordu. Aşk denizinde boğulduğu belliydi. Nihayet kız, son bir kez sordu:

"Benimle neden konuşmuyorsun?"

Delikanlı onu kaybedeceğinden korkup güç bela mırıldandı:

"Sen söylerken bana susmak, sen varken bana feda olmak düşer!"

Ve uzun bir "Aaah!" çekerek ruhunu teslim etti!'

Öğretmen anlatmayı bitirince öğrenci afalladı. Öyle ki öğretmeni onun, "Hocam, haklısınız, ben ona gidip kapısında ölmeye hazır olduğumu göstermeliyim!" diyeceğini bile zannetti. Ama hayır, öyle demedi. Gayet kaba bir densizlik içinde sesini yükseltti:

"Haddi yaaa!.. Şimdi ona aşkı anlatabilmek için ölecek miyiz yani hocam?"

Öğretmen cevher zannettiği öğrencisinin ham kütle olduğunu anlamış, kumaşının desenindeki sığlığı görmüştü. Ruhunda aşka yetenek yoktu madem, o da sesini yükseltebilirdi:

"Evet, aşk işinde sevgilinin kapısında ölmek gerektir, geri dönmek değil. Sen şimdi burada olduğuna göre o kızı hiç hak etmemişsin salak oğlum. En iyisi derslerine dön, kurtul bu ince işlerden!"

SER-HOŞ

Edebiyat öğretmeni sınıfta önce "fena fillah"ı, ardından da "fena filaşk"ı anlatmıştı. Bir öğrenci ders çıkışında yolunu kesti ve edebiyatçılar ile sufîlerin fena filaşkı (aşkta yok olma) nasıl anladıklarını sordu. Öğretmen izaha çalıştı:

"Hani bir şey seni çarpar, mest olursun da o mestlik anı hep sürsün istersin ya; hani bir an gelir, başka anlardan farklı hissedersin ve Allah seni kudretinden bir tecelli ile ser-hoş eder de başka her şeyi boş verirsin ya; hani acıkma, susama, yorulma falan hissetmediğin bir dönem olur da kendini aşmış hissedersin ya, işte öyle say. Mansur'u düşün!"

Öğrenci ikinci soruyu sordu:

"Peki o hâlde hocam, kişi nasıl bir süreçten geçerek aşkta fena bulur?"

Öğretmen ayak üstü bunu izahın zor olduğunu biliyordu. "Gel bakalım," dedi, "odamda bir kitap var. Ahmed Gazzali'nin. Türkçe'de *Aşkın Hâlleri* adıyla yayımlanan önemli bir eseri. Zannederim bu sorunun cevabını o bulmuş."

Okudular:

"Maşûk âşıka şöyle dedi: 'Gel kendini ben kıl. Eğer ben kendimi sen kılarsam o zaman maşûk ihtiyaç içinde olur; ama eğer sen ben olacak olursan bu durumda artış mâşukta gerçekleşir, böylece her şey mâşuk olur, âşık değil; her şey nâz (kendine yeterlilik) olur, niyâz değil; her şey hazır ve mevcut olur, ihtiyaç değil; hep zenginlik olur, fakirlik değil; her şey çare olur, çaresizlik değil."

Çocuk şaşırmış gibiydi, öğretmen açıklama ihtiyacı duydu:

"Sevdiğin kızı düşün ve kendini merkeze koyup ben demektense, onu merkeze alıp sen demeyi dene. Fena fillaha eremezsin ama fena filaşkı anlar, mutluluğu da yakalamış olursun."

ÖZLEMEK

Mesai sonrası bir ikindi vakti. Tramvay aheste aheste ilerliyor, bunaltıcı yaz sıcağı ve kesif nem yolculara bir kat daha yorgun hissettiriyordu. Ön tarafta oturan üniversiteli iki genç hanım yüksek sesle mahrem şeyler konuşuyor, birisi, yanına gitmediği günlerde flört ettiği delikanlının kendisine kızdığını, bu yüzden tartıştıklarını, bu tartışma sırasında iyi niyetinden de şüphe ettiğini anlatıyor, sonunda da arkadaşına bazı tavsiyelerde bulunuyordu. Dediğine göre, o delikanlı ne zaman çağırsa koşa koşa gidiyordu ve arkadaşına da böyle olmasını salık veriyordu. Arkadaşı hiç beklenmeyecek derecede ibretlik bir cümle ile itiraz etti:

"Özletmek, usandırmaktan iyidir kızım!"

Hemen arkalarında oturan yaşlı bey, onların kamuya ait bir yerde yüksek sesle bu tür mahrem konuları konuşmalarından rahatsız olmuş gibi oflayıp pufluyor, özlemek üzerine içinden fikir yürütüyordu. O anda kalbinden geçirdiklerini mırıldandığını da fark etmemiş olmalıydı:

Şimdi şu gençlere 5G teknolojisinin özlemeyi ortadan kaldırdığını, sıradaki gelişmelerin insanın duygu ve mana dünyasından daha çok şeyler alıp götüreceğini, bundan böyle hakiki aşkı bilmek veya bulmak isterlerse cep telefonlarını mutlaka kapalı tutmayı başarmak zorunda kalacaklarını falan anlatmak var ama... Yok, yok... Bunlara güven olmaz, birisi yanlış anlayıp tersleyiverir... Hiç işlerine karışmamak daha iyi."

Kalbinden bir itiraz yükseldi:

"Ama birisi de bunlara özlemek olmadan aşkın olmayacağını, sabır kalkınca üzümün hep koruk kalacağını anlatmalı. Ekşi, kekre, tatsız..."

O sırada bir şey oldu ve yaşlı beyin iç sesi bütün tramvay yolcuları tarafından duyulmaya başladı. Şimdi herkes onu dinliyordu sanki:

"Modern zamanlar ve teknoloji, âşık ile mâşukun rollerini değiştirmiş anlaşılan. Bizim zamanımızda sitemi sevilen yapar, seven her daim sevilenin arzusuna tabi olurdu. Oysa şimdi işler tersine dönmüş. Eski kitaplar Allah'ın sevmeyi erkeğe, sevilmeyi kadına takdir ettiğini yazıyordu ama bu kaide temelsiz bir varsayımdan ibaret kalmış. Kız çocuklarımız oğullarımızdan daha baskın ve cesur. Velhasıl şu kızın söylediklerini duymamayı isterdim. Ciddiyetinden bile şüphe ettiği bir delikanlının üzerine bunca düşmek de neyin nesi? Hâlime çok şükür, bu densizlikler benim gençli-

ğimde olmadı. Şimdikiler kitapların *'Tez görüp bıkmak, az görüp vuslat arzulamaktan kötüdür.'* kuralını da unutmuşlar, zahir."

İhtiyar, iç sesinin herkes tarafından işitildiğini ancak yanındaki beyefendinin şu cümleleriyle anlayabildi:

"Biliyor musun mirim, rahmetli Ali Ulvi Kurucu, Trabzon eşrafından birisi kendisine Medine'de mücavir kalmak istediğini ama çoluk çocuğu özlediğini söyleyince, *"Hz. Peygamber'in eşiğinde oturup memleketi özlemektense memleketinde oturup Hz. Peygamber'i* özlemek evladır!" diyerek adamı geri göndermiş. Özlemek yoksa vuslatın ne değeri kalır, değil mi ya?"

GELECEĞİM DEMİŞTİ

Yetmişli yılların sonuydu. Aynı bekâr evini paylaştığı üniversiteli bir şair arkadaşı Hilal isminde Bursalı bir kıza tutulmuş, hemen her gün mektup yazıyor, iki haftada bir de Bursa'ya gidiyordu. Ortalıkta sağ-sol çatışmasından mütevellit anarşi, kurşunlar, sloganlar savruluyordu ama onun umurunda değildi, aşka dair kitaplar okuyor, şiirler yazıyor, koltuğunda şiir kitaplarıyla geziyordu. Cep telefonu henüz icat edilmemişti. Bu yüzden, Bursa'ya gidip de Hilal'i göremeden geri geldiği oluyordu. Yine de hafta aşırı aksatmadan Bursa yollarına düşüyor, umutlarını yollara bağlıyordu.

Sınav zamanıydı. Hilal'den bir mektup aldı. Dediğine göre Hilal, "Önümüzdeki günlerde belki İstanbul'a geleceğim! Beni karşılar mısın?" diye yazmış... O günden sonra arkadaşı sanki bir başkası oluverdi. Sevinç delisi diye bir şey varsa, başına işte o geldi. Evin içinde dönüp duruyor, sabırsızca hareket edip mantıksız işler yapıyor, okul ve dersler, dava ve arkadaşlar, maişet ve planlar, her şey, ama her şey öteleniyordu. Tek derdi Bursalı Hilal

ve onun bir gün İstanbul'a gelecek olması ihtimali idi.

O vakitler otobüs terminali Topkapı'daydı. Günde iki kez, Bursa otobüslerinin geldiği saatte terminale gidip umutla ve sevinçle beklemeye başladı. Birkaç gün geçince bu sevinç ve umut yavaş yavaş yerini umutsuzluğa bıraktı. İki hafta geçtiğinde ise ruhunu yıprattı. Ev arkadaşı kendisine mektubu unutmasını, Bursa'ya gitmesini söylediyse de nafile!.. Cevap hazırdı: "Ya ben Bursa'dayken Hilal gelirse!?" Sonraki günlerde durumu gitgide daha beter oldu ve eve de geç gelmeye başladı. Meğer bir firmanın gece yarısında gelen Bursa otobüsünü bekliyormuş. Karanlık bastıktan sonra sokakta bulunmanın ölüme meydan okumak sayıldığı anarşi günlerinde bu büyük bir hata idi. Anlaşılıyordu ki artık aşkını canına tercih etme dönemindeydi. Yazdığı şiirler melankoliden, yalnızlıktan, kavuşma hayalleri kurduğu gecelerin umutsuzluğa vardığından, günlerin zindan oluşundan ve Hilal görünecek olursa bayram edeceğinden, gününün sevinçle aydınlanacağından başka bir konuya yönelmiyordu.

Arkadaşı günlerden birinde bir beyit öğrenmişti. XVI. yüzyılın ünlü şairlerinden Balıkesirli Zatî'ye ait bir beyit:

"Eyitti ol peri bir gün düşüne girüren bir şeb

Sevincimden nice yıllar geçiptir görmedim uyku"

Şöyle demeye geliyordu:

"O peri kızı, 'Bir gün rüyana gireceğim!' diye vaat etmişti; o günden sonra nice yıllar geçiyor, sevincimden gözüme hâlâ uyku girmedi."

Bir gece yine eli boş eve döndüğünde, arkadaşı ona bu beyti okudu. Fevkalade donuk bir bakışla onu dinledi ve hazin bir tebessümle şaire acıyarak mırıldandı:

"Ah benim zavallı kaderdaşım!"

Sonra odasına çekildi. Sabah arkadaşı onu uyandırmaya gittiğinde gözlerini kan çanağına dönmüş buldu.

Sonrası, sırrı faş etmek sayılır...

Ve yirmi yılın ardından Gülay isminde bir sanatçı, "Deyiptin baharda görüşelim/ Bahar geldi geçti sen gelmez oldun!" mısralarını bir plağa okuduğunda arkadaşı onu rahmetle anıp ağladı.

OT İLE GÜL

Gün batmak üzereydi. Gönül ehli bir dost ile Atatürk Kitaplığı'ndan çıkıp Taksim'e doğru yürüdüler. Sokak çiçekçilerinin önünden geçerken gözleri birden taze güllere takıldı. Demet demet parlayan güller... Birisi dayanamadı, iki buket için pazarlık yaptı. Arada sırada eşleri sevindirmek iyi olurdu. Çiçekçi kadın tek tek gülleri ayırdı, demetledi ve yaldızlı kâğıtlara sarıp birer birer ellerine tutuşturuverdi. O sırada bir şey dikkatlerini çekti; kadın gülleri otlarla bağlamıştı. Gönülden olduğu kadar gülden ve bülbülden de behredar olan dostlardan biri diğerine sordu:

"Nasıl olmuş da şu değersiz ot şu nefis gülleri sarıp sarmalamış!"

Arkadaşı hiç düşünmeden onu bir ibrete çağırdı:

"Kulak ver, şu ot senin bu tarizine ne diyor?"

"Ne diyor?"

"Be hey zavallı, ot yaratıldım diye bana hakareti bırak. Kokum da, rengim de, hatta değerim de olmayabilir, lakin ben o gül bahçesinde büyümüş bir otum, onlarla sohbete hakkım da yok mu?"

Arkadaşı titredi ve dostunu yine konuşturmak için "Bundaki ibret nedir?" diye tekrarladı. İşte cevap:

"Eğer Allah'ın lütuf ve keremini şu güllere sayarsak, karşısında bizler şu ot kadar aciz ve değersiz bulunuyoruz. O'na yaklaşmaya layık ibadetimiz de, O'na sunulacak sermayemiz de yok. Şükredelim ki bize kendini bildirip güzelliğini hissettirdi. Şu otun güle olan alakası ve meyli kadar bizim O'na alaka ve meylimiz olsaydı, kurtulur giderdik."

"İşte aşka giden yolun ilk anlayışı!"

HAKİKİ ÂŞIK

Bir kış gecesinde, İstanbul'daki konser salonlarından birinde, Türk Sanat Musıkisi icrası esnasında erkek dinleyicilerden biri, ikinci kelimeyi uzatarak "Sarı Booooyaaaa!.." diye yüksek sesle segahtan tekrarlamaya başladı. Gittikçe yükselen bu korsan ses yüzünden konser sekteye uğradı ve solist, fevkalade güzel bir eser icrasını yarıda bıraktı. Dinleyiciler adamın bağırmasını soliste karşı bir protesto diye algıladılar. O sırada orta sıralardan birinde bir hareketlenme oldu ve bir bey ile bir hanım tartışarak izleyiciler arasından sıyrılmaya çalıştılar. Anlaşılan meselenin başka bir boyutu vardı. O sırada görevliler de sarı boya satıcısını dışarı çıkarmaya çalışıyorlardı.

Önce boyacı, ardından da diğer ikisi fuayeye çıkınca beyler yüksek sesle tartışmaya giriştiler. Konuştuklarına bakılırsa hepsi birbirini tanıyordu ve aralarında bir husumet olduğunu belliydi:

"Bu sefer sınırı aştınız Ali Bey ve salondaki herkese kendinizi de, bizi de rezil ettiniz! Neymiş efendim!.. Sarı Booyaa!.. Delilik!"

"Delilikse ben yaptım Tayfun Bey. İyi de oldu, boya bahane ama Oya hakikat. Herkes anlasın artık; onu ben senden çok seviyor ve hak ediyorum."

Genç hanım, başı yerde, dinliyor ve öylece ıstırap çekiyordu. Diğeri devam etti:

"Bizim nişanlandığımızı kabullen artık!"

"Şaibeli bir nişan!"

"Şaibeli de olsa peylenmiş bir kadehe el uzatman yakışık alır mı? Ona benim verdiklerim ve daha verebileceklerim yanında sen neye sahipsin ki? Hıh!.. Akşama evinde açıkta uyuyan bir adam..."

"Uzatma, bunları çok dinledik. Bu söylediğin şeyler aşk için değil, vuslat için gereklidir. Oysa aşka giden yol yanmış bir yürekten geçer. O da aha şuramdadır. Senin gibi zorbalar bunu anlayamaz. Yıllardır anlayamadığın gibi."

Tartışma bir hayli sürdü. Macera eskiye dayanıyordu anlaşılan. Birisi vuslatta, diğeri ayrılıktaydı. Vuslatın zemini yokluk, ayrılığın zemini varlık olmuştu. Tayfun Bey maldan mülkten dem vuruyor, vuslata onları vasıta yapıyordu, ama Ali Bey doğrudan Oya'yı istiyor, ona kavuşmanın adını vuslat koyuyordu. Hoş içimli bir su başında susuzluk çeken bir zavallı gibiydi. Sonunda şöyle dedi:

"Allah aşkına Tayfun Bey, başka iddianız yok mu sizin; hep zenginlik, hep refah ve mal, mülk davasındasınız. Evet, zengin ve yüksek tabakadan olabilirsiniz, lakin cevap verin bana, Oya'ya

verdiklerinizi ve daha vereceklerinizi üst üste yığsanız, onun saçının bir tek teli eder mi?"

"!"

"Önüne bütün dünyayı sererek külhanda oturmak ile azade bir kalp taşıyarak aşkın cennetinde oturmak arasında onu serbest bırakmak gerekmez mi; bırakalım kararı o versin!"

Zavallı kadın, gözünden akan yaşları tutamıyor ve başını yerden kaldırmıyordu. Bir hayli tartıştılar ve sonunda Tayfun, "Bu konuşma bitmiştir Ali Bey, bir daha karşımıza çıkarsanız kötü olur. Eğer Oya kararını değiştirirse sizi arayıp bulur," dedi, Oya'yı elinden tutup sürükledi.

İki yıl aradan sonra bir akşam, Ali Bey'e yine konserde rastlayan dostları onun süzülmüş, içine kapanmış, biraz da çökmüş olduğunu gördüler. Galiba biraz da kendini melankoliye kaptırmış olmalıydı. Eski arkadaşlarını görünce gözleri dolu dolu, çözülüverdi:

"Dostlarım; vuslat maşuk için ise ayrılık da âşık içindir. Sevgili rakip bağrında gecelese de hasreti bizim bağrımızda sabahlıyor. Eğer kader yardım ederse âşıkın varlığı maşuka feda olur vesselam..."

Bir ay sonra da Eyüp Sultan minarelerinden bir âşıkın cenaze salası okundu. Musalla insanlardan pek tenha ve ıssız idi. Belki de gönül ehli ervaha saflar yetmemişti, kim bilir!..

KAPI SÜRGÜLÜ, BEKÇİLER UYKUDA

İki genç adam konuşuyorlar, o da dinliyordu. Söz dönüp dolanıp aşk u alaka bahsinde karar kılınca biri sormuştu:

"Üstadım ! Hani nefis sahibiyiz. Farz edelim ki ay parçası bir dilber ile halvet olmuşsunuz. Kapı sürgülü, bekçiler uykuda, nefis talip, ar-zular galip ... Hani üzümler kızarmış, bağcı ortada yok misali. Böyle bir anda Yusuf olup selamette kalmak mümkün müdür?"

"Bu söylediğin mümkündür, lakin bu ucuz çağda buna kimseyi inandırmak mümkün değildir. Böyle birisi nefsin elinden kurtulsa bile halkın dilinden kurtulamaz. Yine de sen bağcının, kızarmış üzümleri boş bırakacağını sanma. Bekçi yok diye bağcı seni görmüyor değildir. Haram bir üzüm tanesine uzanmaya gör, onu kaç kalemin birden deftere kaydettiğine şaşarsın!.."

AŞKTA DEVAMLILIK

Yetmişli yıllar... Anadolu'da görücü usulüyle evlenilen çağların sonları yaşanıyordu. Bir düğün haberi şehirde olay olmuş, herkes, "Gençlere yazık edecekler, bu zamanda hâlâ mı?" gibi eleştirilerle çocuklarını görücü usulü evlendiren ailelere veryansın etmişti. Hatta insanlar birkaç yıl boyunca onların geçimsizlikten boşanacakları zamanı bekleyip durdu. Lakin hayret; ikisi kadar birbirlerine tutkun pek az karı koca olabilirdi. Allah mutlu etsin!

Yıllar ve yıllar sonra birisi bunun sırrını araştırdı. Mutluluklarının görücü usulünden değil, aşkın hakikatine ermekten kaynaklandığını fark etti. Hayret, ikisinin de duyguları birbirinden bağımsız, ama birbirine yönelikti. Her ikisi de eşinin onu sevip sevmediğini sorgulamadan yekdiğerini seviyordu. Sanki her ikisi de birbirinin ardından, "Ben eşimi seviyorum, onun beni sevip sevmediği bunu değiştirmez!" diyordu. Aşkın neliğini, niceliğini açıklamak için bu karı kocadan daha yetkin kim bulunabilir ki? Araştırmacı, dayanamadı, evlerine varıp işin sırrını sordu. Adam anlattı:

"Kalbim" dedi, "Allah'ın elinde. Bu sevgiyi kalbime koyan O. Kitab'ında sevmeyi yasaklamamış. Bu yüzdendir ki kalbimde eşime dair hissettiğim her şeye şükrediyor ve bunları Allah'ın lütfu olarak görüyorum."

Kadına kulak verdi:

"Ben zannediyorum ki aşk, bir ruhun iki ayrı kişi arasında bölüştürülen parçalarının birleşmesidir. Eğer ruhlarımız bölüştürülmeseydi insan mükemmel olmanın peşinde koşup durmazdı. Her parça bütününü arar ya, ruhlar da kendilerini bütünleyecek öteki parçalarını arayıp durur. Eğer doğru yerde arar, doğru birleşmeyi yapabilirse kemale erilmiş olur. Her şeklin, kendine uygun ve benzeyen şekli araması, hani damlanın denize koşması gibi... Kâinatta ne varsa, aklın alabildiği her şey, her varlık, hep misli mislinedir."

"Karşıtların birbirini itmesi," diye ilave etti adam yeniden, nazikçe elini eşinin elinin üstüne dokundurup izin isteyerek, "yahut benzerlerin birbirini çekmesi, hemcinslerin de birbiriyle uyum sağladığını göstermez mi zaten? Ruhlar birbiri içinde eriyecek kadar uyum gösterdiğinde (bu arada parmağı, eşiyle kendisini işaret ediyordu) aşk kendini gösterir. Âşıklar arasında benzeşmeler ne derece fazlalaştırılabilirse aradaki sevgi bağı o derece kuvvet bulur, benzeşmeler küçüldükçe ve kayboldukça da sevgi alıp başını gider."

"Sizler" dedi araştırmacı, "İbn Hazm'ın *Güvercin Gerdanlığı*'nı sık okuyorsunuz galiba?"

"Kim?"

"İbn Hazm! Hani bin yıl önce Endülüs'te yaşayan allame. Aşk üzerine en zengin bilgilerin ve incelemelerin sahibi."

"Adını duymadım! O ne diyor ki?!"

"O, tıpkı sizin gibi aşkın ruhta oluştuğunu ama dışarıdan bir sebeple meydana geldiğini söylüyor. Bir insan diğerini herhangi bir sebepten dolayı seviyorsa, o sebebin artmasıyla aşkın yoğunlaşacağını, azalmasıyla da sığlaşacağını anlatıyor. Güzellik, zenginlik, bilgi vs."

"Bu mantıkla düşünürsek, biri öldükten sonra diğerini sevmeye devam eden âşıkları nereye koyacağız?"

"O da bunu soruyor ve eğer aşkında sadık ise sevgilinin arkasından fazla beklemeyip yanına gideceği cevabını veriyor. Leyla'dan sonra Mecnun'un can vermesi gibi.

Kadın ilave etti:

"Aslı'dan sonra Kerem gibi heee?"

"Juliet'ten sonra Romeo gibi," dedi araştırmacı, içinden.

Kadın, kocasının gözlerinin içine baktı:

"Sen böyle bir şey yapmazsın ya bey?!"

"Allah şu fani dünyada beni senden sonraya bırakmasın... Ama öyle olursa bilesin ki sana olan şu sevgim ne artacak, ne eksilecek, cennette tekrar buluşuncaya kadar böylece sürüüüp gidecek!.."

CHAT

Eşiyle birlikte yavaş trafikte ilerliyorlardı. Sürücü koltuğunda aracının radyosunu açtı. Konuşmacı aşktan bahsediyordu. Kulak verdiler:

"İnsanlık, televizyonlarda evlilik programlarının yapıldığı sığ bir çağı yaşıyor. Asıl tehlike ise internetin kalpleri ele geçirmeye başlamasıdır. Birbirlerini hiç görmedikleri hâlde bilgisayar tuşlarından yol bularak âşık olduklarını söyleyenler var artık. Yalnızca kelimelerin gücü ve etkisiyle bir başkası sevilebilir mi? Mümkün!.. Tarih boyunca rüyasına giren birine, perde arkasından sesini dinlediği şarkıcıya yahut bir ressam elinden çıkmış portreye tutulan insanların nasıl kara sevdalar çektiklerinin hikâyeleri anlatılıp durmuştur. O hâlde kelimelerle iletişim kuran iki kişi de pekâlâ birbirini sevebilir, hatta âşık olabilir. Yalnız bir şartla; kelimeler asla yalan içermemeli, yüzleri maskelememelidir."

Spiker şöyle devam etti:

"İnsanın bilgisayar tuşlarını muhatap almasıyla, bir gülümseyen yüzü muhatap alması arasında samimiyet, sıcaklık ve şahsiyet farkı yok mudur peki? Parmakların yazdığı ile gözlerin ifade ettiği şeyler birbiriyle çeliştiği an her

şey koca bir aldatmaca, sahtekârlık ve düzenbazlığa dönüşüvermez mi?"

Konuşmacı itiraz etti:

"Herkes ne kadar farklı şeyler düşünüyor, hayret! Geçenlerde biri internet üzerinden birbirleriyle uzun süre yazışıp âşık olan insanların hazin ve acıklı hikâyelerini anlattı bana. İnternet ortamında tanışıp, anlaşıp birbirlerini sevmeye başlayanlardan ciddi ilişkiler tesis edenlerin çok az olduğunu, bunların da kısa sürede birbirlerinden bıkıp terk ettiklerini, evlilik yapanların ise kısa sürede şiddetli geçimsizlik gerekçesiyle boşandıklarını söyleyip durdu. Bilemiyorum, doğru da olabilir, çünkü hiç aksini duymadım. Siz duydunuz mu?"

Spiker itiraz etmedi:

"Hayır, hiç duymadım."

"Duymayı da umma; çünkü tek başına oturup tuşlara dokunan parmaklar yalnızca yazıcının duygu ve arzuları doğrultusunda işlem yapar, oysa aşkın yolu seveni değil sevileni öncelemekten geçiyorsa sonuç verir."

"Bazı çiçeklerin dalında güzel olup da koparılınca hemen soluvermesi gibi mi?"

"İşte!.. Tam da bu!"

"Ama biz yine de internet üzerinden tanışıp hayatlarını birleştirenlere saadet dolu bir ömür dileyelim!"

"Mutlulukları daim olsun!"

AŞK EFSANE VE EFSUN DEĞİLDİR

Bir konferansta konuşmacı gençlere Sinan Paşa'nın (XV. yüzyıl) ünlü eseri *Tazarrunâme*'den bir pasajı şöyle anlatıyordu:

"Aşk efsane ve efsun değildir. Aşk san'at-ı her dûn (aşağı adamlar işi) değildir. Her aşk davası eden âşık olmaz; her muhabbetten dem vuran sadık olmaz. Yazık ki herkes merd-i aşk (aşk adamı, âşık) değildir ve değme kalbde derd-i aşk (aşk derdi) bulunmaz. Aşk bir kimyadır, onun madeni can olur; aşk bir cevherdir, onun mekânı kân (maden ocağı) olur. Aşk bir zevkdir, onun da şeydaları (çılgınları) var; aşk bir hurûştur (coşku ve dalgalanmadır), onun da deryaları var."

BİR GÖNÜLDE İKİ SEVGİLİ

Öğretmeni araştırma ödevi olarak sufîlerin yaşayışlarından örnek bir sahne bulup anlatmasını istemişti. Kütüphaneye gitti ve eski bir kitaptan on beşinci yüzyıla ait bir hikâye buldu. Sonra da hikâyesini sınıfın huzurunda okudu:

Bir derviş, bir şehirden geçiyordu. Susadı. Bir kapıdan bir içim su istedi. O evden bir kız bir bardak su çıkardı. Adı Leyla idi. Derviş suyu içerken kızın güzelliğine vuruldu, gönül kuşu kızın zülfü tuzağına tutuldu. Adımını atmağa dermanı kalmadı. Kapıda düştü. Ev sahibi efendi geldi. Gördü ki aşk ordusu dervişin gönlünü yağmalamış, gözünden yaş revan oldu. Sordu:

"Derviş ne oldun, sana ne geldi? Derviş söyler:

"Efendim! Hiç bilmezem ne oldum. Evet, o kadar bilirim ki bir kişi işbu evden bir içim su verdi. İçtim. Gönlüm ki "Hû!" hazinesidir; yağmalandım. Uş (şimdi) banda kaldım (şaşırdım). Efendim, ben bu pazara razı değilim. İçtiğim suyu ödeyeyim, gönlümü geri versin, gideyim."

Efendi evine girdi, sordu.

"Dervişe suyu kim verdi?"

Kızı söyledi:

"Ben verdim."

Adam sevindi, geri kapıya çıktı, söyledi:

"Derviş! Gönlünü hoş tut ki maksadın olacaktır."

Efendi adamlarına buyurdu, dervişi hamama ilettiler. Dervişin hırkasını çıkardılar, fahir donlar (gösterişli elbiseler) giydirdiler. Kıza nikâh ettiler. Dervişi kız ile halvet kıldılar. Derviş elini kıza uzattı ve ardından hemen naralandı, düştü. Kıza şöyle dedi:

"Hani benim o eskicek hırkam, sancağım ve asam; bana verin, ben giderim."

Kız sordu:

"Ne oldun?"

Derviş dedi:

"Değil mi ki senden yana el uzattım, Tanrıdan ün (ses) geldi kulağıma ki; 'Ey yalancı derviş! Gözün görmez mi ki Benden geriye bir kez nazar kıldın (başını çevirip baktın), teninden salihler donun (giysisini) çıkardım. Bir dahi nazar kılar isen, gönlünden iman hil'atin (kaftanını) çıkarırım. Eğer beni diler isen cihandan elini çek. Bu meseldir (atasözüdür ki) "İki nesne sevgisi bir gönülde sığmaz!.."

Derviş Leyla'dan geçti, Mevla'ya uçtu.

SEYYAH BİR ÂŞIĞIN MACERASI

Kütüphanede çalışırken eski bir kitabın sayfa kenarındaki bir yazı dikkatini çekmişti. Muzip biri tarafından yüz sene kadar evvel yazılmış olmalıydı. Defterine kopya etti:

Bir bunca müddet, bir bunca eyyam, bir bunca seyran; çektim felâket, kâh çıplak, kâh yalın ayak, kâh başı kabak; gezdim cihanı, gördüm vilayet. Vardım bir şehre, çarşısı pazar; bilmeyen gezer, bilenler sezer.

Dediler: "Derviş! Ne semtten geliş? Var mıdır bir iş?"

Dedim: "Seyyahım!" Kendime şahım, başımda külahım, bildirdim hâlim."

Dediler: "Gel eğlen şu vilayette sen. Alalım sana bir ebru hilal, dudakları bal, yanakları al; devlet yanında, ben gerdanında; yanakları yıldız, dilber bir kız; kaşları yaydır, çehresi aydır; benleri çoktur, akranı yoktur; bir dolunay yüzlü, bir ahu gözlü, bir şirin sözlü; bakıp durmalı, cana sarmalı, hemen almalı; zülfü burmalı, saçı sırmalı; bir teni ablak, pamuktan yumuşak; bir tatlı dilli, bir ince belli, yanağı güllü, neydiği belli; güzelliği meşhur, gözleri malı-

mur, kaşları samur; elma yanaklı, kiraz dudaklı, gümüş tırnaklı; naziktir eli, çifte gamzeli..."

Dedim: "Evet işittim, yandım tutuştum, ateşe düştüm. Hem gerçek sandım, söze inandım. Hemen gittiler, nikâh ettiler, beni yettiler, alelacele gerdeğe girdim; illâ ki gördüm, bir kazma dişli, bir kazan başlı, üç otuz yaşlı, saçı dökülmüş, yüzü buruşmuş, eti karışmış...

Kapıyı açtım, oradan kaçtım; kuş gibi uçtum; giderim şarka, eskidi hırka; başta bir külah, kurtardı Allah!.."

MESELA KAMU

Toplumsal hayata dair

"Sen herkesi sev,
herkes de seni sevecektir."

Anonim

ESKİ DOST

Çocukluklarında değnekten ata beraber binmişlerdi. Evleri bitişik olduğu için aralarında derin bir hukuk yaşanmış, gençliklerinin mahrem hatıralarında da sırdaş olmuşlardı. Sonra birisi yatılı mektebe gitti ve yolları ayrıldı, haberleşmeleri kesildi. Aradan yıllar geçti. Uzak şehirler aşinalıkları da uzaklaştırdı. Derken gurbetteki, bir sıla ziyaretinde eski dostunu sordu. Öğrendikleri hazindi. Meğer zaman onu değiştirmiş, başına işler gelmiş, halktan uzaklaşmış, avarelik yolunu tutmuş. İnsanları tanımaz, kendisiyle konuşurmuş. Mahallenin divanesi...

Şehrin sokaklarında onu aramaya çıktı. Bir cadde, bir cadde daha... Sonra bir çarşı, bir sokak... "İşte bu o!" dedi birisi. Demez olaydı. Zavallı arkadaşını o tanınmaz hâlde görünce yıkıldı. Nasıl yıkılmasın, yakası parçak, yüzü gözü toprak, temizlikten uzak... Hemen fırlayıp önünü kesti, elinden tutup bir kenara çekti. Yüzünün tozunu toprağını temizlerken gözlerinin ta içine baktı. O da kendisine aynı sıcaklıkla bakıyordu. Gözbebeklerinde çocukluk günlerinin neşeli anıları var gibiydi. Hayret,

bakışı gittikçe aydınlanıyor, yüzüne tebessüm yayılıyordu. Sonra birden ağlamaya başladı. Bu sefer beriki dayanamadı, kucakladı, kokladı, uzamış sakallarını okşadı ve sordu:

"Ah benim aziz kardeşim... Ne oldu böyle sana?"

Kendini bilmeyen biri için eski bir dostu bilmek ne anlama gelir, kalplerde kaç yangın çıkarırdı? Divanenin kalbinden sıçrayan bir kıvılcım akıllıyı nasıl yakar ve o yanışı söndürmeye ne kadar su gerekirdi? O da başladı ağlamaya. Üstelik yanarak ve kavrularak... Artık hangisi hangisine yanıyor, hangisi diğeri için ağlıyordu, belli değildi. Roller mi değişmişti, kimlikler mi? Akıllar mı ödünçtü, duygular mı? Sarıldılar ve öylece kaldılar... Sayıklamaya devam ederek:

"Ah benim yadigârım... Sana ne oldu böyle?"

Neden sonra eski dostu ağlamasını durdurdu. Kendini ondan geri çekti. Tekrar gözlerinin

içine baktı. Şimdi bir eliyle onun yüzünü okşuyor, diğer eliyle yanağındaki yaşları siliyordu. Ve en şuh ve şen sesiyle kulağına cevabı fısıldadı:

"Üzülme! Ben delirdim ve kurtuldum. Artık kimseye kulluğum yok. Büyük sultana kul oldum, sultan oldum!"

YOLU DEĞİŞTİRMEK

Baba ile oğul arasında:

"Babacığım! Yine çarşı içinden gitmedik? Daha kestirme değil miydi?"

"Öyle evlat, ama birkaç gün daha çarşıya uğramayalım..."

"Neden, cep telefonu isterim diye mi?"

"Yok oğul, yok... Geçen gün Hasan dayın benden borç istemişti, hani çarşıda kasap olan... Vadesi geçtiği hâlde getirmedi. Belli ki eli sıkışık; şimdi çarşıdan geçersek..."

DOST KİMDİR?

Eskiler dostun kim olduğuna dair çeşitli tarifler yapmışlardır. İşte o kitaplardan birindeki (*Muratname*) ilgili pasaj:

"Kazançların en iyisi kâmil âlimle dostluk; zararların en ziyanlı olanı ise cahille arkadaşlık etmektir. Akıllının düşmanlığı; cahilin arkadaşlığından daha iyidir. Her şey yaşlanır, ancak dostluk genç kalır. Uygun, sözüne sadık ve vefalı bir dost, insan için değerli bir hazinedir. Büyükler, şu dört güzel vasfa sahip kişilerle dostluğu tavsiye ederler:

1. Akıl: Hak'tan yana olmak akıllılar kârıdır ve ahmak kimsenin arkadaşlığından hayır gelmez.
2. Güzel ahlak: Mutluluk güzel ahlaktadır, kötü huylu olan ise bedbahttır, yol azdırır.
3. Selamet ve insaf: Hilekâr ve zalim tabiatlı kimselerden kimseye vefa gelmez, ama çok cefa gelir.
4. Islaha rağbet: Dostun iyisi, kötülük işlese bile o fiilin çirkin olduğunu inkâr etmeden işleyendir. Böyle kişilerin gönlü ıslaha istekli olur.

KALBİN KALBE ETTİĞİ

"Derhal bulun!" demiş patronları, "nasıl bulduğunuz da, ne kadar masrafa mal olduğu da önemli değil, bulun, kalp bulun bana!" Adamları da aramışlar. Güya doktor en sağlıklı kalbin atletik gençlerde olduğunu söylemiş ama onlar abartmışlar, yeni ergen olsun, erkek olsun, sportmen olsun, sağlıklı olsun, şöyle olsun, böyle olsun... Patron kesenin ağzını açınca kraldan fazla kralcı alçaklar, aranan kalbe kendilerinde olmayan başka özellikler de eklemişler: Dürüst olsun, akıllı olsun, güzel yüzlü olsun... Ve en cahilleri canlıdan canlıya kalp naklinin daha iyi olacağını yumurtlamış. Hırs kötülükle el ele, vahşet zulümle kol kola, haydi işbaşı...

Önce organ mafyasına, terör örgütlerine, yeraltı dünyasına haberler salınmış. Yetinmeyip şehrin izbe sokaklarına, kimsesiz köprüaltlarına, ücra kenar mahallelere zebellah adamlar gönderilmiş. Bir gün, iki gün... Patronun sabra tahammülü yok, cerrah acele ediyor. Avukatı durumu öğrenip işi üstüne almış ve suçlular listesinden tanıdığı ayyaş bir babaya yüzlük rakı ile yol uğratmış. Önce içirmiş, sonra usu-

lünce henüz 11 yaşındaki oğlunun can pazarlığını yapmış. Kurt, çakal ve tilki anlaşınca kuzunun elinden ne gelsin, ertesi gün iş bitirilecek. Vicdandan yoksun düzenbazlar hilelerini kurdularsa, masumların tedbiri artık çare etmez olur.

Her şey tamam. Hekim operasyon için hazır. Kurbanı içeriye alıp gözlerindeki bağı çözmüşler. Çocuğun ay gibi yüzündeki masumiyetten ilk etkilenen patronun kendisi olmuş. Güzellik, endam, boy pos... Maşallah. Dünyayı bozan katran karası kalpler arasında bir güneş, kargalar arasında bir tuti... Birkaçı işgüzarlıkla zavallıyı tutup sedyeye itelemeye çalışırken çocuk kollarını silkelemiş ve sevinir gibi gönüllü olarak sedyeye yürümüş. Yüzünde bir tebessüm ile göğe bakarak ve mırıldanarak... Herkes gibi patron da şaşmış bu hâle ve sormuş:

"Akıbet ortada; şu hâlde bu neşe, bu tebessüm neden çocuk?"

Kurban herkesi tek tek süzdükten sonra zekâsının fevkalade kavrayışına hazin bir umutsuzluk katarak mırıldanmış:

"Bir çocuğun nazını çekmek için ancak anne babasının ciğeri yanar. Birine sağlık lazım olunca hekim imdada yetişir. Haksızlığa uğrayan birisi adalet için hâkime varır. Kimsesizi besleyip büyüterek iyi insan olmasını sağlamak da zenginlerin üzerinedir. Oysa şu hâlime bakın. Ciğeri yanması gereken ciğerimi yakmış, bana hayat vermesi gereken ölümüm için bıçak

çekmiş, adaleti sağlaması gereken fermanımı yazmış, beni besleyip büyütmesi gereken de benimle beslenip büyümek istiyor. Bu durumda Allah'a seslenmekten başka çarem var mı? Dedim ki, 'Ey yüceler yücesi, çaresizliğimi görüyorsun, çarem ol!' Birden içime bir ferahlık doldu, gülümsemem o yüzdendi."

*

Bu hikâye orada yaşadıklarından sonra tövbekâr olan bir gönül adamına ait. Anlatırken ilave ediyordu:

"Çocuğun söyledikleri bizi darmadağın etmişti. Hepimiz patrona baktık. Kalbi burkulmuş gibi gözlerinden yaşlar damlamaya başladı. Diyordu ki, 'Tövbeler olsun, yazık bize... Şu iyiliklerle dolu kalp çarpsın da gerekirse benimki dursun. Onun kalbi şu dünyaya benimkinden daha gerekli.' Çocuğu kucaklayıp yüzünü gözünü öptü ve onu evlat edindi. Ve hasta kalbini sekiz yıl daha taşıdı, temiz yaratılışlı çocuğun üniversiteyi bitirip şirketlerin başına geçtiği güne kadar..."

SATICIYA İNSAF LAZIM, DİLENCİYE KANAAT

İki kişi arasında:

"Zenginler cömert, fakirler kanaatkâr olsa dünya huzurlu bir yer olurdu."

"Dediğin gibidir, lakin unutma ki zenginlik mal ile değil, kanaat iledir. Zenginliğin hakikati çok şeye sahip olmak değil, az şey ile yetinmektir."

"Senin dediğin gibiyse; zengininki fakire, fakirinki zengine verilmiş, ha?"

"Bu senin gördüğündür... Lakin Allah'ın takdirinde hakikat böyle olmayabilir. Çünkü fakirliğin de, zenginliğin de belli imtihanı vardır ve kul bunu başardığı ölçüde yücelir!"

"Fakir olup sabreden ile zengin olup dağıtanı mı tartışacağız yine?"

"Tartışırsak ben sabredeni savunurum. Çünkü 'Lokman, hikmeti sabırla kazanmış,' derler. Ayrıca kanaat de tükenmeyen bir hazinedir."

"Veren elin alan elden üstün olduğunu unutuyorsun!"

"Elbette unutmuyorum, ama sana falancayı da hatırlatmadan geçemem. Hani tanırsın, iki

oğlundan biri ilim kazanmaya, diğeri para kazanmaya yönelen şu tacir."

"Biliyorum, çocukların ikisi de gayret ve işlerinde sebat gösterip kendi alanlarında çok başarılı oldular."

"O hâlde birinin hesapsız zenginliği ve içinde zarafet olmayan bir kâşanesi, diğerinin sınırsız bilgisi ve başını soktuğu iki odalı zarif bir evi olduğunu da biliyorsundur. Şimdilerde birincisi zekâtının hesabını bilmez, diğeri neredeyse zekâta muhtaç. Velhasıl maddi açıdan biri peygamberler mirasına, diğeri Karun ve Firavun malına sahip. Biliyorsun, babaları fakirlerin imdadına yetişmekte herkesle yarışırdı. Şimdi oğulları da yarışıyor, lakin birincisi yalnızca midelerini doyuruyor, ikincisi ise zihinlerine ve gönüllerine bir şeyler koyabilmeye emek harcıyor. Yani birincisi sahip olduğundan birazını veriyor, diğeri bütün sahip olduğunu. Sence hangisi daha üstün?"

CENAZE

Gazetenin beşinci sayfasında bir haber:

"Şehrimizin en lüks semtinde bir kadın, evinde ölü bulundu."

Başlığın yanında, bir oda ortasında yatmakta olan yaşlıca bir kadının resmi ve altında da haberin detayları: "Komşularının apartmanı saran kötü kokudan şikâyetleri üzerine polisin kapıyı kırarak girdiği lüks dairede yetmişlerinde bir kadın cesedi bulundu. Yetkililer yaşlı kadının beş gün evvel vefat ettiğini ve evlat yahut akrabalarını bulmak için araştırma başlattıklarını bildirdiler." Haberin sonunda da valinin küçük bir resmi ile beyanatı:

"Biz nasıl bir toplum olduk? Nasıl akrabalığı, komşuluğu, mahalleyi önemsemeyen; öz değerlerimize lakayt bir toplum olduk? İşte hepimizin kendimize sormamız gereken soru budur. Bir köy nüfusunun tek bir binada, bir kasabanın bir kooperatif sitesinde barındığı zamanlardayız ve hemşerilerimiz kalabalıklar hâlinde, ama maalesef tek başlarına yaşıyorlar. Kişi var ama aidiyet yok. Fert var ama millet yok. Mahalle, mahalleli, mahallenin delikanlı-

sı, mahallenin namusu, mahalle buluşmaları hep kayboldu. İşte bu yüzden hepimiz kendimize, 'Nasıl bir toplum olduk?' diye sormalıyız. Akrabalığı, komşuluğu, sokağını önemsemeyen bir topluma millet denilebilir mi? Gülümsemek, selamlaşmak, yaşlılara saygı, kimsesizleri gözetme, kurallara uyma, çevre ve yeşile duyarlılık, hak ve sorumluluklara itina..."

AMBULANS

Trafiğin yoğun olduğu sabah saatleri... Direksiyonda bir kadın... Dikkatli ve kurallara uyan bir sürücü. Radyoda kısık sesle günün haberlerini dinliyor.

Birden arkasında bitiveren bir siren sesiyle sarsıldı. Hemen direksiyonu sağa kırdı. Acil durumdakiler ile kamu görevlilerinin geçiş üstünlüğü var. Yolu açmak lazım; lakin ne mümkün? Trafik kilit. Zar zor kenara çekilebildiyse de cankurtaran (buna şimdilerse nedense "ambulans" deniyor) yine ilerleyemiyor. Öndeki sürücü kulaklığını takmış, belli ki müzik dinliyor. Siren sesinin farkında değil. Cankurtaran bu sefer kadının önüne geçip sağ şeridi kullanmayı deniyor. Heyhat! Emniyet şeridi aceleci sürücülerin kural ihlalleri sayesinde hınca hınç dolu. Orta şerit? Orada da sirenlere yol açmak için telaşlanan sürücülerden biri diğerine bindiriyor. Buna rağmen kazaya aldırmayıp kenara çekiliyor ve cankurtaran geçiyor. İş bununla bitmiyor elbette; cankurtaranın arkasına takılmaya çalışan araçların rallisinden de sakınmak lazım.

"Keşke" dedi kadın, "şu anda gözleri cankurtaranı gören bütün sürücüler 'Şu aracın içinde hastaneye götürülen kişi ben olabilirdim!' diye düşünseler! Keşke kaza yaptıkları hâlde cankurtarana yol açmak için bunu önemsemeyen şu iki duyarlı beyefendi gibi olabilseler!" Sonra da cümlelerini çoğalttı:

"Keşke trafiğe çıkan sürücüler aynı zamanda yaya olduklarını da hatırlasalar!

Keşke insanlar sürücü oldukları zaman da, yaya iken de trafik ışıklarına riayet edebilseler!

Keşke herkes karşısındaki insanın hak ve hukukuna riayet etse!

Keşke halkımız birbirine yol verme nezaketini huy edinebilse!

Keşke trafikte şerit değiştirmek isteyen birine yol vermeyi arabanın zekâtı sayan sürücülerimizin sayısı çoğalsa!"

ZİYARETÇİLER

İki kişi arasında:

"Üstadım, ziyaretçilerden başımı alamıyorum, kıymetli zamanlarım boşa harcanıyor, bana bir çare!"

Şaka olsun diye bir çözüm önerdi:

"Kolayı var azizim, ziyaretçilerinin fakir olanlarını borçlandır, zenginlerinden de bir şey iste!"

ECEL

Felsefe öğrencisiydi. Profesör o gün hadiseleri tersinden okumanın bir düşünüş biçimi olduğunu söylemişti. O da eve varasıya kadar sonbahar rüzgârını, deniz dalgalarının şiddetini, kalabalık kamu araçlarının düzenini, insanların yüzlerindeki gerginliği vs. hep tersinden okumaya niyet etti. Caddede, vapurda, tramvayda... Meydana açılan caddenin köşesine geldiğinde birden irkildi. Meşin dizlikleri üzerinde fıçı gibi duran dilenci yine ordaydı. Bileklerinden itibaren elleri, dizlerinden itibaren ayakları olmayan bu adama baktı, baktı, baktı. Hayret, dilencinin yüzünde her zamanki gülümsemenin aksine donuk bir ifade vardı. Öylece hareketsiz durmuş, yanına yaklaşan bir kırkayağı izliyordu. Sanki nefesini tutmuştu. Gözleriyle bir dakika kadar dikkatle kırkayağı takip etti ve tek hamlede dirseğiyle eziverdi. Felsefe öğrencisi önce dilencinin maharetini gördü. Sonra hadiseyi tersinden okuyabildi:

"İbret! Kırk ayağı olduğu hâlde elsiz ayaksız birinin elinden kurtulamadı!"

KOVUCU

Yanına bir tanıdığı gelmişti. Kahve ikram etti, ziyaret sebebiyle ilgili düşüncelerini dinleyip gerekli izahatta bulundu. Misafiri bundan memnun olmuştu ve gördüğü iyiliğin karşılığını ödeme gayretine düştü. Gitmeye hazırlanırken. "Filanca," dedi, "sizin için ne söy..." Derhal misafirinin sözünü kesti:

"Aman sus! Hasetçinin sözünü bilmemek bilmekten iyidir. Benim için mevlit okutacak değil a!"

O gidince de kendi kendine, "Acaba kabalık mı ettim?" diye sordu. Ama hayır, başkasının sözünü kendisine iyilik olsun diye aktaran kişinin aynı iyiliği başkasına da yapması ihtimali yüksekti. Bir fikir yürüttü:

"Düşmanın sözünü taşıyan, belki de düşmandan beterdir. Çünkü düşmanın bile yüzümüze karşı söyleyemediği sözü güya dost görünüp yüzümüze söyler. Sanki uyuyan fitneyi uyandırmak gibi... Kin ve düşmanlık iki kişi arasında uyanmış bir ateş ise, kovucu, o ateş sönmesin diye odun taşıyan zavallıdan gayrı nedir?"

ELBETTE GELECEKLER

Mimar ve mühendis grubundan birkaç ahbap, bir yaz ikindisinde, Karacaahmet civarında bir çay bahçesinde halvet olmuşlar. Etrafta nargile fokurdatanlar, tavla oynayanlar, maç seyredenler, şamata edenler; tam bir hay huy. Çaylar yudumlanıp sohbet demlendiği sırada o da ne, bir anda ortalık karışmasın mı? Bütün gözler o yana çevrilmiş. Seyirlik bir manzara değil, lakin dikkat çekici bir hâl. Bazı delikanlılar, kırklı yaşlarda, saçı sakalına karışmış divane kılıklı birinin başındaki kirli şapkayı kapmış havadan birbirlerine atarak zavallıyı arada dolaştırıyor, yüksek seslerle gülüyor, laf atıyor, onu konuşturmaya çalışıyor ve güya eğleniyorlar. Mimarlardan biri mekân sahibine durumu sorduğunda oralı olmamış, "Haşarı takımı işte, yine meczuba iliştiler!" deyip geçiştirmiş. Ahbaplar bu manzarayı hazin ve yürek burkucu bulmuşlar. Müdahale için yerlerinden kalkıp meczubun yanına yöneldiklerinde o da çocuklar gibi ağlayarak dışarı çıkmış ve hızla uzaklaşmaya başlamış. İnat bu ya, ardından yetişip geri dönmesini, şapkasını almayı ve karnını doyurup çay ısmarlamayı

falan teklif etmiş, son olarak da, "Yanlarına gidip şapkanı alalım!" demişler. Meczup bu teklif karşısında yüzüne bir gülümseme yerleştirip uzaklaşmış. On adım kadar sonra da dönüp bağırmış:

"Üzülmeyin, ben zaten onların erinde geçinde gelecekleri yere gidiyorum."

"?"

Arkasından baka kalmışlar. Meczup, Karacaahmet kabristanının selvileri arasında gözden kaybolasıya dek.

KİLOLAR VE DİYET MESELESİ

Dünya, diyet ve diyetisyenlerin moda olduğu, televizyonlarda ne yiyip ne yememeliyi anlatan programların reyting yaptığı açgözlülükler çağını yaşıyor. Yazık, çok yazık, açlık kadar obezite de dünyanın problemi hâline gelmiş durumda. İnsanlar önce iyi ve güzelinden yiyebilmek için para kazanıyor, sonra kilo kilo yediklerini eritmek için avuç avuç para harcıyor.

Eskilerin yeme içmeyi şimdiki kadar dert edinmedikleri, çünkü yiyip içmeyi kurallara bağladıkları bilinir. Bir halk kitabında yazıldığına göre, *"Bilgeler uzun aralıklarla, akıllılar yarı tok yarı aç gibi, dervişler ölmeyecek kadar, gençler sofrada yemek bitesiye dek, ihtiyarlar terleyinceye, oburlar da çatlayıncaya kadar yerler"* imiş.

Bu hususta Lokman hakîmin tavsiyesine uymak galiba en doğrusu. Hani anlatılır; biri ona, "Günde ne kadar yemek yemelidir?" diye sorunca yumruk yaptığı elini göstererek, "Aha şu kadarcık, iki yüz dirhem taş miktarınca!" cevabını vermiş. Adam, "Haydi canım, bu kadar yemekle insan yaşar mı?" diye itiraz ettiğinde ise şöyle demiş:

"Bu miktar seni taşır, fazlasını sen taşırsın! Unutma, nefsin yuları inceciktir. Onu çok beslersen yuları koparıp seni parçalayabilir."

MASİVA

Fakirlik boynunu bükmüştü. Üstü başı iyiden iyiye dökülüyordu. Sonbahar ayazı bağrını titretmiş, ayakkabısının altındaki delikten çorapları sırılsıklam olmuştu. Ruhunda bir sıkıntı ile bir camiye vardı. Hem ayağını yıkayıp kurutmak, hem namazını kılmak, belki bir de unutulmuş ayakkabı var ise tedarikine bakmak emelindeydi.

Şadırvana yaklaştığında abdest alan bir yoksula rastladı. Ayakları yoktu...

YARGIÇ İLE SUÇLU ARASINDA

Hakim, ellerini önünde bağlamış, boynunu bükmüş vaziyette bekleyen maznuna bağırdı:

"Rüşvet alarak kamu düzenini bozduğunuz sabit oldu. Rüşvetin suç olduğunu biliyor olmalısınız."

"Biliyorum hakim bey de... İşte..."

Hâkim müsamahadan yana değildi:

"İştesi ne efendi, sen ahlakı çiğne, düzeni boz, başkasının hakkını gasp et, eee!?"

Adam konuşmakta ısrarcı davrandı:

"Haklısınız hâkim bey, dediğiniz gibidir. Lakin şu ülkede ben ilkokulu zor bitirebilmiş küçük bir vatandaşım. Koca şehirde geçimim için yıllardır didinip dururum. Ne yapayım, nasıl işleyeyim artık bilemedim. Okumuş yazmışlarımıza, her şeyi bilen âlimlerimize baktım, benim yaptığımın fazlasını yapıyorlar. Bize ahlaklı olun diyenlerden ahlakı rafa kaldıranlar, yalan söylemeyin diyenlerden yalan konuşanlar, çalmayın diyenlerden de götürdükçe götürenlere bir bakın. Âlim azınca âlem azarmış hâkim bey; beni de bu kabilden kişiler azdırdı sayın siz. 'Âdemin şeytanı yine âdemdir' denil-

diğini duymuşsunuzdur. Siz âdem, ben âdem... Dediklerimi düşünüp beni öyle cezalandırın!"

Hâkim düşündü, dava tutanaklarına yeniden baktı, adam gerçekten fakr u zaruretten rüşvet almıştı. Onu rüşvete yönlendiren düzensizliğe yandı ve yüreği ezilerek kararını açıkladı:

"Doğru dersin, sen âdem ben âdem... Bu seferlik cezanı en alt sınırdan veriyorum, lakin bir daha olursa unutma, ben yine âdemim, ama seni şeytan bilirim!"

AMİR İLE MEMUR ARASINDA

Memur gerçekten de göz yumulmayacak idari hatalar yapmış, üstelik de bunlar çalışanlar arasında yayılmıştı. Amirin disiplini koruması, işleri yoluna sokması için onu çağırıp en üst sınırdan dişe dokunur ve ibretlik bir ceza vermesi gerekiyordu. Memur çok zeki bir gençti. Amirinin huzuruna çıktığında pek mahcup ve pişman bir tavır takındı. Yine de amir öfkeliydi:

"Biz burada otururken meğer kurumumuzda biri şöyle şöyle şeyler yapmış; o sen misin?"

Boynunu büktü:

"Evet dediklerinizi yaparak kendine yazık eden ve şimdi sizin affınıza güvenen o kişi benim!"

Amir bu kabulleniş ve alttan alışa şaşırdı, üstelik tam da okkalı bir ceza vermeye hazırlanmışken... Ne desin, cezanın derecesi için kapıyı aralamak istedi:

"Aklı başında herkes senin cezasız kalmayacağını elbette bilir; aklı başında herkes..."

"Haklısınız efendim, ben o dediklerinizi yaptığımda aklım başımda değildi; şimdi siz

aklınız başınızdayken benim gibi davranır, aynı şeyi yaparsanız aramızda ne fark kalır?"

Amir dayanamadı, gülümsedi, önce onu affetmeyi düşündü ama düzeni bozmamak ve adaleti sağlamak adına cezasını verdi. Elbette en alt sınırdan...

ÇEKİRGE BUDU

Gazetelerin magazin sayfaları bir sosyete aşkının haberlerini yazıp duruyorlardı. Anlatıldığına göre sayılı zenginlerden olup aynı anda birkaç holdingin de sahibi olan birinin kızı, hızlı bir gece mekânında düzensiz ve bilgisiz bir delikanlının yakışıklılığına vurulup onunla evlenmek istemiş, babası da kızının hatırını kırmayıp düğününü yapmış.

On yıl kadar sonra, gazeteler bu sefer holdingin battığı haberleriyle çalkandı ve bir ekonomi dergisi konu hakkında bir analiz raporu yayınladı. Meğer düğünden kısa zaman sonra patron ölmüş. Yakışıklı delikanlı kayınbabasının yerine geçmiş. Şirketlerin yönetici, CEO ve yönetim kurulları başlangıçta ona itaat etmiş, müdürler emrini yerine getirmişler. Lakin işler aksamaya başladıkça en alt kademeden itibaren bütün çalışanlar arasında hoşnutsuzluk baş göstermiş. Bu arada bazı çalışanlar damadın tecrübesizlik ve bilgisizliğinden istifadeyle muhasebeye farklı musluklar bağlamışlar. Holdingin işlerindeki bozulma rakip firmaları harekete geçirmiş ve holdingin piyasadaki etkinliği gitgide azalmış. Birkaç yıl içinde bazı

şirketleri elden çıkmış ve her şey arapsaçına dönmüş.

Aynı dergide damadın ağzından bir hatıra da yer alıyordu. Meğer işler bozulmaya başladığı günlerde damadın haylazlık döneminden eski bir ayaktaşı kendisini ziyarete gelip, "Hâline ne kadar şükretsen azdır; bahtın açılmış, Allah yürü ya kulum demiş, gülün dikenlerden kurtulmuş, başına talih kuşu konmuş!" gibi cümlelerle onu tebrik edince delikanlı şöyle yakınmış:

"Aslanım, beni tebrik edeceğine taziyede bulun. Beraber geçirdiğimiz o yoksulluk günleri meğer ne güzelmiş! Bütün derdimiz bir somun bulunca biterdi; şimdi sanki bütün dünyanın derdini, herkesin somununu benden soruyorlar. Anladım ki dünya nimetinin yokluğu felaket, ama çokluğu musibettir. Yokluğu da, çokluğu da insanın rahatını kaçıran şu dünyanın ben..."

Denilmiştir ki, karınca için çekirge budu, Hz.Süleyman'ın hazinesinden değerlidir.

HASTANEDE

Her şey bir anda olup bitivermiş. Spor sonrası bir anda kendini yerde bulmuş. Bir daha hiçbir güç onu ayağa kaldıramadı. Harcanmadık paralar, başvurulmadık hekimler, denenmedik usuller, hep nafile... Ne bir kelam ne bir hareket... Yalnızca bir nefes alıp veriş. Şöhret, şan, para, mal, mülk... Her şeyin sonu...

Hani Allah göstermesin, evimizde en yakınlarımızdan biri, annemiz, evladımız, kardeşimiz vs. yatağa mahkûm olsa. Biz sabah evden çıkıp giderken o yatakta, döndüğümüzde o yatakta, uyurken veya uyanırken hep yatakta ve ayağa kalkıp pencereden bakmayı sayıklıyor. Derken ona gelip deseniz ki:

"A gözümün nuru; bir ilaç bulunmuş, dermansız dizlere yalnızca bir saatliğine şifa oluyormuş!"

Nasıl sevinir ve hemen o ilacı almanız için gözünüzün içine nasıl bakar, bir hayal edin!.. O anda ilaç kaç paraya mal olursa olsun almak geçmez mi içinizden? Milyon vermeye değmez mi?

Bir varsayım daha:

Hani diyelim, birisine göz lazım oldu da sizden bir gözünüzü satmanızı istediler, yahut bir elinizi, bir bacağınızı... Evinizdeki hastaya bir saatlik yürüme mutluluğu verebilmek için gözünüzü kaça satarsınız?

Yahut size bir göz lazım oldu, satın almak için neleri gözden çıkarır, hangi paraları harcarsınız?

İnsan işte, sahip olduğu bir nefes sağlığın bile ne büyük bir zenginlik olduğunun idrakinde değil.

O hâlde bir paket bisküvi, bir şişe kolonya, bir litre süt alıp hiç tanımadığımız bir hastayı, kim bilir belki yoksul bir nineciği, çaresiz bir çocuğu, onmaz bir anneyi ziyaret etsek, ona "Nasılsın bakalım?" deyip başını okşasak, hatırını sorsak... Hastaneye ayaklarımız üzerinde ve isteğimizle gitmek, sedye üzerinde ve zoraki götürülmek kadar tabiidir. Unutmamak lazım, hastane ziyareti her hastaya iyi gelir; lakin önce ziyaretçiyi iyileştirir.

CÖMERTLİK Mİ, YİĞİTLİK Mİ?

Aralarındaki sohbet döndü dolaştı, "Cömertlik mi, yiğitlik mi üstündür?" sorusuna kilitlendi. Bir çeyrek kadar müzakereden sonra da cömertliğin üstün olduğuna karar verildi. Cömertliği savunanın gerekçeleri şöyle sıralanıyordu:

"Elin cömert olması pazının güçlü olmasından iyidir!"

"Cömert olan kimsenin yiğitliğe ihtiyacı kalmaz!"

"Hatem-i Tai öldü ama adı dillerde!"

"Malın zekâtını vermek cömertlikten sayılmaz. Çünkü daha çok üzüm almak için asmayı budamak gerekir."

HACHİ

Türkiye'nin tanıtımına ilişkin kültürel bir etkinlik için Tokyo'da bulunuyorlardı. Sanat kulübünün on kadar öğrencisi ile bir öğretmen. Rehberleri onlara Tokyo metrosunun merkez istasyonlarından Shibuya'da bir köpek heykeli gösterdi. Herkesin önünde durup fotoğraf çektirdiği bu küçük heykel, sabah sahibiyle evden istasyona kadar gelen, her akşam onu aynı saatte karşılayıp eve gidişine eşlik eden Hachi adında bir köpeğin anısına dikilmişti. Meğer günlerden birinde sahibi, gittiği işten ebediyen geri dönmemiş. Ve köpek onu beklemeye başlamış. Her gün aynı saatte tam on bir yıl boyunca beklemiş ve sonunda orada ölmüş. Yıllar sonra Amerikalılar bu hikâyeye dair "Hachi" isminde bir film bile yapmışlar.

Hachi'nin hikâyesini duyan öğrencilerden biri, "Heykel değilse de bir köpek kabri biliyorum ben!" diyerek anlattı:

"Bizim köyün kabristanında bir türbe vardır. Kitabesinde '*Burada bir köpek yatar. Hikâyesi hep anlatılsın diye!*' yazıyor."

"Nedir hikâyesi?"

"İnanmayacaksınız belki, ama atalardan, dedelerden hep şöyle dinledik: Vaktiyle bizim orada bir bey yaşarmış. Hizmetçilerinin sayısını kendisi bile bilmezmiş. Bey, avlanmayı çok severmiş. Kendi eğittiği bir de av köpeği varmış. Gel gelelim köpeğin ayağına bir av esnasında saçma dokunup da hızdan kesilince bekçi köpeğine dönüşmüş, evi bekler olmuş.

Bir gün bey yine maiyetiyle ava çıkmak istemiş. Aşçısına akşam için bal-kaymak hazırlamasını, dönüşte av arkadaşlarına ziyafet çekeceğini tembihlemiş. Onlar avlanadursun, aşçı kaymakları hazırlamış, bir lengere bastırıp ağzını kapatmadan soğumaya bırakmış. O uzaklaşınca da bir yılan kaymağa gelmiş. Köpek bağlı olduğu için yılanı uzaklaştıramamış, havlaması ise nafile, yılan kaymağı tatmış. Tabii kaymak da yılanın zehrini...

Bey akşama gelip misafirleri için sofra kurulmasını emretmiş. Ama ondan evvel misafirlerine soğumuş kaymak ile bal ikram edecekmiş. Kaymak ortaya gelince köpeğin acı acı havlamaya ve can havliyle tasmasından kurtulmaya çalışması herkesin dikkatini çekmiş. Bey köpeği okşayıp severek tasmasını çözmüş. Köpek kurtulur kurtulmaz kaymak lengerine koşup devirmiş. Sonra da iki lokma yalayıp oracıkta ölmüş. Köpeğin bu fedakârlığı ve sadakati üzerine bey, 'Kendisini benim için feda eden bir hayvan da olsa onurlandırılması ge-

rekir!' diyerek kabristandaki türbeyi yaptırıp üzerine o kitabeyi yazdırmış."

Öykünün sonunda öğretmen, yanındaki gençlere dönüp sordu:

"Evet beyefendiler; bu köpek Hachi'den daha aşağı değil... O hâlde hanginiz bu hikâyeyi senaryolaştıracak, hanginiz tiyatrosunu yahut filmini yapacak?"

MESELA
DİN
Dini hayata dair
"Dikkat edin, dünya arkasını dönmüş gidiyor, ahret yüzünü çevirmiş geliyor."
Hz. Ali

İMAJ MESELESİ

İki gönül eri hasbihâl ediyorlardı. Söz Müslümanların bugünkü hâline geldi. Buyurdu ki:

"Eskiden Müslümanlar dıştan perişan ve ayrı görünseler de içten müttefik ve toplu idiler. Şimdi zahiren toplu, hakikatte ayrı ve paramparça durumdalar. Dünyada ve Türkiye'de hep aynı... İslam deyince insanların aklına terör, şiddet, kan, savaş geliyor artık."

"Çare?"

"Çare, bunu söyleyenleri utandıracak bir hayatı yaşamak!.."

NAMAZ KILANLAR

Evlerinin yakınında büyük bir park ve küçük bir cami vardı. Ramazan geldi mi, yolcular, garipler, parkta biriken avareler derken iftar vaktinde caminin iki saf kadar cemaati oluşuyordu. İyiliksever biriydi, iftara yakın küçük zarflar hazırlayıp oğluna verdi:

"Şehzadem, bunları camiye götür, namaz kılanlara dağıt!"

Oğlu döndüğünde zarflar elinde duruyordu.

"Ne oldu, cami kapalı mıydı?"

"Yoo... İki saftan ziyade cemaat vardı ve dediğinizi de yaptım babacığım!"

"Peki bu zarflar?"

"Artanlar!"

"Oğlum, nasıl artar!"

"Yalnızca namaz kılanlara verdim!"

"Hasbünallah!.."

"Babacığım, siz bana zarfları cemaate dağıtmamı değil, namaz kılanlara dağıtmamı söylediniz. Ben de gidip caminin kapısında durdum, çıkanların her birine 'İmam Efendi Fatiha'dan sonra hangi sureyi okudu?' diye sordum, iki kişi bildi, zarflarını verdim!"

"Oğulcuğum, doğru yapmışsın, lakin insanların Allah ile münasebetlerinde onları sorgulamak ne haddimize! Aman ha!.."

ALLAH KORKUSU

Bir taşra şehrinde yatılı mektepte okuyor, eşraftan ehl-i dil bir zatın haftalık sohbetine katılıyordu. O şehirde kış şiddetli geçer, kar yerden üç ay kalkmaz, kar mevsimi bitince de yağmurlar, yıldırımlar ve şimşeklerle gelirdi. Nisan'da bir cumartesiydi. Gönül ehli beyefendi anlatıyor, öğrenciler dinliyordu. Dışarıda hava birden kurşuna döndü ve sağanaklar gök gürlemeleriyle, tolu taneleri patırtılarla, arkadaş, çatılar çöktü çökecek hâle geliverdi. Derken bir yıldırım aydınlığı, ardından bir gürleme; zannedilir ki gök çatladı, yer fışkırdı. Herkes yerlerinden fırlayacak derecede korkmuştu. Yalnızca o kılını kıpırdatmadı ve herkes sakinleşince diğerlerine şöyle dedi:

"İnsan ne garip; ölüm getiren yıldırımdan, şimşekten korkuyor da onun sahibinden korkmuyor. Yıldırım ve şimşeklerin alametlerini belirleyenin, ortaya çıkaranın kim olduğunu sormuyor. Yine sormuyor ki su yüklü bulutların içinde o ateşleri saklayan kim? Çok uzakta bir yıldırımın sesiyle kulakları sağır eden, ışığıyla gözleri kamaştıran kim? Çıkış noktalarıyla isabet noktalarını tayin eden, ona göre

bulutlara yön veren kim? Hayat kaynağı olan suyu gökyüzüne çekip oradan üstüne bazen bir bela ve azap, bazen bir rahmet ve bereket olarak gönderen kim? Ah zavallı insan!.. Yıldırım yahut şimşeğin getireceği azaptan sakınıyor da onların sahibinden sakınmıyor? Hâlbuki insanın eserden evvel müessire bakması gerekmez miydi? Velhasıl dostlarım, unutmayın ki Allah ile her korkudan kurtulmak mümkündür, ama Allah'tan kurtulmak mümkün değildir."

GÖLGE İLE SAHİBİ

Selamlaşma hususunda fevkalade titiz ve ısrarcıydı. "Selamı yayınız!" düsturunu bir tarz-ı hayat edinmişti. Nazik, centilmen ve kibardı. İnsanlara selam vererek yüreklerine dokunabilmenin mümkün olduğuna inanıyordu. Bu da onu çok mütevazı ve hoşgörülü yapıyordu. Günlerden birinde arkadaşlarından birisi sordu:

"Bu selam takıntısı da nedir?"

"Asla!" diye itiraz etti, "Bu bir takıntı değil, Rasulullah Efendimiz'in sünnetine uymadır. O, selamda daima önce davranırmış. Neredeyse kimse Efendimiz onu selamlamadan evvel ona selam verememiştir. Nezaketinden dolayı selamda da hep en önce davranırmış çünkü."

"Nasıl yani hiç kimse ondan evvel davranıp ona selam vermemiş mi?"

"Belki vermiştir, ama bana göre başkası selamda öne geçse bile ilk selam onun mübarek ağzından çıkmış kabul edilmelidir."

"Yine karıştırdım şimdi!"

"Şöyle! Tutalım ilk selamı veren o değildir. Ama selamı veren kişi selam vermeyi ondan öğrenmiş olduğuna göre selamın ilki ona ait-

tir. Yani selamı veren kişi aslında onu taklit etmekle bunu elde etmiş olur. O hâlde, öncekiler ve sonrakiler, sünnete uymak bakımından onun gölgesi gibidirler. Bir insanın gölgesinin eve kendisinden önce girdiğini farz edelim, hakikatte oraya gölgeden önce giren, o gölgenin sahibi değil midir? Gölgenin önde olması yalnızca görünüştedir, hakikatte değil."

"Peki!"

DOSTLARIN BARIŞMASI

Dostlukları kan kardeşliğine yükselmiş; yekdiğerinin yokluğunda çocuklarını birbirlerine emanet eder olmuşlardı. Nice zamanlar kâh birlikte eğlendiler, kâh birlikte söylendiler; bazen ağladılar, bazen güldüler. Ne olduysa oldu, küçük bir hata yüzünden araları açıldı. Bir hayli vakit de geçti. Çok şükür her iki tarafta sevgi baki idi ve hâlâ birbirlerinin gıyabında güzel sözler ediliyor, tuz ekmek hakkı gözetiliyordu.

Sonunda biri onlara barışmaları gerektiğini söyledi. Gelgelelim onlar özgüven, kibir ve nefis davasına düştüler ve direndiler. Küslükte haklı olan bile bu yüzden haksız duruma düştü. Oysa Ebu Eyyub el-Ensarî hazretlerinden rivayetle Rasulullah Efendimiz (sav), *"Hiçbir Müslümana din kardeşini üç günden fazla terk edip küs durması helâl olmaz. Onlar karşılaştıklarında biri yüzünü bir tarafa, diğeri de diğer tarafa çevirir. Onların kazançlı çıkanı, önce selam vererek barışandır,"* buyurmuştur. Bunu dostlardan birine anlattıklarında küslük derhal sona erdi.

NAMAZ VE MUSİKİ

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çalışan yetkili bir dostunu ziyarete gitmişti. Söz döndü dolaştı, Başkanlıktaki yeni uygulamalardan, dolayısıyla ezan ve hoparlör ilişkisinden, merkezî ezan uygulamasından, bazı müezzinler müstesna, ezanın kötü okunma probleminden, kendi mahallesindeki müezzinin hani Yahudi komşunun iltifatına mazhar olan o meşhur fıkradaki gibi bet okuyuşundan falan açıldı. Sonuçta bu ülkede bir müezzin yetiştirme problemi olduğunu dillendirdi. Ötekisi dertliymiş, onu bastırdı:

"Bak aziz dostum, bana göre Başkanlığın bir müezzin probleminden daha önemli bir imam problemi var. Bir makam ve kıraat hastalığıdır gidiyor. Eyvallah, bizim dini musikimiz çok zengindir ve tasavvuf musikisi adı altında yüzlerce, binlerce eser dinimizi ve doğrularını anlatmak üzere bestelenip durmuştur. Lakin bu aşırı makam gösterme hevesi caminin biraz dışında kalmalı değil mi? Bazen bakıyorum ve namaz kıldıran muhterem hoca efendi konser mi veriyor, namaz mı kıldırıyor anlamakta zorlanıyorum."

"Sen de bir türlü razı olmuyorsun mirim, imamlar musiki bilse de problem sana göre, bilmese de."

"Azizim, la-teşbih hani deveye, 'Yokuşu mu seversin, inişi mi?' demişler de, 'Düze kıran mı girdi?' buyurmuş ya... Ben makam ve usul bilmeyen bir imam kadar namazı konsere çeviren diğer imamdan da şikâyetçiyim. Aşr-ı şerif okurken istediği makamda istediği kadar sesinin güzelliğini göstersin, ama namaz kıldırırken şöyle insanlara hitap etsin, onları ikaz eder gibi okusun, ayetler tane tane ve anlaşılır olsun isterim. Bazıları musiki heves ve endişesiyle namaz içinde okudukları *Kur'an* ayetlerini yerli yersiz uzatıp teganni ederek anlamdan uzaklaştıklarının farkında değiller midir sizce?"

"Bir araştırmak lazımdır, acaba atalarımız namazda okunan ayetlerin teganni ve makamını namaz dışında okunan aşr-ı şerifler gibi musikî merakıyla mı okudular?"

"Okumadılar mı?"

"İşin erbabı bilir ama ben zannetmiyorum ki Tekbir'i ve Salat-i Ümmiye'yi besteleyen Itri, yahut saray imamı olan Dede Efendi –Allah onlara rahmet eylesin– padişahın önüne geçip namaz kıldırırken Fatiha ve zammı sureleri alabildiğine bağırarak ve teganni ile okumuş olsunlar. Eğer onlar böyle okudularsa bu okuyuş biçimi acaba ayetteki hitap ve anlamı ikinci plana itecek şekilde miydi? Yine zannetmiyorum ki onlar musiki için manadan feragat etsinler!"

"Haklı olabilirsin mirim, ancak dert bununla da bitmiyor. Bir de şu bağırma meselesi var, anlamı da, teganniyi de berbat eden..."

"Bunu da anlayamıyorum, elinde mikrofon var iken insan neden bağırır? Birisi sözünü sana sakince, yumuşak bir tonda söylerse mi hoşuna gider, yoksa bağırarak mı?

"Bağırana hiç kulak asmam."

"Tamam işte, namazda da imam efendi bağırmadan şöyle tane tane okusa, cemaat anlamını bilmese bile bunun kendisine bir ikaz olduğunu fark etse hoş olmaz mı? Allah Taala dilinden bize bağıran, yahut namazı bağırtılı bir musiki konserine döndüren, üstelik de sesinin güzelliğine inandığı için usul öğrenmeye bile gerek duymadan kendince makamlar uyduran bir din adamının kalbimize tesiri ne kadar olur? Oysa namazda okunan ayet cemaat tarafından anlaşılsa, düşünülse, ifham olunsa daha güzel değil mi?"

"Âlâ olur!"

"O hâlde imamlarımız bunu cemaate bir ikaz gibi, bir tebliğ gibi terennüm etseler... Bence cemaat, hiç olmazsa Fatiha'nın nefsi, kalbi ve aklı için bir hitap olduğunu anlamalı, bir umut ve korku hâliyle dinlemeli, kendini öylece Allah huzurunda hissetmeli. Hatta imamın namaz içindeki tekbirleri öyle olmalı ki, cemaat hafî namazlarda bile o vecd ve huşu hâlini yakalayabilmelidir."

"Bazı imamlar var, hutbede okuyup açıkladığı ayetleri cuma namazında da zammı sure olarak okuyup cemaati mest ediyorlar. Efradını câmi, ağyarını mâni bir ibadet hazzı yani. Böyle bir imamın arkasında namaz kılmak cemaat için bahtiyarlık... Öylesine bilgili, anlayışlı ve özverili beyefendiler. Hani imrenilecek cinsten. Arkalarında namaza durulsa okudukları ayetlerin bilinmesine, anlaşılmasına yönelik ellerinden gelen gayreti gösterdikleri gözden kaçmaz. Şükredilecek bir hâl... Bazı özel günlerde, mevlitlerde, namaz sonlarında okunan aşr-ı şeriflerin mana ve meallerini hiç önemsemeyen, mesela bir nikâh merasiminde talak ayetini okuyan, bayramda hüzün dolu bir aşr-ı şerif, sünnet merasiminde cihat ayeti, şehit cenazesinde de cehennemden sakındıran imamlar çağından bugüne çok ilerleme kaydedildi. Galiba bir sonraki adım, okunan aşr-ı şeriflerin meallerinin de cemaate duyurulmasıdır. İki ayet az okuyup meal için birkaç dakika ayrılması güzel olmaz mı? Ta ki cemaat Allah'ın kendilerine hitabını dinlesin, anlasın..."

"Gönül ister, ama değerli hocam..."

Yazık ki çok uzun süre tartışıp durdular...

DOST KİM, KİM DEĞİL

Diyanet İşleri Başkanlığı'nda üst düzey yöneticiydi. Hatırı sayılır bir şiir bilgisine sahipti ve İstanbul'a geldikçe dostlarını arar, nezih sohbetlere kapı aralardı. Şairler ve şiirler buluşmalarının tercih sebebiydi. Yine öyle bir arkadaşıyla Leyla ile Mecnun üzerine konuşuyorlardı. Bahis, Mecnun'un dağlara, çöllere düşüp de Nevfel isimli kahramanla karşılaşmalarına gelmişti. Hani Nevfel onun hâline acıyıp Leyla ile evlenmesinin çaresini arıyor, Leyla'yı babasından usulünce istiyor ve baba, "Bir deliye verilecek kızım yoktur!" deyince de kılıcını çekiveriyordu ya? Hani hikâyenin en trajik sahnesi? Artık Nevfel'in ordusu ile Leyla'nın babasının ordusu cenk meydanındalar... Mecnun orada savaşanlara bakıp iç dünyasına dalıyor. Kendini sorguluyor ve ne yaptığının idrak etmeye çalışıyor. Bir yanda Leyla'nın askerleri, diğer yanda kendisi için savaşan Nevfel'in askerleri... Bir çıkmaz ki... Şimdi hangi safta olmalı, kimin yanında yer almalı? Mademki savaşan Leyla'nın ordusudur, ona zafer dilememek, hele onun düşmanı durumundaki Nevfel'in askerleri içinde yer

alıp onlara yardım etmek Mecnun'a yakışır mı? Gel gelelim kader de ona bu yeri biçmiş. Ruh çalkantıları, gelgitler, dalgalanmalar, derken tavrını ve duruşunu değiştirmeye başlıyor. Sonuçta Nevfel'in ordusu ile, "Vurun, öldürün, koman!" diye hay huy etmeye, ama içinden de, "Yüce Allah'ım, madem ki ordu Leyla'nındır, onu mağlup etme!" diye ötekilere zafer dilemeye başlıyor. Durumu fark eden Nevfel'in askerlerinden birisi, "Biz senin uğruna can verirken sen can verenlere sevinip Leyla'nın ordusuna zafer dilemektesin, azıcık aklın varsa bunu bana izah et!" diyor. Fuzulî tam orada Mecnun'a şu beyti söyletmiş:

"Müşgil işe olmuşum giriftâr
Ağyârım yar u yarim ağyâr"

Şöyle demek: "Zorlu bir hâl içindeyim; öyle ki düşmanlarım dostum olmuş, dostum da düşman!"

"İşte pek çoğumuzun hâli!" dedi arkadaşına. Bir dokun bin ah işit olacağını bilemezdi:

"Yazık ki en ziyade de Müslüman ülkelerin hastalığı bu. Bir türlü ittifak edemiyorlar!"

"İnsan ilişkilerinde de durum böyle değil mi azizim? Galiba herkes kendine bakmalı, kiminle dost, kiminle düşman! Unutmamalıdır ki düşmanları dost edinenler onların dostu olamadıkları gibi sonunda dostlarını da kaybederler. Bunun bir adım öncesi ise "öteki" ile yürütülecek ilişkilerdir. Bir Müslüman, kişilik

ve kimliğinden taviz vermeden de ötekiyle samimi olabilir, iyi ilişkileri yürütebilir."

"Garip değil mi dostum, Türkiye'de her mahalle aynı şikâyeti kendisi için yapmakta, öteki mahallenin kendi mahallesinden daha müsamahalı ve empatik olduğunu söylemektedir. Sonuçta Türkler için anlatılan o cehennem çukurundan çıkma fıkrası doğru galiba."

"Demek ki yegan yegan herkesin kendisini sorgulama vaktidir!"

HACILAR

Bir hacı, dilinde zikir, Kâbe hareminde, tavaftakileri seyrediyordu. Olmayacak şey oldu ve nahoş bir olaya şahitlik etti.

Tartışma, tavaf esnasında iki kişi arasında yere atılan bir çöp hakkında başlamış, sonra iki kafileye sıçramıştı. İncir çekirdeğini doldurmayacak birkaç söz ve tavır. Başlangıçta taraflar tartışan iki kişiyi yatıştırmak için toplaştılar. Gel gelelim yatıştırmak bir yana, bir müddet sonra tartışmaya katılıp işi itiş kakışa vardırdılar. Çevreden başka hacılar da karıştı ve Kâbe hareminde yasaklanan ne varsa unutuldu, uygunsuz sözler, fiiller birbirine girdi. Görevliler yetişesiye kadar da birinin burnundan harem zeminine kan damladı.

Seyreden hacı, 1400 sene geriye gitti. Aşağı yukarı aynı yerde, cahiliye müşrikleri Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (sav) burnunu kanatmışlardı. Bir farkla ki, ne onu ayırmaya kimse gelmiş ne yardımına koşan olmuştu. Ama o yine de getirdiğiyle bütün kavgaları bitirmiş, insanlığa huzur ve barış sunmuştu. Hacı, "Yazıklar bize!" dedi içinden, "yazıklar ki, hiçbir yerde kavga etmeyecek kardeşler oldu-

ğumuz hâlde Kâbe hareminde bile kavga edebiliyoruz. Rasulullah (sav) acaba ümmetinin yaşadığı bu sahneyi görseydi..."

GIYBET

Hoca ile cemaat arasında:

"Dünyada pek çok kötülükler olurken bir müminin köşeye çekilip, "Kendimi kurtarmaya bakayım," demesi ne kadar bencillik ise, dünyada olan kötülüklerin ne kadarı bizim hatamızdan kaynaklanıyor diye düşünmemesi de o derece abestir. Şehirde yangın çıksa da bizim evimiz kurtulsa, insaniyet evimiz yanmadı diye sevinmeyi değil, şehrimiz yandı diye üzülmeyi gerektirir."

"Şehri yakan kıvılcım nereden tutuşuyor hocam?"

"Pek çok yerde kardeşlerim, pek çok yerde alevlerin ayrı ayrı dil verdiğini söylemek mümkündür. Şükürsüzlük, fuhşiyat, haksızlık, samimiyetsizlik..."

"Lütfeder misiniz, bunların içinde en yakıcı olan hangisidir?"

"Gıybettir değerli kardeşim; en yaygın ve en masum görünümlü hâliyle gıybettir."

"Gıybet ha?"

"Evet, gıybet, bir kimsenin hoşuna gitmeyecek sözü arkasından konuşmak yani..."

"İyi ama kötüye kötü demeyelim mi?"

"Bunun bir ölçüsü vardır. Eskilere göre üç tür kötülük vardır ki kötü denilmesinde beis yoktur, geriye kalanın hepsi gıybet olur ve kul hakkına girer."

"O üçü bildirseniz hocam!"

"Neden olmasın, işte söylüyorum: Bir, halka zararı dokunan yöneticilere kötü denilebilir, yaptığı kötülük anlatılabilir. Ta ki insanlar onlardan sakınsınlar. İkinciler, edep perdelerini yırtmış hayasızlardır. Hayasızlıkları her yerde anlatılmalıdır. Ta ki insanlar onların yolundan gitmesinler. Üçüncüler ise eksik tartan veya işinde üçkağıda giden, başkalarını aldatan sahtekârlardır. Ta ki bir memlekette bunların yaptıkları âdet olmasın."

"Tebliğ ettiniz hocam, sağ olun!"

"Siz sağ olan kardeşlerim, siz sağ olun. Lakin unutmayın ki bu üç kişi dışında her kimin gıybetini yaparsanız elbisenize kıvılcım sıçradı demektir, önce siz, sonra çevrenizdekiler, erinde geçinde yanarsınız!"

FAKİRİN ZENGİNLİK KADERİ

Gönül ehli bir din adamı vaazda anlatıyor, cemaatten biri de dikkatle dinleyip not ediyordu:

"Kardeşlerim! Hz. Musa Tur Dağı'na giderken çölde fakirlikten hâlsiz düşmüş birine rastlamış. Adam o derece yoksulmuş ki giyecek bir şeyi olmadığı için Musa'yı görünce kendini kuma gömüp şöyle seslenmek zorunda kalmış:

"A Musa, ne olurdu Rabbine söylesen de beni bu fakirlikten kurtarsa. Tahammül kalmadı artık!"

Hz. Musa Tur'a vardığında Cenab-ı Hakk'a bu fakirin durumunu da anlatıp duada bulunmuş. Allah kulunun isteğini hemen o anda kabul buyurmuş. Kırk gün sonra Hz. Musa Tur'dan dönerken bir kalabalığa rastlamış. Bir kısmı elleri ayakları bağlı bir adamı linç için sürüklüyor, diğerleri de onları yüreklendirici tezahürat yapıyorlarmış. Hz. Musa, "Ne oluyor burada?" diye sorduğunda biri anlatmış:

"Şu gördüğün adam daha düne kadar fakir ve iyi biriydi. Ne olduysa birden nimete erdi ve yol sapıttı. Akşam içkiyi o kadar çok içmiş ki,

sarhoşlukla birini öldürmüş. Şimdi kısas edilecek!"

Hz. Musa katilin yüzüne bakmış. Hayret!.. Tur'da hakkında dua buyurduğu o fakir.

Kardeşlerim! Kıssadan hisse şudur ki, dünyada bazı acizler, gün gelip güç kuvvet kazanınca kolunu bükecek bir aciz arar. Çevrenize bir bakın..."

Dinleyen adam notlarının arkasına şu cümleleri ekledi:

"Allah tırtıla diş verseydi bahçede ağaç kalmazdı. Kedilerin kanadı olsaydı, serçenin nesli tükenirdi!"

NERDESİN EY ÖMER!

Bir delikanlı yeni evli arkadaşına Hz. Ömer'in kıssasını anlattı:

"Hanımı ile münakaşa eden bir sahabenin eşi sesini yükselterek kocasına bağırır, o da kendisini Hz. Ömer'e şikâyet edeceğini söyler. Kadın bundan çok korkar. Malum, Hz. Ömer bu, celalli yaratılışı dolayısıyla haddini bilmeyene haddini bildirir, herkesi hizaya sokar. Gel gelelim adam şikâyette bulunmak üzere kapıya gelince içeriden bir sesin Hz. Ömer'i payladığını duyar. Üstelik bir kadın sesi. Kulak kesilir ki Hz. Ömer'in eşi. Hemen geri döner. Başka bir zaman hadiseyi Hz. Ömer'e olduğu gibi anlatır. İşte onun cevabı:

'Hanımlar kırılgan tabiatlıdır. Onlar bağırdığında susmak lazımdır.'

Şimdi sen bu kıssanın modern versiyonlarını düşün. Hepsinin sebebi nezaket yoksunluğudur mutlaka."

Sonra ikisi arasında nezakete ilişkin şeyler konuşuldu. Birisi nezaketin güzel olduğunu ama en yakınlara gösterilen nezaketin çok daha güzel olduğunu anlattı. Diğeri sokakta, işyerinde, çarşı pazarda başkalarına nazik

davranan, bunun için çaba sarf eden veya kendini mecbur hisseden insanların eve gelince birden değişiverdiklerinden, hatta dışarının acısını evdekilerden çıkarmayı marifet saydıklarından şikâyet etti. İşte arkadaşından aldığı cevap:

"Bu tavır hiç insanî, ahlakî ve dinî değil. Bir yandan İslamiyet'in sevgi dini olduğunu, Hz. Peygamber'in (sav) nezaket, nezafet ve zarafet sembolü olduğunu anlatıp diğer yandan eşini veya çocuklarını bundan mahrum eden insanlara acımak lazımdır. Mesela eve geldik. Eşimiz kapıyı açtı. Desek ki:

'Bu evin en çok gelişini seviyorum!.. M-mmm... Ne pişirdiysen senin gibi güzel kokuyor!'

Oysa ne diyoruz;

'Of... Çok yorgunum. Al şu çantayı elimden... Ne pişirdin?'

Sonra desek ki:

'Günün nasıl geçti; inşallah canını sıkan bir şey olmamıştır. Yoruldun mu?'

Diyoruz ki:

'Ne yaptın? Otura otura yorulmuşsundur he?'

Desek ki:

'Öğlen sana çok ihtiyacım oldu. Patron yeni görev için bir şeyler sordu, sana danışmadan cevap vermek istemedim ama aceleydi, kusura bakma, şöyle... şöyle...'

Diyoruz ki:

'Bugün falanca görevi elde ettim, evi toplamaya başla, on beş güne kadar taşınırız.'

Desek...

Diyo...

*

"Ey Ömer, gel bize örnek ol!"

BİR KEDİNİN ETTİĞİ

Bir Ramazan iftarı için dostlardan birinin geniş salonunda toplanmışlardı. Akşam ezanı okunurken sinilerde çorbaların buğusu tütüyordu. Değerli hocalardan biri geleneğe uyup önce akşam namazının edasını, sonra iftar sofrasına oturmayı teklif etti. Hurma ile iftar edilip kamet getirildi. Kıraati düzgün muhterem bir hoca efendi de imam oldu. Ne var ki siniler salonun kıble tarafına kurulmuştu ve cemaat yemekleri seyrederek namaza durmuştu. Hoca efendi tekbir alıp namaza başladı. O sırada nereden peyda oldu, hangi pencereden girdi bilinmez bir kedi sinilere doğru yavaş yavaş ilerlemeye başladı. Elbette cemaatin ayağı kıyamda, eli divanda ama gözleri kedideydi. İmam okumaya devam ederken kedi de yavaş yavaş etli tenceresine ilerliyor, arada sırada dönüp imama bakmayı da ihmal etmiyordu. Hocanın ses tonundan göz göze geldikleri bile belliydi. Daha ilk rekâtta, Fatiha biterken kedi tencereye tamamen yaklaştı. Hayret!.. Hoca efendi zammı sure olarak "Nâs" suresine başladı. Oysa farz namazların ilk rekâtında yukarıdan bir ayet okumak gerekirdi. Cemaat Nâs

suresinin nedenini sonra anladı. Meğer imam efendi kediyi kaçırmak istiyormuş, vurguları şiddetlendirerek tekrar ediyordu:

"Kul eûzü bi-rabbi'n-naaaaasssssssssss!.. Meliki'n-naaaaasssssssssssssssss!.."

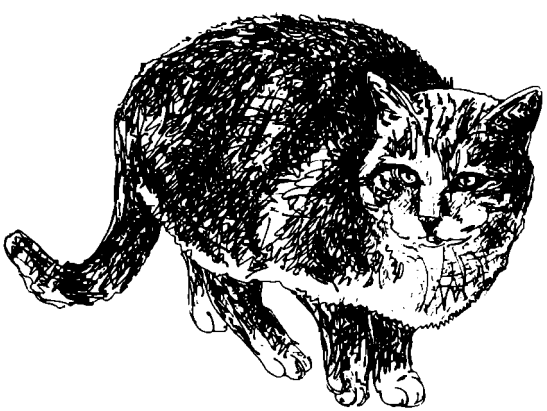
Kedi bu ikaz üzerine önce irkildi, sesin geldiği yana baktı ama kararlı bir şekilde ilerlemeye devam etti. İmam bu sefer başını da sallayarak sesini bir perde yükseltti:

"İlâhi'n-naaaaaasssssss-ssss-ssss!..."

Muzipliğiyle maruf bir hoca efendi arka safta namazı bozmuş olmalı ki imama soruyordu:

"Merak ediyorum ikinci rekâtta ne okuyacaksın?"

Namaz bozuldu. Kedi kovuldu. Gülmeler tamamlandı. Abdest tazelendi ve yeniden tekbir alındı. Yemekler çoktan soğumuştu bile.

ZİNCİRİN HALKALARI

Ne garip insanlar olduk? Her şeyi eleştiriyoruz; bize göre herkes hatalı. Bütün kötülükler başkalarının marifeti. Başımızdakiler hep yanlış yapıyor... Hakem hep yanlış kararı veriyor. Öğretmen sanki hep öğrencinin aleyhine çalışıyor. Amirler hep memurları eziyor vs. vs. Hiç kimse kendisinde bir tek leke görmüyor da olumsuzlukların hepsini başkalarına yüklüyor.

Emevi döneminin "zalim" diye bilinen ünlü Irak valisi Haccac'a âlimlerden biri çıkışmış:

"Ne kötü bir yöneticisin sen? Hz. Ömer'in adaleti nerde, senin bunca zulmün nerde? Birazcık da iyilik üzerine olamaz mısın?"

Haccac şöyle cevaplamış:

"Benden Ömer adaleti isteyen önce kendine baksın! Siz Ömer'in yanındaki Ashab-ı Kiram gibi olsaydınız ben zaten Ömer olmak zorunda kalırdım!"

İnsan, çevresindeki olumsuzlukları gördükçe başkalarını suçlamak yerine kendisindeki hataları araştırıp o olumsuzluğa kadar uzanacak zincirin bir halkası olup olmadığını gözden geçirse!..

BACA TEMİZLİĞİ

Eski kitaplardan birinde şu kıssayı okudu: "Eşraftan birisi bir dervişten öğüt istedi. Derviş, 'Önce bir soru sormama müsaade var mıdır?' dedikten sonra, 'Paranı mı çok seversin, düşmanını mı?' dedi. Adam, doğal olarak, 'Düşmanı niye sevelim ki, para dururken!' cevabını verdi. O vakit derviş, 'İşte size öğüt!' deyip devam etti, 'Bu işte bir terslik olduğunu düşünmüyor musunuz ki bir insan mezara giderken daha çok sevdiğini geride bıraksın da sevmediğini yanında götürsün?!"

Ertesi günden başlayarak kırgın olduğu, kendisine kırgın olan, hakkını çiğnediği veya hakkını çiğneyen insanları sırayla arayıp ziyaretlerine giderek baca temizliği yaptı. Birinci ve ikinci ziyaret nefsine ağır geldi ama üçüncüden sonra büyük bir ferahlama yaşadı.

MESELA ENTELEKTÜEL

Bilimsel hayata dair

"Bir milletin medeniyet ibresi
bilgi ve sanat sahiplerine
gösterdiği hürmetle
yükselir."

Laedri

HAMLET

Hamlet oyununu izlemişsinizdir. Hamlet dostu Horatio ile birlikte mezarlıktadır ve kralın eski soytarısı Yorick'in kafatası elinde, ölüme dair tereddütleri, açmazları, çaresizlikleri özetleyiverir: "Olmak ya da olmamak!.. İşte bütün mesele!"

Shakespeare, doğu kültürüne ait birisi olsaydı belki de o sahneyi şöyle yazardı:

Bir divane, elinde bir çubuk, mezarlıkta bir kuru kafayla oynamaktadır. Çubuğu kâh toprağa, kâh kuru kafanın gözüne sokup karıştırır ve göz çukurlarından kafanın içine toprak doldurur. O sırada mezarlığa Nasrettin Hoca gelir. Hoca ile divane konuşurlar:

Bre toprağa bulanmış Mecnun, o elindeki insan kafasıdır, toprak ölçeği değil! Ne yapıyorsun?"

"Ey her şeye hikmet giydiren Hoca! Deli misin nesin, insan kafası olsa toprağın içinde olurdu, üstünde ne işi var? Ben onu şurada, başında yeller eserken buldum. İçinde de heva* doluydu. Şimdi de içindeki hevaları dışarı çıkarmak için gözünü toprakla dolduruyorum."

---

* Heva: hava; heves, ihtiras

"Uyuyanı uyandıracağını mı sanıyorsun yani?"

"Uyuyanların ardında uyumayanları arıyorum. Bulmak ya da bulmamak... İşte bütün mesele!.."

UNUTKANLIK

Yaşlılığından dolayı unutkanlık illetine tutulmuş âlim bir dostuna sitem etti:

"Aşk olsun azizim, dün muhallebicide saatlerce bekledim, hani buluşup kütüphaneye gidecektik?"

Birden dostunun yüzünde sevinçli bir gülümseme belirdi:

"Hay Allah senden razı olsun. Ben de dünden beri düşünüp merak ediyordum. Birisiyle bir mülâkatımız olduğunu biliyordum. Fakat kiminle idi? Nerede idi? Ne günüydü? Saat kaçtaydı? Nereye gidecektik? İşte bunları bir türlü hatırlayamıyordum. Şimdi hatırladım, sana nasıl teşekkür edeyim bilmem ki!.."

SAHİH MÜSLİM

Üniversite hocalarından biri gençlik günlerinden bahsederken bir hatırasını anlatıyordu:

"O vakitler sahaflar pek insafsızdı. Mamafih içlerinde mürüvvet ehli olanlar da yok değildi. Mesela Beyazıt Camii avlusundaki değerli bir sahafa gidip bir kitap sormuştum:

'Efendim, sizde *Sahih(-i) Müslim* var mıdır?'

Babacan sahafın gözlüklerinin üstünden bakıp gülümseyerek şöyle dediği hiç kulağımdan çıkmaz:

'Delikanlı! Ben kırk yıldır bu çarşıdayım; burada sahih müslim görmedim; ı-ıh, yoktur.'"

DOSTLAR İLE SOHBET

Rektör Bey mesai saatlerinin dışında bir profesörü yanına istemişti. Sekreteri profesörün yanına varınca onu etrafına dizdiği kitapların arasına oturmuş, mütalâa eder vaziyette buldu. Rektörün emrini tebliğ ile dedi ki:

"Efendim, Rektör Bey sizi çağırıyor."

"Söyle Rektör Bey'e, şu anda yanımda hikmetler söyleyen bir grup âlim dostum var; onlarla konuşuyorum. Sohbetimiz bitince gelirim."

Sekreter rektöre gelip durumu anlatınca sordu:

"Hayret!.. Yanındaki âlimler kimlerdi acaba?!.."

Bu sefer sekreter şaşırdı ve dedi ki:

"Vallahi sayın hocam, yanında hiç kimsecikler yoktu."

Rektör bunu duyunca hiddetlenip derhal hocanın odasına gitti ve onu ilzam için sordu:

"Hayrola hocam; şu yanındaki âlimler de kim bakalım?"

Profesör hiç istifini bozmadan okuduğu kitapları göstererek şöyle cevap verdi:

"Buyurun sayın hocam, size konuşmalarından bıkkınlık duyulmayan, gıyaben ve yüz yüze asla tehlikeli olmayan, baş başa kalındığında tatlı sözleriyle üzüntüleri alıp götüren, söyledikleriyle de doğru yola ileten âlim dostlarımı takdim edeyim. Onlar ölülere benziyor dersen yalan söylemiş olmazsın; yok onlar diridirler dersen de asla yalancılıkla itham edilmezsin."

Rektör Bey üniversitesinde böyle hocalar olduğu için içten içe sevinç duydu.

MİKROFON

Edebiyat hocası fizik hocasına sordu:

"Hocam mikrofon niçin icat edilmiştir?"

"Sesi uzak mesafeye ulaştırabilmek için elbette!"

"Peki mikrofon kullanırken mutlaka bağırmak gerekir mi?"

"Asla gerekmez. Bilakis, mikrofonda ses dalgaları elektrik sinyaline dönüştürüldüğü için bağırmamak daha elverişlidir, patlamalar veya ses kaybına yol açmamak için."

"O hâlde siyasetçiler, şarkıcılar, müezzinler, hatipler bir mikrofon bulunca neden hemen bağırmaya başlıyorlar?"

"Ne diyelim; iyi ki televizyon ve radyocular yaka mikrofonu kullanıyor."

"Ya yaka mikrofonunda bile bağıranlar?"

SPONSORLUK

Zenginlerden biri bir kokteylde sanatçılardan birine sordu:

"Şüphesiz çok çalışıyorsunuz, merak ettim, bir gününüzü nasıl geçiriyorsunuz?"

"Her sabah güneş doğmadan kalkıyorum. Banyo, seccade, gardırop vs. güne hazırlık işte. Sonra kahvaltı. İşten evvel çocuklardan birini okula götürmek benim üzerimde. Bir saat yollarda geçer. 08'de işbaşı. Maişet meselesi, her gün aynı. Mesai sonrası 17.30'da çocuğu okuldan alıp eve dönüyoruz; 18.30. Bir saat kadar onların dersleriyle meşgulüm. Sonra yemek ve 21 civarında odama çekiliyorum. Üç saat kadar üretim zamanı."

"Cumartesi, Pazar?"

"Genelde birkaç öğrenciye küçük bedeller karşılığında sanat dersi veriyorum. Arada sırada da derneğe uğrayıp kendi eğitimime zaman ayırıyorum!"

"Eğlence, heyecan?"

"Bir sebep çıktığında, elbette!"

Zengin adam onu dinlerken kendini sanatçının yerine koydu. Bunca meşguliyet arasında sanat endişesi duyup bir şeyler üretmesi-

ne hayran kaldı. Çoluk çocuk derdi ve maişet kaygısının sanattan neleri alıp götürdüğünü düşündü. Sonra da paranın sahipleriyle sanatın sahiplerini buluşturmak gerektiğine karar verdi. Galiba şu sanat denilen şey pahalıya mal oluyordu ve para sahiplerinin sanatı da sahiplenmeleri gerekiyordu. Bir yerlerde Osmanlılar zamanında varlıklı kişilerin, eşrafın, sultan yahut vezirlerin sanatçıyı nasıl himaye ettiklerini okumuştu. İtalya'da Rönesans'ın *mesen* bu tür dedikleri himayelerle ortaya çıktığını da biliyordu. Muhasebecisine bir emir vermesi yeterdi. Ve sanatçıya bir teklif getirdi:

"Size maişet yükünü üzerinizden kaldıracak bir imkan sunulsa, çocuklarınızın eğitimi dahil her ihtiyacınız görülse ve siz yalnızca sanatınızla ilgilenseniz... Ha?"

"Çok alicenapsınız beyefendi ve bu dediğiniz pekâlâ mümkündür, lakin yalnızca benim sanatıma destek vererek ülkemizin sanatını kalkındıramayız. Siz lütfedin, şirketinizin yönetim kuruluna sanatçılardan bir üye atayarak bu arzunuzu resmileştirin ve diğerlerine örnek olun! Belki size bakarak finans odaklı şirketler, hatta devlet kurumları da yönetim kurullarına birer sanatçı atamayı düşünürler. Burada amaç sanatçıyı himayeden öte kurumsal projeler ve etkinlikler sayesinde sanatı himaye etmek ve paranın akışına paralel olarak

toplumun geneline sanat anlayışını yaymaktır. Bunu başlatırsanız gelecek nesiller size minnettar kalır."

SON ALAGEYİK

Üç yazar arkadaş, bir televizyon programı sonrasında kahve içmeye gittiler. Masada gördükleri dergide ünlü Kızılderili reisi Şef Seattle'ın (1786-1866) macerasını anlatan bir yazı vardı. Washington'daki başkan ondan topraklarını istediğinde şöyle cevap vermişti:

"Topraklarımızı size satacak olursam şartım odur ki, Beyaz Adam bu topraklar üzerinde yaşayan bütün canlılara saygı göstersin, onlara kardeşleri gibi davransın. Üzülerek görüyorum ki Beyaz Adam annesi olan toprağa, kardeşi olan gökyüzüne alınıp satılacak, işlenip yağmalanacak bir şey gözüyle bakıyor. Onun ihtirası dünyayı sardığında her şeyi tüketecek ve geriye çölden başka bir şey kalmayacak! Hâlbuki toprak insana değil, insan toprağa aittir.

(...)

Beyaz adamın kurduğu kentlerde, bir çiçeğin taç yapraklarının açarken çıkardığı tatlı sesler, bir kelebeğin kanat çırpışları duyulmaz. İnsan bir su birikintisinin etrafına toplanmış kurbağaların, ağaçlardaki kuşların ve doğanın seslerini duymadıkça, yaşamın ne değeri olur?

Gökyüzünü, toprakların sıcaklığını, koşan antilopların çabukluğunu biz nasıl satabiliriz ve siz nasıl satın alabilirsiniz ki? Bunun için sizin teklifinizi anlamakta zorlanıyoruz. Son bufalo da öldüğünde onları yeniden satın alabilir misiniz?"

Acı kahvenin damaklarda bıraktığı burukluk ile mırıldanmaya başladılar:

"Büyük şef haklı! Son Kafkas öküzü öldürüldüğünde..."

"Son Anadolu parsı avlandığında..."

"Son alageyik yere düştüğünde...

"Son kelaynak..."

"Son caretta caretta, son yaban kedisi, son toy kuşu, son vaşak, son Bursa şeftalisi, son Alaşehir üzümü..."

Liste uzayıp gitti. Şair olan, tabiatı gereği çiçekleri saymaya başladı:

"Son karçiçeği solduğunda..."

"Son göl soğanı kuruduğunda..."

Romancı devam ettirdi:

"Son süsen, son çiğdem, son nazende... son... son..."

Hikâyeci tam "Son insan öld..." diyecekti ki diğer ikisi derhal ağzını kapattı.

BİR BİLEN

Tartışma uzadıkça her kafadan bir ses, her ağızdan bir görüş çıkmaya başladı. Herkes karşısındakinin fikrini inkâr ediyor, herkes kendi söylediğinin tatbikini istiyordu. O ise kenara çekilmiş, bir yandan olup biteni izliyor, diğer yandan düşünüyordu:

"Buradaki herkes diğerini inkâr ederek oybirliğiyle karşısındakinin hakikatten yoksun olduğunu düşünüyor. Ama aynı zamanda herkes doğruya sahip birinin olduğunu da kabul ediyor, bu konuda görüş birliği içindeler. Eğer öyle olmasaydı herkes ötekinin yanlış olduğu iddiasında bulunmazdı. Şimdi mesele o ki, doğru olan hangisi? Bunun için dürüst, zeki ve adil bir ayırt edici lazım: Bir bilen!.. "

NASIL ŞAİR OLUNUR?

"Üstat, şiire meylim var; nasıl iyi şair olabilirim?"

"Kendini yokla evladım, Allah seni şairane bir tabiatla mı yaratmış, bak. Eğer buna cevabın evet ise, şiir eğitimi almayı dene. Bu eğitim bir fakülteden ziyade şiir kitaplarından alınır. Sevdiğin çağdaş birkaç şairin bütün eserlerini disiplinli bir şekilde oku. Geleneği öğrenmeden de şair olunmaz, gelenekten en az üç şairi öğrenmelisin. Ben diyeyim Fuzulî, Pir Sultan ve Karacaoğlan, sen oku Baki, Yunus ve Âşık Ömer. Yani bir Divan şairi, bir tekke şairi, bir de saz şairi... Üstelik bu şairleri yalnızca okumakla kalmayıp anlamalısın. Anladıktan sonra da kendi kendine şöyle sorular sorman gerekir:

'Bu şair bunu nasıl söyledi? Neden söyledi? Hangi şartlarda söyledi? Ona bunu söyleten neydi? Başka türlü nasıl söyleyebilirdi? Ben olsam nasıl söylerdim? Bu çağda bunu nasıl söylemeli? vs. vs.' İş bununla da bitmez, Batı edebiyatından birkaç şairi de hazmetmelisin."

"Şair olmak zor zanaat desenize hocam!"

"Hayır, çok kolay. Bu dediklerimi yapar, üzerine de Doğu'nun iki şairini ilave edersen, No-

bel ödülü tıpış tıpış senin ayağına gelir, adın tarihe kalır."

"Kolay?"

"Evet çok kolay... Çünkü şair olmak yazmakla değil, okumakladır."

DÜNYA VE ALLAH

Üniversite hocaları adet edinmişler, her ikindi vakti kahve molasında buluşuyorlardı. Çeşitli fakültelerden ve farklı disiplinlerden hocaların beyin fırtınası gibiydi. Futboldan, politikaya, sanattan iktisada, fizikten şiire her gün ayrı bir konu tartışılırdı.

O gün dünyanın varoluşu üzerine söyleştiler. Astronomi hocası konuyu özetledi, fizik hocası diğer bölümünü anlattı, matematik hocası hesaplamaları verdi, felsefe hocası teorileri değerlendirdi ve mesele gelip evrime dayandı. İşin teoloji faslını izah için İlahiyat fakültesinden bir hoca söz aldı. Söyledikleri diğer hocaların bir tür tekrarı gibiydi ama etkili bir konuşmaydı:

"Değerli meslektaşlarım, buyurduğunuz gibi dünyayı bir tasarım olarak düşünebiliriz. Üzerinde yaşayan milyonlarca çeşit canlılar, bunların sayılara sığmayacak derecede fertleri, onların da yine milyonlarca yıl boyunca devamlılığı, bize bu tasarımın mükemmelliğini yeterince gösterir. Her biri için ayrı yazılmış kaderi hiç düşünmeyelim. Aynı tasarıma bakarak yerküremizin güneşten uzaklığının ne

bir santim ileri, ne bir santim geride olmayan ideal sınırda dönüp durmasını ve 23,5 derecelik eğik konumuyla mevsimlere imkân tanımasını ayrıca hayranlıkla söylememiz gerekir. Fizik hocamızın anlattığı üzere, uydusu olan ayın denizlerdeki metcezir hareketleri ve devinimin devamı adına belli bir yörüngede döndürülüşünü hesaba katmayalım. Hayat için gerekli olan oksijen tabakasının atmosfer adıyla dünyayı bir portakalın kabuğu gibi sardığını, uzaydan gelecek zararlı ışın ve meteorları emip eriterek dünyadaki hayatı koruduğunu, keza yerkabuğunun da aynı şekilde magma tabakasından toprak katmanları olan kıtaları ayırdığını düşününce tasarımın olağandışılığını da itiraf etmemiz gerekir. Haydi, insanın tükettiği oksijenden geriye kalan karbondioksitin bitkilere yararlı olduğunu da göz ardı edelim. Yerkürenin dörtte üçünün su ile doldurulup canlılığın su ile olan sıkı bağına, keza aynı sebeple bahar ve yaz mevsiminde toprağın erzak siloları misali binlerce çeşit gıda maddelerini üste çıkarmasına aldırmayalım. Ne var ki petrol, kömür gibi ihtiyaç duyulan maden ve mineralleri, hem de bu çağda bizim için demlendirip hazır etmesini göz ardı edemeyiz. Evet, söylenildiği gibi dünya bir tasarımdır, ancak bu tasarımın akıllara durgunluk verecek boyutuna parmak ısırmamak da imkânsızdır. Hele ki en sıradan olan taşın ve toprağın bile insan hayatı için vazgeçilmezliğini düşünürsek. Ka-

fanızı şişirmemek için, sizin az evvel anlattığınız şu göklerdeki düzeni ve galaksileri, insan metabolizmasındaki hayranlık verici dizaynı, milyonlarca yıldır, milyonlarca nesilde, milyonlarca insanın birbirine hiç benzemeden yaşadığını da tekrarlayacak değilim. Şu anlattıklarınızdan sonra ben de inandım ki dünya türlü türlü varlık ve görünümüyle muntazam ve muazzam bir tasarım, hem de milyonda bir bile olsa asla tesadüfe imkân bırakmayacak bir tasarım. Çünkü Allah kitabında şöyle buyuruyor:

'Şu bir gerçektir ki ey insanlar biz sizi dünyada yerleştirip orada size hâkimiyet verdik. (...) Hâlbuki siz ne kadar da az şükrediyorsunuz?' (A'raf, 10)"

YALAN İLE CEVABI

Hikâyeci ile şair sık sık buluşup tavla oynarlar, zar atıldıkça ve kapı alındıkça her oyuna uygun beyitlerden, mısralardan atışırlardı... Zamanla bu huy tavlanın dışına da taşmış, birbirlerini iğneleyici atışmaları edebiyat dünyasında dillere düşmüştü. Bir ara bu atışmalara eleştirmen de iştirak eder oldu.

O gün üçü buluşup bir hasta ziyaretine gideceklerdi. Eleştirmen ile hikâyeci önce gelmiş, şairi bekliyorlardı. O her defasında randevuya gecikir, bunu şairliğin mazereti gibi gösterirdi. Yine on dakika gecikmiş ve güya özrünü bağışlatmak için kapıdan girer girmez ikisine harf atmıştı:

"Hayrola, siz ikiniz yine ne yalanlar konuşuyorsunuz bakalım?"

Hikâyeci taşı gediğine koydu:

"Seni övüyorduk!"

ŞEYTANLIK

Üniversitenin mühendislik fakültesinde iki profesör vardı. Biri bölüm başkanı, diğeri kıdemli hoca. Aralarında yıllardır süren bölüm başkanlığı çekişmesi yüzünden makale yazmaya vakit ayıramayacak hâle gelmişlerdi. Gitgide inatlaşmaları o dereceye varmıştı ki bölümdeki diğer öğretim üyeleri de onlar yüzünden kamplara ayrılmış durumdaydılar. Derken dekanlığa dilekçeler gelip gitmeye başladı. Bu hengâmede YÖK'ten bölüme "İman" adında yeni bir araştırma görevlisi atandırıldı. Kıdemli hocanın ana bilim dalında çalışan İman'ın daha bir ay geçmeden bölüm başkanının yazılı emriyle farklı bir hocanın yanına verilmesi bardağı taşıran son damla oldu. Çünkü bölüm başkanı, rakibi hakkında söyle diyordu:

"Sonunda onun imanını da elinden aldım, canı cehenneme!"

Öteki mukabele etti:

"Şeytanlık ancak bu kadar olur!"

TEK Mİ, ÇİFT Mİ?

Dostu matematik profesörüydü ama ömrü şiir hikâyelerini araştırmakla geçiyordu. Bir defasında sordu:

"Üstat, sayılar ya çifttir, ya tek. Peki ama beş buçuğa ne buyrulur?"

"Buçuk, bir sayı değildir, belki sıfır sayılır. Tam olma özelliği bulunmayan bir şey var olma özelliği bakımından da tam değildir. Mesela tabiatta buçuk ağaç yoktur (müdahale edilmediyse), buçuk kuş yoktur (kanadının birini koparmadıysanız), buçuk ev yoktur (tamamlanacaktır), buçuk..."

"O hâlde azizim" dedi sözünü keserek, "bu mantığa göre buçuk insan da yoktur, yarım yani!"

"Doğru, yarım insan yoktur, gelişmemiş insan vardır!"

"Haklısın, o da sıfır sayılır zaten!"

ARKADAŞLAR ARASINDA YARIŞ

Seksenli yıllarda üniversite öğrencisiydi ve kişisel gelişimi için yararlı gördüğü insanların yanında bulunmayı eğitiminin bir parçası görüyordu. Bilgili, kültürlü, alicenâp bir beyefendi ile tanışmış, bir grup arkadaşıyla onun sohbetlerine devama başlamıştı. Beyefendi fazla zengin sayılmazdı, ama evin hanımının hazırladığı börekler, çörekler de yurtta kalan bir öğrenci için az lezzet değildi. Yine sohbetin demlendiği bir defasında hanımefendi usulca odaya girdi ve salonun uzak köşesindeki masaya bir termos bırakarak, kendilerine neskafe yaptığını, oradaki kupalardan birerine doldurup içmelerini söyledi. Oradaki gençlerin pek çoğu henüz termos ve neskafeye yabancıydı. Yerlerinden kalkıp masaya ilerlediler. Orada –yoksulluktan mütevellit– biri diğerine benzemeyen birkaç çini kupa, beyaz seramikten kulplu fincanlar, birkaç tane de cam bardak ile eskimiş kahve fincanı vardı. Herkes masadan kendine birer kupa seçti ve sıcak kahve kokulu termos elden ele dolaşmaya başladı. Herkes kahvesini alınca evin sahibi olan beyefendi masada kalan dökuntü fincanlara bakarak şöyle dedi:

"Gençler! Görüyorum ki masada yalnızca ucuz, basit, sıradan fincanlar, hatta kırık, çatlak olanlar kaldı. Hiçbiriniz fincan tercihi yaparken onlara el uzatmadınız. İşte insanoğlu da tıpkı bu fincanlar gibidir. Emek verilmiş, güzelleştirilmiş, pahalı, asil ve kaliteli olanlar hep tercih edilir. Tabiidir, insan kendisi için en güzelini ister. O hâlde kendisi de en güzeli olmaya özen göstermelidir. Bir sınıftaki bütün öğrenciler sınıfın en iyisi olmak için çabalamak zorundadır. Bu bir kıskançlıkla değil, bir gıpta ile yapılmalıdır. Başkalarının başarılarını küçülterek eşitlenmek çöküşün, başkalarıyla zirvede eşitlenmek ise ilerlemenin göstergesidir. Bu konuda en samimi arkadaşınızı bile geride bırakacak bir başarı azmi taşımalısınız. Öyle ki kimse sizi kopyalayamasın.

Sizinle aynı meziyet ve yeteneğe sahip birileri varsa, başkaları sizi niye tercih etsin ki? Her yıl aynı sınıftan kırk bir kişi mezun olurken sizi diğer kırkından ayıran bir başarı, bir ayrıcalık, bir meziyet sahibi değilseniz, itibarınız kırk kişi arasında ne dereceye kadar yükselebilir? Bunun için üniversite yıllarınızı yalnızca bir bölümün derslerine hapsetmeyin, birkaç bölümden dersler alın; bir sanat alanı, bir bilim kursu, bir spor branşı edinin. Tıpkı şu fincanların güzel, renkli, desenli ve kaliteli olanları gibi tercih edilmek istiyorsanız; diplomanızın yanında birkaç meziyetiniz, renginiz, deseniniz bulunsun.

UNUTKANLIĞIN İLACI

Çalışkan, müdakkik ve düzenli bir öğretim üyesiydi. Bir bilimsel araştırma merkezinin yemekhanesinde, yemek sonrası bir sohbette kendisini merakla dinleyen on kadar meslektaşına zekâ açıcı bir ot çayından bahsediyordu:

"Bir defa içimi çok güzel. Rayihası, lezzeti damakta tat bırakıyor. Rengi de iç açıcı. Ama asıl özelliği zekâ yapıcı olması. Hekimler de, aktarlar da zekâya yararlı olduğunu, unutkanlığa birebir geldiğini, yaş elliyi bulunca mutlaka içilmesi gerektiğini söylüyorlar. Üç aydır da her kuşluk demleyip içiyorum. Doğrusu pek faydasını gördüm."

"Hocam, nedir bu çayın adı, aktardan ne diye isteyeceğiz?"

Düşündü, gözlerini yumdu, elini saçlarında gezdirdi, biraz uğraştı, sonunda mırıldandı:

"Yahu neydi? Hani dilimin ucunda da!"

GİZLİ KONUŞMA

İtalya'da bir sempozyumda biri Amerikalı, diğeri İspanyol iki Türkolog ile mesleki konular tartışıyorlardı. Amerikalı ile daha önce aynı üniversitede iki dönem birlikte çalışmışlar ve özel hayatlarıyla ilgili hatıralar biriktirmişlerdi. Bir ara sohbet mesleki konulardan maziye kaydı ve arkadaşına Arapça olarak imalı ve özel bir şaka yaptı. O da şakaya aynı lisanda cevap verdi. İspanyol meslektaşları dayanamadı, kendilerine bir hayat dersi verdi:

"Değerli beyefendiler, eğer gizli konuşmak istiyorsanız ben Arapça biliyorum!"

İNSANLAR KAÇ ÇEŞİTTİR?

Eskiden beri insanları bilgi açısından kategorize eden akıl sahipleri şu dört özelliği saymışlardır:

1. Bilen ve bildiğini bilen (gerçek âlim)
2. Bilen ve bildiğini bilmeyen (bilgisinden etrafını faydalandırmayan)
3. Bilmeyen ve bilmediğini bilen
4. Bilmeyen ve bilmediğini bilmeyen

İlk sınıftakiler değerli insanlardır, onlardan yararlanmak lazımdır. İkinciler işe yaramaz uykuculardır, onları uyandırmak gerekir. Üçüncüler ilme talip olanlardır, bunlara yardımcı olmak gerekir, ama dördüncülerden kesinlikle herkes uzak durmalıdır.

YİYİP İÇME

Bir romancı ile tiyatro yönetmeni eski tüfek çocukluk arkadaşı iki tek atmak için Beyoğlu'nda birlikte yürümüş, arka sokaklardan birinde çilingir sofrasını kurmuşlardı. Eskiden böyle meclislerde içki söze meze yapılır iken, şimdilerde söz içkiye meze olmaya başlamış olmalı ki bunlar da modaya uyup kaldırmışlar aradan perdeyi. Derken masalarına beleşçi bir arkadaşları da gelmiş. Bütün sohbeti yediği içtiği şeyler ve ettiği işretler olan bu adam masada daha uzun kalabilmek ve bir kadeh fazla içebilmek için yine saçma sapan yemek hikâyeleri anlatmaya başlamasın mı! Romancı çıkışmış:

"Anlaşılan senin bütün marifetin yiyip yiyip çıkarmaktan ibaret!"

Tiyatrocu ondan geri kalır mı, hemen atılmış:

"Yok yok, bence tam aksi!..

ANATOMİ ATLASI

İkizlerden biri tıp, diğeri hukuk profesörü çıkmıştı. Çevresindekiler bilirlerdi ki bu ikiz hocalar zaman zaman birbirlerine takılır, tariz ve imalarda bulunur, hoş nüktelerle hayatı neşelendirirlerdi. Bir defasında hukukçu olan, kendi üslubunca kelimeleri tane tane telaffuz ederek uydurduğu bir hikâyeyi sakin sakin anlatmaya, elinde Anatomi Atlası kitabının yeni baskısını tutan hekim kardeşi de güzel güzel onu dinlemeye başlamış:

"Günlerden birinde hukuk büroma iyi giyimli, entel görünüşlü, uzunca boylu bir adam gelip kendisini savunmamı istedi. Vakayı sordum; adam trafikte sinirlenmiş, arabasından inip diğer sürücüyü fena hâlde benzetmiş. 'Anlat!' dedim. Yerinden kalktı, kavga vaziyeti aldı. Gözüne işaret ederek, 'Bir ara kulağıma bir küfür çalınır gibi oldu,' dedi. Hayret ettim. İçimden de, "Canım, gözüyle kulağını ayırt edemeyecek olamaz ya!' diyordum. Devam etti, 'Hemen başımı çevirip –bu sırada kulağını işaret ediyordu– sürücüye baktım. O da öfkeyle bana bakıyor, hâlâ küfürler savuruyordu. Arabadan indim, yanına varıp ensesinden –hayret,

kendi bağrını işaret ediyordu– yakaladım ve böğrüne bir tane şaplattım." Bunu söylerken de elini yumruk yapmış, çeneme doğru sallamıştı. Artık dayanamadım; adam saf mıydı, yoksa benimle dalga mı geçiyordu; anlamak için sordum:

"Beyefendi! Mimiklerinizle sözlerinizi örtüştüremedim!"

"Neden, siz beden dilinden anlamaz mısınız?"

"Biraz anlarız, ama galiba siz insan anatomisi hakkında biraz yanılıyorsunuz!"

"Bu mümkün değil, çünkü sizin biraderin kitabını yeni okudum!

MESELA
DEVLET
Siyaset hayatına dair
"Makamına layık olan adam
her ne yapsa makamına
uygun yapar."
Cenap
Şahabettin

İKİ KARDEŞ

Siyaset dünyasında iki kardeşin hikâyesi hep anlatılır. Kaderin ayrı yollar çizdiği iki kardeş. Hani biri siyaseten yükselmiş, her parti döneminde devlet kapısında önemli görevler alıp itibar ve zenginlik sahibi olmuş; diğeri yıllar yılı küçük bir kireç ocağını kendisi döndürüp elinin emeği, alnının teri diye evine ancak bir file götürebilmiş. İkisi de saygın, vakur... Günlerden birinde zengin olan, kardeşine bir teklifte bulunmuş:

"Yaşın ilerledi, gel, sana bir makam verelim, artık yorulma!"

"Ben de sana diyecektim ki, gel sana bir ocak açalım, artık divan durma!"

"Kızgın kireç ile oyalanmaktan ne hasıl, devlete hizmetin şerefi dururken?"

"Nedense bana şu kızgın kireci elle yoğurmak, devlet kapısının minnetini çekmekten yeğ geliyor."

"Siyaset, çok uğurlu bir kapıdır; hizmet erleri için..."

"Kanaat çok büyük zenginliktir, gönül erleri için..."

MAKAMA GELEN HEDİYELER

Bürokrat iken herkes tarafından sevilen biriydi. Valilik görevinde daha da başarılı oldu, daha çok sevildi. Çalışkan, özverili, gayretli, yenilikçi... Muammer Bey.

Halktan biri anlatıyordu:

"Bir kış ikindisinde huzuruna vardım. Önce ısınayım diye ıhlamur ikram etti, sonra tam beni dinleyecekken odasına birkaç kişi girdi. Ağır misafirlerden oldukları belliydi. İşleri acil olmalıydı ve zannederim özel konuşulacaktı. Benden, dinlenme odasında bir miktar beklememi rica etti. 'Hay, hay!' dedim. Oda küçüktü. Hatta dinlenilemeyecek kadar daralmıştı. Her köşede öbek öbek hediyeler, kıymetli paketler, nefsi kabartan süs eşyaları. Çeşitli vesilelerle ziyaretçilerinin kendisine takdim ettikleri şeyler olduğu belliydi.

Görüşmeleri kısa sürdü. On dakika kadar sonra onları uğurlayıp beni yeniden odasına buyur etti. Ve masasının üzerinde yeni bir hediye paketi gözüme ilişti.

Biz sohbete başlamışken odaya oğlu girdi. Çocuk gayet nazik, bizi selamlayıp oturdu. Bir ara eli masadaki hediye paketine gitti. Açtı.

İçinden çıkan altın kaplama saati koluna ölçtüğü sırada Vali Bey benimle sohbeti kesip oğluna seslendi:

'Oğlum, bu hediye senin baban olan Muammer Bey'e değil devletin bürokratı olan Vali Bey'e geldi. Kesinlikle onda bizim hakkımız olamaz.'

Sonra başkalarından öğrendim. Meğer bizim Vali Bey bu tür hediyeleri reddetmeyi nezakete aykırı bulur, ancak her birini ilgililere ve ilgilisine dağıtırmış. Aydan aya bir vakıf adamı gelir, bunları toplayıp gider, çalışkan öğrencilere dağıtır, ihtiyacı olanın ihtiyacını giderirmiş. Dinlenme odasında biriken eşyaların ne olduğunu anladım. Belli ki o vakıf adamı, epey zamandır Vali Bey'e uğramamıştı."

UYGUNSUZ TEKLİF

Devletin istihbarat teşkilatında çalışıyorlardı. Zaman zaman dertleşir, bazen de içeriden bir olay üzerinde birbirlerine yaslanırlardı. Samimiyetleri o dereceydi ki, biri vicdanında çok etki uyandıran bir hadise yaşarsa diğerinin yüreğinde teselli arardı. Öyle zamanlardan birinde anlattı:

"Büyüklerden senin de tanıdığın falancaya bazı suçlar isnat edilmiş, bazı sorgulamalardan geçmiş, hatta birkaç gün nezarette de kalmış, gönlü bir hayli kırılmıştı. Oysa savcılar onun ihmalinden bahsediyor, yurt dışına çıkma yasağı konulmasını öngörüyorlardı. Bize görev verildi, mevki ve makam farkı gözetmeksizin takibe aldık. Bir gün, iki gün... Derken telefona şüpheli cümleler düştü. Şifreli konuşmalar. Kayıtları çözdürdük ve hayrete düştük. Önemli bir devletten kendisine ulaştırılan mektuba bir hafta içinde cevap isteniyordu. Üçüncü günde mektubun izine rastladık ve hatta birkaç cümlesini bile ele geçirdik. Mektubu yazanlar, eğer lütfeder ülkelerine gelirse her türlü koruma yanında sonsuz imkân teklif ediyor; yapmakta olduğu şeyleri yapması için

arzu ederse enstitü adı altında emrine özel bir ekip kuracaklarını vs. anlatıyor, sonunda da, *'Majesteleri sizi görmekten şeref duyacaktır. Lütfederseniz, bir hafta içinde cevabınızı beklemektedirler,'* diyorlardı. Bunun üzerine çemberi daralttık. Artık neredeyse nefesini duyuyorduk. Düşman bir ülkenin işine yarayacak çok şeye sahipti çünkü. Yurt dışı yasağı koydurtmak isteyen savcılar haklıydı. Artık ne onu, ne de yazacağı mektubu elden kaçırabilirdik. Önümüzde zorlu geçecek bir hafta vardı. Ne ki mektup hemen ertesi gün yola çıktı. Zarfı taşıyan adam kurye olduğunun bile farkında değildi. Onu usulünce oyalayıp mektubun içindekileri okuduk. Cümleler davet sahibi ülkenin başbakanına yazılmıştı: *'Majestelerinin hakkımdaki iltifatkâr düşünceleri benim sahip olduğum meziyetlerden daha değerlidir. Ancak bu soylu teklifinizi kabul etmem mümkün değildir. Bu yurdun ekmeğiyle büyümüş, devletin imkânlarıyla yetişmiş hiçbir fert, küçük bir gönül kırgınlığıyla velinimetine vefasızlık etmez. Beni mazur görünüz. Saygılarımı sunarım! (İmza)'* Ve koşa koşa mektubu yerine kendi ellerimle ulaştırdım."

"Ne mutlu arkadaşına, oku kader atmış, hedefi o vurmuş!"

MONOLOG

Bakanlar, milletvekilleri, bürokratlar vb. devletin yüksek makamlarında görev yapan insanlar nedense hep bir dağın üzerinde ve yamaçlarında çalışan ve daima tutunma problemiyle karşı karşıya bulunan birtakım insanlar gibidir. İşini iyi yapıp tutunanlar ile yalnızca tutunma derdinde olanları hemen herkes tek bakışta fark edebilir. İnsanın yaşı ilerledikçe sık sık görür ki dağ sarsılmaya başladığında onların pek çoğu, özellikle de tutunma gayretinde olanlar hemen düşerler. Ve hiç değişmeyen kural şudur; yüksekte olanların düşüşü daha sert, aşağılardakilerin daha kolaydır.

HIRSIZIN ÇALDIĞI

Doktorasını tamamladıktan sonra ihtisas alanıyla ilgili bir göreve müracaat etmişti. Konusunu çok iyi biliyordu ve o işi yapmakla hem ülkeye hizmet edeceğine hem de mutlu olacağına inanıyordu. Bunda haklıydı da. Gel gelelim o görevi kendisine vermediler. Önce, "Benden daha iyi birisini seçmiş olmalılar!" diye aldırış etmedi ama heyhat, görevi alan kişinin ihtisas alanı konuya üçüncü dereceden uzak, lakin ilişkileri yetkili kişilere birinci dereceden yakındı. Bunun üzerine şöyle diyordu:

"Ben bir kuşum. Diyelim bir papağan veya bülbülüm. Birisi bana, 'Başka türlü öt!' derse bunu yapamam. Çünkü benim özüm de, dilim de buna aykırıdır ve diğer kuşların dilini öğrenip taklit eden birisi gibi davranamam, davranmam uygun olmaz. Çünkü bunu yapan kuş değil, bilakis kuşların düşmanı veya avcısıdır. Kuşların sesini taklit ederek ıslık çaldığında onu kendilerinden sanırlar. Gelgelelim bu ıslık sahte bir ötüştür ve kuşlara ancak zarar verebilir. Üstelik o ıslığın sahibi başka bir yerde başka kuşları da taklit edebilir. Taklit, fıtrat değildir; sahtedir, ödünçtür, geçicidir,

iğretidir. Bu hâl, hırsızın bir eve girip hakkı olmayan bir şeyi çalmasından başka neyle izah edilebilir?"

KORKU VE UMUT

Bürokrat dostuyla vakit geçirmeyi pek severdi. Sohbet uzadıkça uzar, gitgide gönül telinden nağmeler ezilir, ruha tesir eden ahenkler yakalanır, daha ne kadar yol varsa yürümek iştiyakıyla kâh susulur, kâh söylenirdi. O gün, yanlarına birisi geldi ve sohbeti âdeta bıçakla keser gibi anlatmaya başladı. Devlet görevinde yükselmek istediğinden, ama buna ulaşmakta zorlandığından, akranlarından geride kaldığından falan bahisle sık sık bir isimden bahsetti. Adını andığı kişinin, yetkileri elde bulunduran amiri olduğu belliydi. İkbalini ona bağlamıştı. Hem de ürkerek ve umut ederek... Dediğine göre iyi de, kötü de onun kudretindeydi. Şöyle parmağını şıklatsa her şey yoluna giriverecek, kaşlarını çatsa hayatı tepetaklak olacaktı. Sonunda şöyle dedi:

"Gece gündüz onun hizmetindeyim. Hayatım onun ellerinde. Ama iyiliğini umduğum kadar kötülüğünden de çekiniyorum."

Bürokrat dostu teselli ve umut cümleleriyle adamın gönlünü alıp uğurladı. Sonra arkadaşına dönüp şöyle dedi:

"Gıybet olmasın ama azizim, bu adamın amirinden umduğu ve korktuğu kadar biz Allah'tan korksaydık meleklere karışırdık!"

SUSARAK KONUŞAN ADAM

Önemli bir proje hakkında toplantıdaydılar. Yuvarlak bir masa etrafında sekiz kişi. Dördü davetli, dördü devletlu. Üç saat kadar aynı konu üzerinde uzman görüşleriyle artıları eksileri tartışıp durdular. İçlerinden biri hiç söz almamıştı, devamlı dinliyor ve susuyordu. Nihayet toplantıyı yöneten başkan şaka ve sitemle karışık sordu:

"Üstat, siz bir şey söylemeyecek misiniz?"

Söyledi:

"Danışılan kişiler hekimler gibidir. Hastadan başkasına ilaç vermezler. Doğru reçete ortaya çıkarken konuşmanın faydası yok, hastayı ölüme gönderecek bir reçete yazılırken de susmanın vebali var. Ve bir iş siz karışmadan da hayra gidiyorsa konuşmaya ne hacet?!"

KUL HAKKI

Biri siyaset dünyasından, diğeri iş dünyasından iki ahbap konuşuyorlardı. Konu döndü, dolaştı, kul hakkına geldi. Sonra bir hitap-cevap başladı:

"Trafik ışıklarını ihlal etmek?"

"Kul hakkı!"

"Çocuklarımızın görmesi gereken tebessümleri onlardan esirgemek?"

"Kul hakkı!"

"Kamu malından rant elde etmek?"

"Kul hakkı, kasten veya alet olarak!"

"Sınavda kopya çekmek?"

"Kul hakkı!"

"Birilerini ötekileştirip baskıya maruz bırakmak!"

"Kul hakkı, bilerek ve itiraz etmeyerek!"

"Medyanın yanlı haberleri ve linç kampanyaları!"

"Kul hakkı!"

"Yeğen-damat ilişkileriyle saman altından su yürütmek?"

"Kul hakkı, bilerek veya imkân tanıyarak!"

"Gıybet, iftira, dedikodu..."

"Kul hakkı!"

"Liyakat esasını çiğnemek?"

"Kul hakkı!"

"İşini iyi yapmamak?"

"Tamam, hepsi kul hakkı, anladık, fazla sayma... Nereye varmak istiyorsun?"

"Aziz ağabeyim, günahı işlemek bir şeydir de günahı günahtan saymamak çok şeydir. Kuluz, günah işleriz, sonra da tövbe eder, yüceler yücesi Rabbimizden af dileriz. İnşallah O da bizi affeder, rahmeti bol, keremi sonsuz, ihsanı ganidir. Ama günahı günahtan saymamak çok şeydir. Hani kul hakkı gibi... İçimden diyorum ki, memleketin başındaki bunca belalar acaba kul hakkından olmasın?!.."

"Tövbe! Tövbe!.."

"Tövbe! Tövbe!.."

TERÖRÜN BEDELİ

Bir şehit cenazesinden sonra ağlayarak anlatıyordu:

"Güneydoğu'da sık sık uykular bölünüyordu. O gün de farklı değildi ve çatışma bütün gece şiddetini hiç kaybetmedi. Araziye dağılmış, teröristleri sarına harekâtı yapmıştık. Gece görüş dürbünümüz vardı ama nafile; önce yağmur, sonra sis hiç göz açtırmadı. Bir ara yakından bir yerden birkaç el atış ve ardından inleme sesi gelmeye başladı. Telsiz açmak yasaktı. İnleyenin kim olduğunu kestiremiyor, bizden biri olmasın diye içimizden dua ediyorduk. Sonra nedense mermilerin sesi gitgide bizden uzaklara düştü. Teröristlerin mevzi değiştirip gerilediklerini anladık. Biz de menzili yükselttik. Nihayet şafak sökerken inleme sesi kesildi. Gün ışıyınca siperlerimizden başımızı çıkarıp araziye baktık. Etraf temiz görünüyordu. Yalnız, teröristlerin gece mevzilendikleri yerde biri yatıyordu. Bizim arkadaşlardan biri olmadığına önce sevindik. İyi ama orada bütün gece acı acı inleyip duran bu adam şimdi ne durumdaydı? Bir arkadaşım hâlâ canlı ola-

bileceğini söyledi. Bir başkası da tuzak olabileceğini. İki kişi sürünerek çıktık. Eğer yaralı ise alacaktık. Direnirse yahut bize tuzak kurduysa, hani elinde bomba falan varsa kafasına sıkacaktık. Öldüyse de geri dönüp gelecektik.

Siperden çıktığımız ilk anda mermi yağmuru da gelmeye başladı. Mamafih arazi sütreli ve müsaitti, ilerledik. Belli ki teröristler arkadaşlarının ele geçmesini istemiyorlardı. İyi ama neden burada bırakıp gitmişlerdi? Başına vardık. Yarası çok derindi. Bizden su istedi. Mataramı dudağına uzattım. O sırada mermiler kesildi. Belli ki bizi izliyorlardı. Bu da her an kafamıza bir kurşun gelebilir demekti. Suyu zar zor içtikten sonra, bize bir mektup vermek istedi. Annesine yazmış. Zannederim onu öldüreceğimizi düşünüyordu. Biz kendisini hastaneye taşıyacağımızı, sağlığına kavuşunca annesine mektubu kendisinin yollayabileceğini falan söyledik. Razı olmadı. Buna rağmen arkadaşım onu sırtına yükleyip sürünmeye başladı. Her şey iyi gidiyordu. Ne var ki bir ara bir kurşun sesini delikanlının acı çığlığı takip etti. Teröristler arkadaşlarını vurmuşlardı. İçlerinde yuvalanmış yabancı uyruklu bir keskin nişancının işi miydi, yoksa bize nişan aldıkları kurşun ona mı değmişti, anlayamadık. Başı parçalandı ve kanlar arkadaşımın omzundan, boynundan toprağa akmaya başladı.

O anda ne oldu bilmiyorum. Arkadaşım omzundaki delikanlıyla birlikte ayağa kalktı, te-

röristlere meydan okurcasına yönünü onlara doğru dönüp sert adımlarla ilerlemeye başladı. Hepimiz donup kalmıştık. Zannederim karşı taraf da aynı şoku yaşıyordu. Arkadaşım gitti, gitti, gitti... Tam siperlerinin önünde o delikanlıyı omzundan nazikçe yere indirdi. Biz ellerimiz tetikte nefessiz izliyorduk. En küçük harekette orayı cehenneme çevirmeye hazırdık. Arkadaşım görevini tamamlayınca bir an duraksadı, sesini duyamıyorduk ama bir şeyler söyledi ve sırtını dönüp gittiği cesaretle yanımıza doğru ilerlemeye başladı. Geldi, geldi, geldi... Ancak yirmi adım kala bir kurşun sesiyle birlikte yere yığıldı. Şehadet kelimesinden önceki son cümlesi, 'Annelere yazılan mektuplar yollarda kaybolmamalı!' olmuştu."

HABER SIZDIRMA

Bulunduğu makamı hak edecek başarılara sahip, herkese karşı müşfik ve iyiliksever, üst düzey bir bürokrattı. Babalar çocuk doğar, ama o baba olarak doğmuş gibidir. İstanbul-Ankara uçağında tesadüfen bir gençlik arkadaşıyla yan yana düşmüş, heyecanlı bir sohbete başlamışlardı. O günlerde yasal olmayan dinlemeler, böcek haberleri yaygındı ve kendi kurumlarında dışarıya haber sızdıran adamı nasıl yakaladığını anlatıyordu. Şaka gibi:

"Şüphelendiğim dört kişi vardı. Ama hangisi? Haksızlık yaparım korkusuyla hiçbirine dokunamıyordum. Aklıma bir çare geldi. Kurumun işleriyle alakalı dört farklı yazı kaleme aldım. Hepsinin konusunu diğerinden farklı olacak şekilde ben uydurdum. Sonra bu yazıları 'Çok Gizli' damgasıyla işleme koymaları için her birine birer tanesini verdim. Kimseyi diğerinden haberdar etmedim. İki hafta sonra yazılardan biri hakkında kulağıma haberler çalındı. O yazıyı verdiğim personelimi çağırıp işine son verdim. Şimdi pek rahatız."

EL-EMAN

Zamanlarını çalmamak, yanlış anlamalara da sebebiyet vermemek için bürokrat dostlarını makamlarında ziyaret etmeyi pek sevmezdi. Buna rağmen birisi çok ısrarcı oldu, kıramayıp gitti. "Yalnızca bir kahve içimi," diye niyetlenmişti. Henüz oturmuşlardı ki sekreter hanım telefonda bir şeyler söyledi, dostu da, "Buyursun!" dedi. İçeriye terbiyeli, temiz yüzlü, otuz yaşlarında bir genç adam girdi. Yüzünde sitem ile şükür, sevinç ile keder birbirine karışmış hâldeydi. Dostunun masası önünde ellerini saygıyla birleştirip yalvarıyordu:

"Efendim, gerçi size benim gibi memur her yerde bulunur, ama bana sizin gibi bir amir bulunmaz, lütfen bırakmayın beni!"

Dostu sert bir ifadeyle karşılık verdi:

"Vazife kutsaldır, nerede olsa yapmak boynumuza borçtur. Allah yeni yerinde yüzünü güldürsün!"

"Efendim! Ben..."

"Olanda hayır vardır, haydi bakalım, yolun açık olsun!"

Elini öpmesine bile müsaade etmedi. Memur âdeta kovulmuş gibi oldu.

Önce dostuna hayret etti. Onu iyi tanıyamadığını düşündü. Böyle nobran ve kaba bir davranışı hiç ona konduramıyordu. Sonunda dayanamayıp sordu:

"Hayrola azizim! Kimdir bu eleman ki el-aman ediyorsun."

"Dostum, elemanı severim, onun gibisinden ayrılmak bir amir için kol kanat kırılmasıdır. Sırf bana olan hürmet ve sevgisinden burada çalışmakta ısrarcı oluyordu kerata, ama gerek hasta eşi ve okul çağındaki çocukları, gerekse yaşlı anne ve babası İstanbul'da ona muhtaçlar. Gitmezse perişan olacaklarını öğrendim!"

DOSTLUKLAR

Seçimler bitmiş, yeni hükümet işbaşı yapmıştı. Eski dostlarından bazıları kabine üyesi olmuşlardı. Eşi tebrik ziyaretleri yapıp yapmayacağını sordu. Onlarla görüşmek istemediğini söyledi. Eşi ısrarcı oldu:

"Ne kusurlarını gördün ki böyle el etek çekiyorsun?"

"Hiçbir kusurlarını görmedim, Allah da göstermesin, lakin devletlular ile görüşebilmenin bir hayli sıkıntıları vardır. Randevu istesen ya verirler, ya vermezler; verirlerse seni istikbal mi edecekler yoksa istiskal mi, bilemezsin. İstikbal ettiklerini var sayalım; ya gözleri kapıda olur, ya akılları dışarıda. Böyle olmasa da bu sefer sen onları meşgul ederek devletin işine ve işleyişine mani olursun. Eğer bir yararım dokunacaksa zaten onlar beni arayıp bulur, bir yararım dokunmayacaksa onların vaktini almama hiç gerek yok."

"Peki ya aradaki dostluk bağları?"

"Bundan her iki tarafın da vareste olduğunu düşünmüyorum, dostlar ve dostluklar bakidir!"

İLTİMAS

Bir devletlu ile bürokrat arasında:

"Beyefendi, geçen ziyaretimizde sizden bir defaya mahsus küçük bir ricada bulunduk, kabul görmedi anlaşılan?"

"Affediniz sayın vekilim, lakin teşrifinizde bahsettiğiniz hanım kızımız henüz gelip bana kendisini tanıştırmadı!"

"Nasıl olur beyefendi, dün sizinle görüşmüş!"

"Sayın vekilim, sakın bir yanlışlık olmasın, çünkü dün benim görüştüğüm hanım kızımız sizin överek anlattığınız yetenekleri taşıyan kız değildi. Keza, benden istediği görev için tahsili de yetersiz kalıyordu."

"Canım ne olur, dostane bir uygulama yapılıp istediği görev verilse hatırımız hoş edilmez miydi?"

"Sayın vekilim, arzularınız başım gözüm üstünedir, ricanızı emir telakki ederiz, lakin iltimas gösterdiğiniz hanım kızımızın istediği kadro için marifet ve behresi yok, aksine tamah ve ihtirası pek çok. Benim anlayışıma göre her vazife için liyakat esastır. Lakin sakın ke-

der buyurmayınız, kızımıza layık olduğu başka bir görev araştırıyoruz, inşallah..."

"O hâlde ben kendisine bir müdürlük vereceğinizi söyleyeyim mi?"

"Hayır sayın vekilim, onunla aynı meziyetlere sahip kişiler arasında sizin hatırınız için uygun vazifede öncelik verileceğini söyleyin."

ŞEREFÜ'L-MEKÂN Bİ'L-MEKİN

Hepsi eski arkadaş idiler. Gençliklerinde aynı kâseden su içtikleri, aynı dava için sokağa döküldükleri olmuştu. İçlerinden biri kaderin sevkiyle üst düzey bir bürokrat olmuş, birkaç yıl sonra da görevden alınıp daha küçük bir göreve verilmişti. Bunu hazmedemedi, içinde ve dışında kavgalı ve kavgacı bir insan oldu. İnadı ve hazımsızlığı kendisine ve ailesine zararı dokunacak noktalara vardı. Eski arkadaşlar vefa gösterip ziyaretine gittiler. Usulünce konuyu açıp dost nasihatine başladılar. Bazısı hâline şükür etmenin erdeminden, kimisi kin ve nefretin şiddetinden, kimisi kadere rızanın ötesinde yol olmadığından falan bahsetti. Ama heyhat! O makam hırsıyla öyle doluydu ki, öfkesi her söze bir cevap, her çareye bir mazeret buluyordu. İçlerinden biri bir hikâye anlattı:

"Büyük İskender bilge vezirlerinden birini küçük bir hatasından dolayı yanından uzaklaştırmış. Ona uzak bir yerde hiç de birikimine uygun olmayan bir görev vermiş. İki yıl sonra oralara yolu düşünce de şaka yollu, "İşini nasıl buluyorsun?" diye sormuş. Bilge vezir, "Kralı-

mın ömrü uzun olsun, bize bu görevi layık gördü. Ben düşünüyorum ki kişiler makamlar ile büyük ve şerefli olmazlar, bilakis makamlar kişiyle büyük ve şerefli hâle gelebilirler. Ben işimi şerefli hâle getirmek için insaf ve adaleti elden bırakmıyorum!"

İskender şöyle demiş:

"Yüksek makamlar fazilet ve marifetle elde edilebilir. Fazilet ve marifetin kapısını ise kendisiyle barışık insanlar açar. Senin şu iç huzuruna ülkemin ihtiyacı var, lütfen mührümü kabul et!"

AŞÇININ KEPÇESİ

Bakan Bey iyi biriydi, ama özellikle bir şehre fazla itibar ediyor, ödeneğini diğerlerinden fazla tutuyor, valisine ne isterse veriyor, bunun için örtülü masraflar bile yapıyordu. Gel zaman, git zaman bu yüzden kendisine bir müfettiş geldi:

"Sayın Bakanım, bu ödenek bütün ülkenin hakkıdır, ama siz bir şehrin valisine veriyorsunuz!"

"Benim o ödenekleri valilik makamına mı verdiğimi sanıyorsunuz Müfettiş Bey? Hayır, ben onları o şehrin muhtaçlarına veriyorum. İşte araştırma neticeleri, Türkiye'de en çok fakiri ve mültecisi olan şehir orası."

"İyi ama vali bu ödenekleri öyle mi kullanıyor?"

"Ben o vali ile o şehri buluşturabilmek için bir yıl emek çektim beyefendi. O vali var ya, maaşını bile fakirlere dağıtan bir cömertlik abidesidir. Hani aşçının elindeki kepçe gibi. Aşçının pişirdikleri hep kepçeden geçse de, kepçe onu kendisinin verdiğini düşünmez."

TİLKİNİN MERAKI

Hayret ediyordu; dostların ve dostlukların savrulup safların değiştiği zamanlara bakıp hayret ediyordu. Asla bir arada bulunmasına ihtimal vermediği insanların aynı görüş üzerinde kenetlenivermeleri ve "öteki"leştirilen taraf hakkında veryansın etmeleri şaşılmayacak gibi değildi. Ne kardeşlik hukuku, ne yoldaşlık hukuku, ne dava hukuku kalmış; eski rakipler, kendini dışlanmış hissedenler, kırgınlar, küskünler vs. bir koro hâlinde yeni rakibe verip veriştirmedeydiler. Televizyondaki bir tartışma programında, katılımcılardan birisi ortamı tanımlamak üzere bir hikâye anlattı:

"Güya tilkinin biri yolun başında durmuş çevreyi gözlüyormuş. Uzaktan bir karaltı belirmiş. Yaklaştıkça gelenlerin bir kurt ile bir karabaş olduğunu anlamış. Hayret ki hayret!.. Tilki aralarındaki dostluğa da, ense tokat samimiyete de elbette çok şaşırmış. Ne onun bundan korkusu, ne bunun ondan endişesi... Yollarına çıkıp seslenmiş:

'Elhamdülillah, eski kinler yeni sevgiye, kadim düşmanlıklar taze dostluğa evrilmiş. Nasıl oldu da aranızda böyle bir ittifak yaptınız?'

Karabaş cevaplamış soruyu:

'Tek uyanık sen misin şu ormanda, menfaatlerimiz birleşince biz de ittifak edebiliyoruz elbette.'

'Lakin merak ediyorum, bu ittifakın nimeti kimin hakkına dokundu, bu güven ortamı kimin sayesinde oluştu?'

'Beraberliğimizin sebebi çoban düşmanlığıdır.'

Tilki gülümsemiş.

'Şu kurdun çoban düşmanlığını bilirim de karabaşım, sana ne oldu?'

'Bugün arkadaşlığıyla gönendiğim şu kurt, dün sürümüze saldırmış ve bir kuzu kapmıştı. Ben de kuzuyu geri almak için arkasından koştum ama nafile, yetişemedim. Geri dönünce çoban beni azarladı ve tekme attı. Reva mıydı? Ben de şimdi onunla dostluk bağımı kopardım ve eski düşmanıyla irtibat kurdum.'"

"Doğu kültürü sosyal hayatı hikâyelerle harmanlamayı, kuşaktan kuşağa aktarırken büyük veya küçük hikâyeler üzerinden ilerlemeyi sever. Bazen kulağımızdan kısa bir hikâye girer, zihnimize veya kalbimize yerleşir, benliğimiz ile özdeşlik kurarak bize bir ders verir. Modern zamanlar maalesef bu devamlılığı bozdu ve bizi o tür medeniyet taşıyıcı hikâyeciklerden, mesellerden mahrum bıraktı. Bu coğrafyanın ve medeniyetin bağrında özenerek ve göz nuru ile üretilen iğne oyaları maalesef ucuz pahaya feda edildi. Ve şimdi bazısını restore veya tamir etmeye, kimisinin imitasyonunu yapmaya, kimisini de inşa ve ibda usulüyle yeniden üretmeye mecburuz."

Bu mecburiyete dikkat çeken İskender Pala, "Mesela" diye okumaya başlayacağımız doksan dokuz hikâye sunuyor bize. Her bir hikâye "mutlaka"larımız ile "keşke"lerimiz üzerine yeni bir bakış açısı getiriyor. Bazen bizi eski zamanlara götürüyor, bazen güncel sorunlara farklı bir gözle bakmamızı sağlıyor, en çok da çevremizi ve kendimizi tekrar tanımamıza kapı aralıyor. Usta kalemiyle geleneğin hikmetlerini ve günümüzün tecrübelerini güncel bir üslupta buluşturan Pala, okuyucularına eğlenceli ve yararlı bir okuma serüveni vadediyor.

ISBN-13: 978-605547947440
9 786055 147440

kapı

Kapı No: 502
Bütün Eserleri: 67